DÖNEM : VIII CİLT : 18 TOPLANTI : 3

T. B. M. M.

TUTANAK DERGİSİ

Altmış yedinci Birleşim

8 . IV . 1949 Cuma

İçindekiler

	Sayfa
1. — Geçen tutanak özeti	**186**
2. — Havale edilen kâğıtlar	**186**
3. — Yoklama	**187**
4. — Başkanlık Divanının Kamutaya sunuşları	**187**
1. — Malatya Milletvekili Şefik Tu'gay'ın, Millî Korunma Kanununun 5020 sayılı Kanunla değiştirilen 30 ncu maddesinin değiştirilmesi ve bu kanuna bir madde eklenmesi hakkındaki kanun teklifinin Geçici Komisyona havale edilmesine dair İçişleri Komisyonu Başkanlığı tezkeresi (3/350)	187
5. — Sorular ve cevaplar	**187**
1. — Seyhan Milletvekili Sinan Tekelioğlu'nun bâzı cürümlerden dolayı memurlar ve şerikleri hakkında takip ve muhakeme usulüne dair olan 1609 sayılı Kanunun mer'i olup olmadığı hakkında Başbakanlıktan sözlü sorusu (6/296)	187
2. — İstanbul Milletvekili Osman Nuri Köni'nin, 431 sayılı Kanunun 8 nci maddesinin uygulama tarzı hakkında Maliye Bakanlığından sözlü sorusu (6/298)	187 : 188
3. — Bolu Milletvekili İhsan Yalçın'ın, Sümerbank Selüloz Sanayii Müessesesi yayınlarından (Kavak kültürüne dair İtalya'da yapılan etüd) adlı kitaptaki düşünce ve fikirler hakkında Ekonomi ve Ticaret ve Tarım Bakanlıklarından sözlü sorusu (6/299)	188 : 189
6. — Görüşülen işler	**189**
1. — Gelir Vergisi Kanunu tasarısı ve Geçici Komisyon raporu (1/171)	189 : 208, 208 : 230

1. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Birinci Oturum

Malatya Milletvekili Şefik Tugay'ın, Millî Korunma Kanununun 5020 sayılı Kanunla değiştirilen 30 ncu maddesinin değiştirilmesi ve bu Kanuna bir madde eklenmesi hakkındaki Kanun teklifinin, Geçici Komisyona havale edilmesine dair olan İçişleri Komisyonu Başkanlığı tezkeresi, okundu. Başkanlık Divanının yakında Kamutaya mâruzatı olacağından bu konuda şimdilik bir karar alınmaması, Başkanlıktan bildirildi.

Zonguldak Milletvekili Orhan Seyfi Orhon'un, Safranbolu Hükümet konağının durumu hakkındaki sözlü sorusuna, İçişleri Bakanı cevap verdi.

Erzincan Milletvekilliğine seçilen Rauf Bayındır'ın, seçim tutanağına dair olan Tutanakları İnceleme Komisyonu raporu ve seçim tutanağı kabul olundu.

Giresun Milletvekilliğine esçilen Tevfik Ekmen'in seçim tutanağı hakkındaki Tutanakları İnceleme Komisyonu raporu ve seçim tutanağı kabul edildi.

Ordu Milletvekilliğine seçilen Arif Hikmet Onat'ın seçim tutanağına dair olan Tutanakları İnceleme Komisyonu raporu ve seçim tutanağı kabul olundu.

Gelir Vergisi Kanunu tasarısının maddeleri görüşüldü.

İstanbul Milletvekili Ahmet Kemal Silivrili hakkında, sarfettiği bir sözden dolayı disiplin cezası uygulandı.

Gelir Vergisi Kanunu tasarısının maddelerinin görüşülmesine devam olunduktan sonra:

Birleşime ara verildi.

İkinci Oturum

Gelir Vergisi Kanunu tasarısının maddelerinin görüşülmesine devam olundu.

8 . IV . 1949 Cuma günü saat 14 te toplanılmak üzere Birleşime son verildi.

Başkanvekili	Kâtip
Bingöl Milletvekili	İsparta Milletvekili
F. F. Düşünsel	*Ş. Köksal*

Kâtip
Tunceli Milletvekili
Necmeddin Sahir Sılan

Soru

Yozgad Milletvekili İhsan Olgun'un, ekim noksanlığı ve hayvan zayiatı hakkında ne gibi tedbirler düşünüldüğüne dair olan sözlü sorusu, Tarım Bakanlığına gönderilmiştir. (6/304).

2. — HAVALE EDİLEN KÂĞITLAR

Raporlar

1. — Devlet Havayolları Genel Müdürlüğü ihtiyaçları için gelecek yıllara geçici yüklenmelere girişilmesi hakkında kanun tasarısı ve Ulaştırma ve Bütçe Komisyonları raporları (1/427) (Gündeme);

2. — Devlet Havayolları Genel Müdürlüğü 1949 yılı Bütçe Kanununa bağlı (A) ve (B) işaretli cetvellerde değişiklik yapılması hakkında kanun tasarısı ve Bütçe Komisyonu raporu (1/529) (Gündeme).

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati : 14,03

BAŞKAN — Başkanvekili Raif Karadeniz

KÂTİPLER : Necmeddin Sahir Sılan (Tunceli), Cenap Aksu (Kocaeli).

3. — YOKLAMA

BAŞKAN — Yoklama yapıyoruz.

(Yoklama yapıldı).

BAŞKAN — Çoğunluğumuz vardır. Konuşmaya başlıyoruz.

4. — BAŞKANLIK DİVANININ KAMUTAYA SUNUŞLARI

1. — Malatya Milletvekili Şefik Tugay'ın, Millî Korunma Kanununun 5020 sayılı Kanunla değiştirilen 30 ncu maddesinin değiştirilmesi ve bu kanuna bir madde eklenmesi hakkındaki kanun teklifinin Geçici Komisyona havale edilmesine dair İçişleri Komisyonu Başkanlığı tezkeresi (3/350)

5 . IV . 1949

Yüksek Başkanlığa

Malatya Milletvekili Şefik Tugay'ın, Millî Korunma Kanununun 5020 sayılı Kanunla değiştirilen 30 ncu maddesinin değiştirilmesi ve bu kanuna bir madde eklenmesi hakkındaki kanun teklifi incelendi.

Kamutayın 3 ncü Birleşim 8 . XI . 1948 tarihli Kararı ile teşkil edilen Millî Korunma Kanunu Geçici Komisyonunda, bulunan mezkûr kanunda değiştirilmesi gereken hükümleri havi diğer üç parça teklif ve önerge ile birleştirilerek görüşülmek üzere bu teklifin de adı geçen Geçici Komisyona tevdiine müsaadelerini üstün saygılarımızla arzeyleriz.

İçişleri Komisyonu Başkanı
Tekirdağ Milletvekili
Cemil Uybadın

BAŞKAN — Komisyon hali faaliyettedir. Tensip buyurursanız bu kanun teklifini de o Komisyona havale edelim. :

Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul olundu.

5. — SORULAR VE CEVAPLAR

1. — Seyhan Milletvekili Sinan Tekelioğlu'nun bâzı cürümlerden dolayı memurlar ve şerikleri hakkında Takip ve Muhakeme Usulüne dair olan 1609 sayılı Kanunun mer'i olup olmadığı hakkında Başbakanlıktan sözlü sorusu (6/296)

30 . III . 1949

T. B. M. Meclisi Başkanlığına

1609 numaralı İrtikâp, Rüşvet alıp vermek, İhtilâs ve Zimmete para geçirmek Kanunu halen meriyette midir? Mahakimde bu suçlarla ilgili olanlar hakkında tatbik edilmekte midir?

Bakanlıklarda bu suçlarla ilgili olanlar hakkında neden tatbik edilmemektedir?

Sözlü olarak Meclisteki Başbakan tarafından cevaplandırılmasını dilerim.

Seyhan Milletvekili
Sinan Tekelioğlu

BAŞKAN — Sinan Tekelioğlu? (Yok sesleri).

Soru sahibi ikinci defadır ki, bulunmuyor. Soru düşmüştür.

2. — İstanbul Milletvekili Osman Nuri Köni'nin, 431 sayılı Kanunun 8 nci maddesinin uygulama tarzı hakkında Maliye Bakanlığından sözlü sorusu (6/298)

4 . IV . 1949

B. M. Meclisi Yüksek Başkanlığına

Aşağıda yazılı soruların Meclis huzurunda

sözlü olarak cevaplandırılması için işbu takrir takdim kılındı.

1. — Hilâfetin İlgasına ve Osmanlı Hanedanı âzasının Millî Hudut haricine çıkarılmasına dair olan 431 sayılı Kanunun 8 nci maddesi mânalandırılıp ozaman hayatta bulunan yalnız bir padişahın istisnası suretiyle bu kanunun tanzim ve meriyetinden evvel ölen diğer padişahların bütün gayrimenkul emvalinin ahkâmı medeniye mucibince vârislere intikal etmiş bulunduğu noktai nazarı galip gelerek bu mahiyetteki içtihadı hukuki ve kanaati kanuniye 20 sene evvel Maliye Bakanlığınca ve Hükümetçe ve mahkemelerce ve Yargıtayca kabul edildiği ve sonra Yargıtay Birinci Hukuk Dairesinde doğan ihtilâf üzerine Yargıtay Tevhidi İçtihat Umumi Heyetince de iki reyi muhalife karşı olveçhile karara bağlanmış olduğu ve içtihat teessüs ettiği müşahede kılınmaktadır. Şimdi Hükümetin komisyonlardan geçirip Meclise getirdiği kanun tasarısı da velevki kısmen olsun bu içtihadı makbul görmektedir.

Şu hale nazaran böyle bir içtihat ve kanaatte bulunmak zahiren nef'i hazine mülâhazasına mugayir ise de hak ve adalete uygunluğu hasebiyle yerinde bir fikir olmasına rağmen bunda adaletsizlik ve yolsuzluk tasavvur olunabilir mi? Vaktiyle bu mütalâa ve fikirde bulunan erkânı Devletin herhangi birinden veya hâkimlerden yahut Tevhidi İçtihat Heyetini teşkil eden zatlardan şüphe ediyor musunuz? Ediyorsanız onlar kimlerdir? Yine samimiyetle bu işte makûs içtihatta bulunan hâkimlerden şüpheniz var mı?

2. — Bilâhara her nasılsa Hazinece İkinci Sultan Hamit ve Beşinci Mehmet ve Aziz'e ait bu kabil gayrimenkullerin mirascılarına intikali yaptırılmıyarak başkalarına satıldığı anlaşılmaktadır. Bu satış ne yolda vuku bulmuştur, meselâ müzayede ile mi, pazarlık ile mi? Her ne şekilde olursa olsun satışlar hangi kanuna istinat ettirilmiştir?

3. — Bu gayrimenkul malların yok pahasına satıldığı rivayetleri musırren deveran etmekte olmasına göre hakikaten böyle birşey vâkı olmuş mudur?

4. — Bu gayrimenkul mallar ile vârislerin sattığı mallar kimlere satılmıştır? Satılan malların mahalli, sokağı, cinsi, nev'i ve evsafı neden ibarettir? Ne kadar bedelle satılmıştır? İlk ve sonraki müşterilerin vazıh isim ve hüviyetleri ve yine bu malların halen kimlerin uhdei tasarrufunda olduğunun hüviyet ve isimleriyle beraber bildirilmesi;

5. — Gerek bu içtihadın ve gerek aksi ve mukabil noktai nazarın samimiyetini hiçe sayıp her iki fikri ulu orta istismar vesilesi yaparak gayrimeşru surette çöplenmeye yeltenen tufeyliler ve açıkgözler var mıdır, kimlerdir?

Bu soruların Meclis huzurunda Maliye Bakanı tarafından sözlü olarak cevaplandırılmasını rica ederim.

İstanbul Milletvekili
Osman Nuri Köni

MALİYE BAKANI İSMAİL RÜŞTÜ AKSAL (Kocaeli) — Efendim, aynı mahiyette ve buna benzer, bu mevzu ile alâkalı olmak üzere Seyhan Milletvekili Ahmet Remzi Yüregir arkadaşımız da bir önerge vermiştir.

Her ikisine de 18 Nisan Pazartesi günü cevap vereceğimi arzederim.

BAŞKAN — 18 Nisan Pazartesi gününe talik ediyoruz.

3. — Bolu Milletvekili ***İhsan*** *Yalçın'ın, Sümerbank Selüloz Sanayii Müessesesi yayınlarından (Kavak kültürüne dair İtalya'da yapılan etüd) adlı kitaptaki düşünce ve fikirler hakkında Ekonomi ve Ticaret ve Tarım Bakanlıklarından sözlü sorusu (6/299)*

T. B. M. Meclisi Yüksek Başkanlığına

Sümerbank Selüloz Sanayii Müessesesi tarafından yayınlanan (Kavak kültürüne dair İtalya'da yapılan etüd raporu) adını taşıyan kitapta ileri sürülen bâzı mütalâa ve fikirler karşılıklı olarak bu müessese ile Orman Umum Mdürlüğü arasında hammadde temini bakımından çalışma ve anlayış farkları olduğunu göstermektedir. İhtilâf mevcut ve şimdiye kadar da halledilmediyse memleketin yıllardan beri yüklendiği zarar büyük demektir. Bu sebeple âtideki hususatın aydınlatılmasını zaruri görmekteyim.

1. — Mezkûr kitabın önsözünde şimdiye kadar Selüloz Müessesesinin ormanları tahrip edici vaziyete düşmesinin mesuliyeti, Orman İdaresinin anlayışsızlığından ileri geldiği, halbuki müessesenin kâğıt için tomruk değil, ormanlardaki ferahlandırma kesimi mahsülleri ve tomruk metrükât talep ettiği halde alamadığı iddia edilmek-

ledir. Bunlar doğru mudur? Doğru ise müessese ile Orman Umum Müdürlüğünün anlaşmamaları neden ileri gelmektedir?

2. — Bu kitabın 47 ve 48 nci sahifelerinde Orman Umum Müdürlüğünün kavak yetiştirmeyi mühimsemediği ifham edilmekte ve biraz da ileri gidilerek işte ilmî kifayetsizlikleri ifade edilmektedir. Binaenaleyh Orman İdaresinin yurtta kavak yetiştirme bakımından faaliyeti ve alınan neticeler ne mahiyettedir? Selüloz Müessesesine yardım yapılmış mıdır?

3. — Selüloz Sanaayii Müessesesinin hammaddesi olan odunun kavaktan temin edileceğini düşünerek veya buna ümit bağlıyarak ormanlarımızda çürümeye mahkûm odunları kıymetlendirmek için münasip yerlerde odun hamuru fabrikaları kurmaya mâtuf teşebbüsün devam edip etmiyeceği ve bunun ne safhada olduğunu Ekonomi ve Tarım Bakanlıkları tarafından sözlü olarak cevaplandırılmasını arzederim.

Bolu Milletvekili
İhsan Yalçın

BAŞKAN — İhsan Yalçın — (Yok sesleri.) Bir defalık tehir ediyoruz.

6. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — Gelir Vergisi Kanunu tasarısı ve Geçici Komisyon raporu (1/171)

BAŞKAN — Gelir Vergisi tasarısının müzakeresine devam ediyoruz. 11 nci madde hakkında söz istiyen arkadaşlara sırası ile söz veriyorum. Mitat Şakir Altan

MİTAT ŞAKİR ALTAN (Konya) — Geçen oturumdan beri müzakeresine devam edilmekte bulunan ve tartışmalara sebep olan 10 ncu ve 11 nci maddeler esnaf muaflığı namı altında Gelir Vergisi muaflığı kaidesini istihdaf eden hükümleri ihtiva etmektedir. Bu hükümler yüksek malûmunuz olduğu veçhile birbirini tamamlayıcı hükümlerdir. Bu hükümlerde esnaftan bahsetmektedir. Kıymetli arkadaşlarımdan bâzıları esnafın tarif edilmediğini söylemişlerdir. Hakikaten esnaf tarif edilmemiştir. Esnafın lûgatta hirfet ve sanayi erbabı, diye mânalandırılmaktadır. Terimin bize intikali önceki devirlere aittir, çok eski devirlerden ve lonca sisteminden beri kullanılagelen bir tâbirdir. O zamanlar, benim naçiz bilgime göre, emek ve sermaye ile memzucen veya müstakillen her türlü ekonomik teşebbüs ve faaliyetlerde bulunanlara esnaf tâbiri umumisi verilirdi. Itlâk üzere tâbir ve tahsis olunan ad bu idi. Yine yüksek mâlûmlarıdır ki nitekim, bu esnaf tâbiri içerisinde muahharen mevzuatımıza giren ticaret hukuku ile tefrikler yapılmıştır.

Esnafa gelince; ister mustahsıldan aldığı malı imaletmek suretiyle satsın, ister imaledilmiş malı doğrudan doğruya satsın veya memzucen hem sermayesini hem de emeğini o işe hasretmek suretiyle ekonomik bir teşebbüs ve faaliyette bulunsun hepsine esnaf denilirdi.

Misal olarak arzedeyim: Bezzaz esnafı, kunduracı esnafı, nalbur esnafı...Bu misallerden anlaşılıyor ki esnaf umumiyetle demin arzettiğim gibi bedenen veya bir nispet dâhilinde sermaye ile de iştirak eden ve bu suretle bir teşebbüsü ticariyede bulunan kimseleri meşguliyetlerine göre sınıflandırmak için verilen isimlerdir. Muahhar mevzuatımız ticaret işlerini esaslı prensiplere bağladı. Bu hususları Ticaret hukukumuza nazaran arzediyorum, Muamelâtı ticariye nevi ve ticaret şekillerine göre esaslara bağlanmak suretiyle tesbit olundu. Esnaf bu suretle teşekkül etmiş olunca arzettiğim şekildeki ekonomik faaliyetleri istihdaf edilmiş olur. Bu kanunda gözetilen esaslara göre bunlar, 5 paragrafa ayrılmıştır. Bu paragraflardaki faaliyetleri icra etmiş bulunan vatandaş mükellefler, şüphesiz ki ticaret vèsfından ayrılamazlar. Çünki ticaret hukukumuzun ikinci faslı muamelâtı ticariyeyi, hatırımda kaldığına nazaran, diğer üçüncü faslı da ehliyeti ticariyeyi ve tüccarı tarif eder. Bu kanunda tüccar yanında, kanunda tavsif edildiği gibi, bir de küçük tüccar unvaniyle bir isim mülâhaza edilmiş ve ona ait hükümler konulmuştur. Şu halde burada mevzuubahis olan, küçük tacir mânasına olarak, esnaf tâbiridir ki, aynıdır zannı kavisindeyim. Çünki kanun 13 ncü maddesinde diyor ki: (Ticareti nakdi sermayesinden ziyade bedenî mesaisine müstenit ve kârukispî ancak medarı maişetini temine kâfi olacak derecede cüzi olan kimseler, ister seyyar olsunlar ister bir dükkânda veya bir sokağın bir mahalli muayyeninde sabit bu-

lunsunlar küçük tacir addolunurlar.) Tacir için kanun, muayyen vasıflar ve şartlar tâyin etmiştir. Buna göre teklif tahakkuku bakımından belki yüksek komisyon bunu muvafık görmüştür. Ancak, bendeniz halen yaşıyan mevzuatımız ve tacir büyük küçük tacir diye ikiye ayıran Ticaret Kanunu ile ahenktar olması ve tenazürü temin bakımından bu bölümün başka bir tâbir ve başlıkla ifadesini faydalı telâkki etmekteyim. Bu aynı zamanda Ticaret Kanununun bugünkü prensipleri icabındandır. Komisyon ve yüksek heyetiniz muvafakat ederse bu paragrafları ve başlığı değiştirmek suretiyle Gelir Vergisi muaflığı diyelim. Esnaf muaflığı dersek esnaf vergisi kanunu vardır, ayrı hükümlere tâbidir. Bu mükellefiyete tâbi tuttuğumuz ve bu mükellefiyet bahsinde ayrı esaslar tesbit ettiğimiz bir kanun yaparken buraya esnaf muaflığı demektense ticaret ve küçük sanatlarla diğer işlerin gelir vergsi muaflığı demek suretiyle gibi daha yaraşan bir ad vermek iyi olur. Faydalanacaklardan küçük tacir, küçük sanat erbabı, nakliyeci, madencilik ve tavassut işindeki kazançlar için metinde fiskal olarak tesbit edilen miktarlara itibar etmek daha doğru, maksada ve mevzuata daha uygundur kanaatindeyim. Binaenaleyh tenazur temin edilir ve buna ticaret veya esnaf muafiyeti değil de gelir muaflığı denilirse tatbikat bakımından ve herkes tarafından kolaylıkla anlaşılması bakımından daha isabetli hareket edilmiş olur. Çünkü ilerde müzakere buyurulacak olan Esnaf Kanunu tasarısı esnafların tâbi olacakları vergi prensiplerini tâyin etmiştir. Bu itibarla burada ayrıca bir esnaf muaflığı diye bir fasıl kabul etmek doğru değildir. mütalâasındayım. Bu hususa mütedair hazırladığımız bir takriri yüksek tasvibinize sunacağım. Mademki bu madde diğer madde ile ilgilidir onun tâbi ve bir birini tamamlayıcı esasları ihtiva etmektedir. Yüksek komisyonun geri almak suretiyle bu maddenin başlığını değiştirmek suretiyle Gelir Vergisi muafiyetini tedvin eder bir şekilde hazırlarlarsa daha esaslı olur, bunu rica ediyorum.

İSMAİL SABUNCU (Giresun) — Arkadaşlar, dünden beri çok dikkatle bu maddenin münakaşasını yapıyoruz. Fakat arkadaşlarımın son beyanatlarından yine bir şey anlamadım. Sebebi? Bir kere herkesin fikri esnaf tâbirine takılmış. Deniyor ki; Ticaret Kanununda şöyledir, esnafları bir araya toplıyan Odalar Kanununda böyledir. Arkadaşlar; burda maksat bu değildir; Gelir Vergisi bakımından esnaf kimdir; bu madde bunu gösteriyor. Şu şartları haiz olana, Gelir Vergisi bakımından esnaf denir diyor. Binaenalyeh biz burada Ticaret Kanununa acaba mütenazır olmazsa bir şey mi kaybederiz, alâkadar vatandaşlara zarar mı gelir, bilmiyorum, hiç böyle bir şey yoktur.

Tarif bahsini böylece geçirdikten sonra, asıl maddenin hüküm ihtiva eden bendlerine geliyorum, bunun üzerinde kimse durmuyar. Durdukları yegâne nokta, bilmem 60 bin liralık ciro mu, yahut mubayaa ettiği ham madde 40 bin lira mı olsun, nakliyecilerin üç kamyonu, 10 arabası mı olsun; bilhassa burada yüksek dikkatinizi çekmek isterim, deniyor ki, bu arabanın adedi bir az artarsa, yahut ciro haddi 10 bin aşağı, 20 bin yukarı olursa muamelesini tevsik etmek kaydından, külfetinden kurtulacaktır. Böyle bir şey yoktur.

Efkârı umumiye şunu bilsin ki, bundan sonra sabahleyin bismillâh deyip ticaret yolunu tutan her vatandaş yaptığı her muameleyi iyi kötü tevsik etmek mecburiyetindedir. Yalnız bu iki şekle bağlanmıştır, küçük tacir daha basit, daha geniş iş yapan ise biraz daha usulü defteri teamülüne uygun şekilde defter tutmak, bilânçosunu ona göre çıkarmak mecburiyetini koymuştur.

Fakat ne olursa olsun kendisi dar veya geniş formüle tâbi olduğunu ispat etmek için bir defter tutmak mecburiyetindedir.

Zannederim, bu miktarı 10 bin, 20 bin artırmakla eskiden olduğu gibi elini kolunu sallıyarak, o adam istediği gibi ticaret yapacak ve sene sonunda bir hesap vermiyecek. Böyle şey yok.

Onun için arkadaşlar, nazarı dikkatinizi celbederim. Rica ederim, bilmem denizdeki vasıtası 300 ton olmaz da 500 ton olur. Enver Bey arkadaşımız, denizde 300 ton vasıtası olan yanında muhasebeci mi taşıyacak diyorlar. Muhasebeci taşımak mecburiyeti yok ki. Böyle de olsa tüccara yaptığı nakliyattan aldığı para miktarı 40 bin lirayı geçerse geniş formüle girecektir; yani daha esaslı bir defter tutmakla mükelleftir. Fakat bu adam kendisinin birinci formülde

olduğunu ispat edebilmek için, yine Usul Kanununun kendisine tahmil ettiği şekilde hesap tutmak mecburiyetindedir.

Rica ederim arkadaşlardan, Ticaret Kanununda böyledir, Âhiler'de böyledir, Arap'larda, Acem'lerde şöyledir diye meseleyi uzatmıyalım, bu maddede bunların müzakeresini ben yerinde görmüyorum. Aflarını rica ederim, alınmasınlar, günlerce, esasları bırakıp tâbir, tavsif mukayeseleriyle vakit geçirmiyelim.

Mâruzatım budur.

BAŞKAN — Hasan Dinçer.

HASAN DİNÇER (Afyon Karahisar) — Efendim, bu 11 nci maddede esnafla Gelir Vergisine tâbi mükellefi ayırt etmeye yardım eden mefhumlardan biri de senelik ciro miktarıdır. 11 nci madde muhtelif bentlerinde ciroyu muhtelif şekilde tarif etmiştir. Bir yerinde ciro bir sene içerisinde tüccarın satmak üzere mubayaa ettiği malların yekûnudur denir. Diğer fıkraların da esnafın veya tüccarın sattığı malların yekûnu olarak kabul etmiştir. Vâzı kanun olarak ciro mefhumu üzerinde anlayışımız aynı maddede birbirini tutmamaktadır. Onun için bu noktaların göz önünde tutularak düzeltilmesi zarureti vardır.

Bundan başka ciro, mükellefin esnaf mı yoksa Gelir Vergisi mükellefi mi olduğunu tâyin ve tasnif eden bir kıstas olarak kullanılıyor. Halbuki ciro bir mükellefin bir tüccarın kazancını tesbit etmek için kesin bir delil değildir. Öyle esnaf vardır ki; uğraştığı mevzu itibariyle % 5 üzerinde ciro yapar, fakat yine öyle mükellef vardır ki; satınaldığı maddenin nev'ine ve cinsine göre % 20 üzerinden ciro yapar. İkisinin de senelik cirosu 60 bin liradır, binenaleyh Gelir Vergisine tâbi mükellef telâkki edelim şeklinde düşünülürse bunda isabet olmaz. Çünkü % 5 üzerinden ciro yapan adam 60 bin liralık ciro yapsa bunun kazancı 3 000 lira olur, halbuki % 20 üzerinden yine 60 bin liralık ciro yapan mükellefin kazancı ise 12 bin liradır. Binaenaleyh 3 bin liralık kazanç yapan bir mükellef ile 12 bin liralık bir kazanç sağlıyan mükellefi bir tutmak doğru olmaz aralarında dört misli fark vardır. Böyle aralarında 4 misli fark olan mükelleflerin esnaf mı, Gelir ergisi mükellefi mi, olduğunu tâyin ederken böyle mütehavvil vaziyet gösteren ciro kıstasının esas kabul edilmesinin doğru olmıyacağı kanaatindeyim.

Sonra bir nokta var ki, dün de arzetmiş olduğum gibi, kanaatimce çok mühim bir noktadır. Şimdi esnafla Gelir Vergisine tâbi olan mükellefi ayırırken, bunlar arasında vergiye tâbi olma bakımından bir uçurum açmamak mecburiyetindeyiz. Yani 60 bin liralık ciro yapan bir esnafla 60 bini biraz tecavüz eden ve buna göre ciro yapan ve Gelir Vergisine muhatap tutulan mükellefin vergileri üzerinde, az çok bir muvazene tesisi vergi adaleti prensipi bakımından zaruridir.

Halbuki Gelir Vergisinin nispeti, Esnaf Vergisi nispetleri nazara alınırsa ve muayyen bedeli icar da nazara alınmak suretiyle bir mukayese yapılırsa arada bir muvazene yerine bir uçurum mevcut olduğunu görürüz. Dünkü arzettiğim rakamlarda yalnız zaruri geçim masrafı ile zaruri masrafları düşmeden rakamlar vermiştim. Şimdi bunları düşmek suretiyle aynı noktai nazarımı teyit eden rakamlar sunacağım;

İradı gayrisâfisi veya senelik icarı 400 lira olan iki dükkân farzedelim. Bunlar yanyanadır, aynı setmtedir. Buralarda ayrı ayrı şahısların bakkallık ettiklerini kabul edelim. Birisinin senelik cirosu 6 000 lira diğerinin de senelik cirosu 6 001 liradır. Birincisi 6 000 lira olduğu için Esnaf Vergisine tâbidir. İkincisi de 6 001 lira olduğu için Gelir Vergisine tâbidir. Şimdi senelik cironun temin ettiği kazancı bir kabul etmek doğru değildir.

Kriz seneleri vardır ki ancak % 5 kazanç temin eder. Verimli seneler vardır ki % 20 kazanç temin eder. İyice arzedebilmek için % 5, % 10, % 15, % 20 kazançlı senelere göre ve vermeleri lâzımgeldiğini arzedeyim : % 5 kazanç temin eden bir kriz senesinde, her iki dükkânın kiraları 400 lira olduğuna göre, (Mükellefin büyük şehirde oturduğunu da kabul ediyorum) Esnaf Vergisine tâbi olacak mükellefin vereceği vergi 320 liradır. Gelir Vergisine tâbi olacak mükellef, dükkân icarı ve diğer zaruri masraflarını bin olarak kabul ediyorum çok çocuklu olduğunu da farzederek 1 050 lira zaruri masrafı çıkarıyorum. 142 lira verecektir.

% 10 kazanç temin eden senede esnaf yine 320 lira vererek, Gelir Vergisi mükellefi 665 lira verecek.

% 15 kazanç temin eden senelerde esnaf yi-

ne 320 lira, Gelir Vergisi mükellefi ise 1 265 lira verecek.

% 20 kazanç temin eden senede esnaf yine 320 lira Gelir Vergisi mükellefinin vereceği 1 987 liradır.

Arkadaşlar, görüyoruz ki, Esnaf Vergisi sabittir, seneler ister çok kazançlı olsun, ister kirizli bir sene olduğu için az kazanç getirsin veya zarar etsin mutlaka 320 lira verecektir. Buna mukabil Gelir Vergisi mükellefi gerçi % 5 gelir olursa esnafa nazaran az verecektir ama diğer kazanç temin eden senelerde bunun 3, 4, 5, 6 misli vergi ödiyecektir. Bu hesaplar bize gösteriyor ki, Gelir Vergisi mükellefleriyle Esnaf Vergisi mükelleflerinin tâbi olacakları mükellefiyet arasında bir uçurum vardır. Bu sebepledir ki, işi iyice mütalâa etmek lâzımdır, çünkü hatti fâsıl olarak kabul edilen 60 000 lira ile 60 000 liradan fazla ciroların kazançları Esnaf ve Gelir Vergilerine tâbi tutulurken, aralarında bir köprü kurmak mecburiyetinde olduğumuz halde bilâkis bir uçurum ihdas etmiş olduğumuzu görürüz. Bu itibarla bu maddenin gerek bu bakımdan, gerek ciroyu tâyin bakımından, gerekse ciro miktarını tesbit bakımından mutlaka Komisyona gitmesi lâzımgeldiği kanaatindeyim.

RECAİ GÜRELİ (Tokad) — Muhterem arkadaşlar, bendeniz de bu 11 nci madde üzerinde müttalâa ve fikirlerimi arzetmek istiyorum.

Şimdi bâzı arkadaşlarımız toptancılık işinde, gezginci, yani seyyar olarak müstahsıldan mübayaa edilen emtia için yılda 30 bin lira kadar ciro yapanlar, bu 30 bin lira miktarını az görerek bunun yükseltilmesini teklif ettiler. Bendenizce arkadaşlar, bu 30 bin lira ciro ayda 2 500 liralık bir ciro mahiyetindedir ve % 10 kazancı ayda 250 lirayı buluyor demektir.

İkincisi de; 30 bin liralık ciro yapacak, dükkânı yoktur, masrafı da o nispette azdır. Binaenaleyh 250 liraya kadar yaptığı kazançla kendisini Gelir Vergisinden muaf tutuyor, yalnız Esnaf Vergisine tâbi oluyor. 60 bin liralık ciro yapan, yani dükkânı olduğu halde 60 000 liraya kadar ciro yapan da muaf tutulmaktadır. 60 000 lira demek, ayda 5 bin liralık kâr demektir. % 10 kazansa bu miktarı kazanıyor demektir.

Biliyorsunuz ki, arkadaşlar; toptancıda bir kilo yağ 450 kuruştur. Halbuki Ankara'da perakendeci bir bakkal dükkânından yağ aldığımız zaman 750 kuruşa alıyoruz. Ispanağın kilosu 100 kuruşa, 90 kuruşa satılıyor. Bunlar da gösteriyor ki, % 10 la iktifa edilmiyor. Bu, az bir müsamaha, az bir tolerans mıdır? % 10 kazanç temin etse, ayda 500 lira kazanıyor demektir. Memur ve diğer işçi sınıflarına olsun böyle 500 liralık bir tolarans verilmiş değildir. Halbuki onları daha fazla himaye etmek lâzımdır. Binaenaleyh, 60 000 liralık ciro yapan tüccar için Gelir Vergisinden muafiyeti ben çok yerinde bulurum ve bu az bir tolerans değildir. Tüccar, eminim ki, perakendeciler bundan memnun kalacaklardır. Nihayet bunlar Esnaf Vergisine tâbi olacaklardır. Esnaf Vergisinden de o nispette bâzı şeyler tenzil edildikten sonra Esnaf Vergisine tâbi olur. Bu o nispette de azdır. Binaenaleyh, tasarıda küçük ticaret işleri için verilen bu 60 bin liralık ciro müsamahası çok yerindedir. Ve bu şekilde de tahmin ederim ki, en aşağı 500 - 600 lira para kazandırmaktadır. Bu da % 10 kazanca göre temin edilmektedir. Halbuki bunlar % 10 ile iktifa etmezler, % de 15 - 20, daha fazla kazanırlar, bu takdirde bu 1000, 1200 olur.

Sonra, aynı zamanda bunlar yılda 30 bin liraya kadar toptan alıp satmak suretiyle ciro yaptıkları halde, kanun bunları da toptancı addetmiyor. Demek ki, bir yılda 30 bin liralık mal alanlar, o malı, tüccarlara, kurumlara da devretseler dahi, yine toptancı addedilmiyorlar. Bu da 30 bin liralık cirodan yüzde şu kadar kazanıyor. Bu maddede gösterilen kolaylıklar çok iyidir ve şayanı memnuniyettir.

Aynı madde, küçük sanat erbabının satınalacağı iptidai maddede ve yardımcı malzemenin yıllık tutarı 40 bin lirayı aşmamak şartiyle bir muafiyet tanınmıştır. Küçük sanat erbabı senede 40 bin lira üzerinden iptidai madde ve yardımcı malzeme alıp da iş yaparsa, aynı vaziyette bundan aşağı yukarı iki üç bin liralık bir kâr temin eder. Bu da yerindedir.

Yalnız, bir arkadaşım temas etti; 60 bin liralık ciro yapanların, bir takvim yılı içinde, satın aldıkları mallara bir de müstahsıldan aldıkları ilâve edilsin diye bir teklifte bulunuyorlar, yerindedir. Olabilir ki, müstahsıldan köyde arpa, buğday ve saire alır, emtia denilince bunlar da dâhildir. Bunlar da müstahsıldan alınan maddelerdir. Binaenaleyh bu

fıkraya (Müstahsıl) de ilâve edilirse çok daha faydalı olur, ben de aynı kanaatteyim.

Bir de aynı maddede « Gelir Vergisine tâbi tüccara, kurumlara ve kamu idare ve müesseselerine ücretle yapılan işler mukabilinde bir takvim yılı içinde alınan ücretlerin tutarı 20 bin lirayı aşmamak » diye bir fıkra var. 20 bin liraya kadar iş yapan demek ayda aşağı yukarı 1000 - 1500 liralık bir iş yapmak demektir. Eğer ayda 1500 liralık iş yaparsa bu, az bir şey değildir. Bu da yerinde bir tekliftir.

Bu iş sahiplerinin üç taneden fazla otomobili ve kamyonu ve ondan fazla arabası olmamak şartiyle. Filhakika eski harb yıllarında otomobil ve kara nakliyatında kamyonlardan o kadar fazla kazanç elde edilmiyordu. Fakat bugün yüzde elli nispetinde artmış da olsa kamyonlar, otomobiller hayli iş yapmaktadırlar. Bunu da Gelir Vergisinden muaf tutuyor ve Esnaf Vergisine tâbi tutuyor. Bugün üç kamyon, ve otomobil, 10 araba, az para getirmez. Bu da yerindedir. Bence de faz. lalaştırmaya lüzum yoktur.

Tavassut işlerinde, ne bir masraf vardır, ne birşey. Meselâ bir ev satılıyor, nihayet bu evden komisyon alacak, beş bin liraya kadar. Fena bir para mı?. Masrafı yok, şunu yok, bunu yok. Bunu dahi istisna ediyor, Gelir Vergisinden. Esnaf Vergisine tâbi oluyor. Bendenizce madde, demin de arzettiğim gibi, yalnız 60 000 lira ciroya, müstahsıldan alınanı dahi ilâve etmek şartiyle, bu maddenin bütün hükümleri yerindedir. Tüccar olsun, işçiler olsun ve diğer erbabı ticaret olsun bunlar herhalde memnundurlar. Esasen temas ettiğim birçok tüccarlar ve bakkallar bunu görünce çok memnun oldular ve biz diyorlar; nihayet en fazla 60 bin liraya kadar ciro yaparız, senede bundan fazla yapamayız, bu vaziyette Gelir Vergisinden muaf tutulmaklığımız bizim için iyidir. Perakendecilik yapan bakkallarla ve bu gibi tüccarlarla temaslarımda, hepsi memnuniyetlerini izhar ettiler. Çok dua edeceklerdir. Maddenin aynen aynen kabul edilmesine taraftarım.

Maruzatım bundan ibarettir.

FEYZULLAH USLU (Manisa) — Arkadaşlarım, Vehbi Sarıdal arkadaşımız geçen konuşmalarında bu maddenin Ticaret Kanununda yazılı, küçük tüccarın tarifi ile tezat halinde olduğunu söylediler. Diğer bir arkadaş, Hulûsi Oral arkadaşımız da, tezat halinde olmayıp, bilâkis tevafuku tam halinde bulunduğunu ifade ettiler.

Benim kanaatimce burada ne Ticaret Kanununa tezat bulunması ve ne de tevafuku tam halinde olması mevzubahis değildir. Yani şu madde Hükümet tarafından tedvin edildiği zaman ve Komisyonda müzakere edildiğinde, ticaret kanununda şöyle yazılıdır, oraya uyalım veya uymıyalım şeklinde düşünülmüş değildir. O kısımla ilgilenmeden doğrudan doğruya, verginin tahakkuku, cibayeti için lâzım olan unsurlar ele alınmış ve bu zaviyeden incelenmiştir, bu suretle kendi zaviyelerinden kazanç erbabını bir tasnife tâbi tutarak, küçük tacir, diye bir kısım ayırmış olmasından ibarettir. Bundan başka türlü düşünmenin de mümkün olmadığı kanaatindeyim.

Vergi kanunu dediğimiz zaman hepimizin malûm olduğu veçhile anladığımız şudur: Âmme hizmeti masrafına ferdin iştirak nispetinden, iştirakin usul ve kaidelerinden bahseden bir kanundur. Bu kanun yapılırken hareket noktası, istihdaf edilen gaye, memleketin iktisadi inkişafını hiçbir yönden zedelemeden, âmme hizmetinin inkişafının sağlanmasını düşünmekten ibarettir. Ticaret kanunu büsbütün beşkadır. Ticaret kanunu ticari münasebetleri tanzim eden kaide ve hükümleri ihtiva eder. O kanun yapılırken de hareket noktası büsbütün başkadır. Ve o kadar başkadır ki; Ticaret kanununda küçük tacir tarif edilirken, rijit hüküm sevkinden kaçınılarak tahdit cihetine gidilmeksizin umumi hükümle, diretkif verilmekle iktifa edilmiştir. Vergi kanunu yapılırken bunda takip edilen usul de büsbütün başkadır. Bu tasarıda çok isabetli ve yerinde olarak istisnalar rakamlandırılmış 1 - 2 denilmiş, açık rakamlarla hudutlandırılmıştır.

Hulâsayı mâruzatım şudur : Bu madde ancak vergi işlerinde tatbik olunur. Öbür madde ticari hallerde vukubulan ihtilâflar üzerine hâkimler tarafından tatbik edilir. Bundan kastım tatbikatta şu veya bu yönden iltibasa meydan vermemek için Komisyonun bizim görüşümüze iştirak edip etmediğini ve maksatlarını iki kelime ilebelirtmelerini ricada bulunmaktır. Yani şu madde sırf vergi tahsili bakımından tertip edilmiştir. Bu işle ilgilidir, âciz kanaatim budur. Bunu belirttikten sonra 11 nci maddede mevzuubahis edilen hâdlere geçeceğim. 30 000 - 60 000 rakamını, Reşit Tarakçıoğlu'nun görüşlerine iştirak ederek 30 000 i 50 000 e, 60 000 i 80 000 e çıkarmayı memleketin şartlarına, realiteye daha uygun olur kanaatindeyim.

Üçüncü olarak; biz esnef, küçük tüccar diye Gelir Vergisinden muafiyeti ifade eden hükümler sevkettik acaba burada bir ihtiyar hakkı tesis etsek yani, Gelir Vergisine tâbi tutulmıyan bu esnaf kendi rızasiyle Gelir Vergisine tâbi olmayı arzularsa bu arzuyu kabul yönünden bir hüküm sevketmekte faideli ameliye var mıdır, yok mudur ?

Sayın Komisyon bu cihetleri izah ederlerse faydalı olur zannederim.

KÂMİL GÜNDEŞ (Kayseri) — Arkadaşlar, dün de bu maddenin konuşulmasında söz almış ve bir kaç dakikanızı da israf etmiştim. Demiştim ki, konuşma konusunu teşkil eden 11 nci maddenin bir numaralı bendinin birinci fıkrasında toptancı tarif edilmiş ve bu tarif efradını cami ağyarını mâni bir tarif olmadığı için Ticaret Kanunumuzun küçük tacir ve halk arasında esnaf diye yadedilen, ticaretini sermayei nakdiyeden ziyade mesayii bedeniyesine müsteniden kâr ve kisp suretiyle maişetine kâfi olacak derecede cüzi olan kimselere de toptancı diye vasıflandırmış oluyoruz. Bunun için yüksek tasvibinize arzedilmek üzere bir takrir veriyorum ve bu takrirde, birinci fıkranın son cümlesi başındaki müstahsıldan topladıkları malları dükkân açmaksızın, ibaresinin çıkarılmasını ve bu ibare yerine «Bunlardan» kelimesi ilâve edilerek bu son cümle (Bunlardan bir takvim yılı içindeki satışlarının tutarı 30 bin lirayı aşmıyanlar toptancı sayılmaz) şeklinde düzeltilirse küçük tacir denilen grup bu toptancı tarifi içinden çıkarılmış olur ve bu suretle tasarıdaki noksanlığın önlenmiş olacağını misallerle izah ederek zözümü bitirmiştim. Benden sonra dün ve bugün söz alan hatiplerden - bir kaçı müstesna - hemen hepsi görüşümü desteklemiş ve hattâ bu konuşmaları takibeden ve burada bulunup icabında Hükümeti temsilen Meclisi icabında tenvire salâhiyetli olan uzmanlar ve hattâ komisyon süzcüsü bu haklı görüşleri üzerine fıkrayı tekrar formüle edip küçük tacir denilen zümreyi taptancı zümre içinden çıkaracaklarına da inanıyorum. Hal böyle olduğuna göre niçin tekrar söz aldım.

Geçici Komisyonda vazifesi bulunup bu fıkranın tasarıdaki şekilde formüle edilmesinde âmil olmuş arkadaşlardan birinin dünkü konuşmasında: Esnaftan, toptancıdan, Ticaret Kanunundan, Borçlar Kanunundan bahsederek bu maddenin birinci bendinin 1 ve 2 numaralı fıkralardaki tariflerin çok yerinde tarifler olduğunu ve burada her kelimenin birer kıymeti bulunduğunu ve bu kelimelerden her hangi birini çıkarıp veya izah kısmını başka şekilde formüle edersek gerek Ticaret Kanunu ve gerekse Borçlar Kanunu ve dolayısiyle Türk hukuku karşısında toptancı, prakendeci ve esnaf tarif veya anlayışlarına halel geleceği yolunda mütalâalar serdetmesi sebep olmuştur. Şimdi kafasını sallıyan arkadaşım iyi dinlesin. Toptancı, perakendeci ve esnafın tariflerine kalkışmak ve bu tarifleri Türk hukuku muvacehesinde münakaşa etmek ve bu yolda ilmî mütalâalar dermeyan ederek bu tarifleri tahlil etmek her halde bu kürsünün konuşma ve tartışması olmasa gerektir. Bununla beraber kısaca arzedeyim ki, gerek toptancı, gerek perakendeci için birinci ve ikinci fıkralarda zikri geçen tarifler bu çapta Türk hukukuna yeni girmektedir ve bu tasarı Gelir Vergisi karşısında esnafı tâyin edebilmek için bu maddenin bu fıkrasında bu iki tarif yer almış bulunmaktadır. Naçiz kanaatime göre Türk hukuku muvacehesinde; toptancı kimdir, perakendeci kimdir, esnaf kimdir diye düşünülüp ve bu düşüncelerin muhassalası alınarak bu tarifler burada yer almış değildir.

Meselâ bu maddenin bir numaralı bendinin ikinci fıkrasına göre 60 bin liraya kadar alım cirosu yapan bir müessesenin sahibi esnaf tarifine giriyor. Bu şahıs Ticaret Kanununa göre küçük tacir tariflerinden de hariç ve tamamen tüccar sıfatını haiz kimsedir. Bu ve bunlar Ticaret Kanunu muvacehesinde hem ticaret odalarına kaydedilmekte ve hem de ticari defter tutmak mecburiyetindedir. Halbuki burada esnaf olarak tarif ediliyor. İşte bu fıkrada bu kısımı perakendecilere esnaf denirken, birinci fıkranın toptancı tarifine dâhil, hakikatte Ticaret Kanunu muvacehesinde küçük tacir olan ve halk arasında esnaf diye yâdedilen ve kâr ve kisbi ancak medarı maişetlerini temine yetecek kadar olan kimseler bu fıkraya ithal edilmiş bulunmaktadır. Bunların senelik alım veya satışı, ciroları tutarı 15 - 20 - 30 bin liradır. İşte bu şekildeki tariflere, efradını câmi, ağyarını mâni bir tarif demeye bilmem hangi hukuki mesnetle veya her hangi bir ilmî görüşle nasıl izah edilebilir. Bu tarifler ancak bu kanunu ilgilendirecek tariflerdir. Şu hale göre bu tarif-

ler üzerinde mütalâa beyan etmek ve hakiki esnafı Gelir Vergisinden muaf tutmak için bu tarifi tekrar formüle etmek kanatimce çok yarinde olur.

Diğer bakımdan bu tasarı, verginin tevziinde nispî bir adalet temin etmek hedef ve gayesiyle Yüksek Kamutaya sevkedilmiş bulunmaktadır.

Maddenin bir numaralı bendinin ikinci fıkrasında, senelik alım miktarları 60 000 lirayı geçmiyenler, 50 - 60 bin lira ciro yapanlar İşletme Vergisine tâbi olacaklardır.

Halbuki birinci fıkrada toptancı sayılan ve senelik cirosu 15 - 20 bin lira arasında olan ve yaptığı iş de müstahsıldan, kilo kilo topladığı buğday veyahut deri, veyahut tiftik veya kitre, cehriyi dükkânında toplayıp bunu tekrar tüccara devrederse bu toptancı oluyor ve Gelir Vergisine tâbi tutuluyor.

İkincisi, vergi bakımından ikinci fıkrada «60 bin liraya kadar ciro yapanlar kimlerdir :

Tüccardan, kurumlardan aldkları malı perakende olarak müstehlike arzedenler veya bunun yarısını tüccara, esnafa ve Devlet müesseselerine satan insanlardır veya ithal eden insanlardır.» Şimdi bir şapka ithalâtçısı 60 bin liralık ecnebi memleketten şapka ithal ederse ve bunu Türkiye'de hepinizin malûmu olduğu üzere asgari % 30 - 40 kazançla müstehlike veya nısfını diğer bir toptancıya devrederek 25 - 30 bin lira kazanırken bu, Gelir Vergisine tâbi değildir.

Diğer taraftan müstahsıldan kilo kilo topladığı buğdayı, tane tane topladığı yumurtayı toptan bir tüccara devreden ve cirosu da 30 bin lirayı geçmiyen bir toptancı Gelir Vergisine tâbidir. Ben bu adaletsizliği, bu tenakuzu anlıyamıyorum.

Şimdi tasarıya göre toptancı sayılan; bana göre esnafı ikinci fıkrada perakendeci sayılan esnafı, ikisini aynı yerde birer dükkânda mütalâa edelim. 60 bin liralık ciro yapan bir bakkal 200 liralık bir dükkânda otururşa onun yanında işin mahiyeti itibariyle rutubetli bir yerde bulunan ve tiftik, cehri, kitre ve emsali şeyleri alanlar, onu kilo kilo alıp tüccara devredenler birincisi Gelir Vergisine tâbi diğeri İşletme Vergisine tâbi olacağından biri oturduğu dükkânın kirası olan 200 lira vergi verecektir, öteki, 30 bin, 20 bin cirosu olan ve kanuna göre toptancı sayılan tüccar, bana göre esnaf, eğer 20 bin liralık bir ciro yapmışsa, % 10 kazanmasına imkân yok ama, kazandığını kabul edelim, iki bin lira 2 bin liradan asgari geçim indirimini de çıkaracak olursak asgari 1 500 liraya yakın Gelir Vergisine tâbi olacak, bunun da % 15 ni vergi olarak alacak olursak, 60 bin liralık ciro yapan bir toptancıdan daha fazla vergi vermiş olacaktır. Binaenaleyh bu kanunun sevkindeki adalet yerine gelmiyor. Kanunun çıkarılmasındaki maksat ne idi? Hiç olmazsa nispî adaleti vergi tevziinde yerine getirmektir.

Saniyen arkadaşlar, yine birinci fıkranın son cümlesinde, müstahsıldan 30 bin liraya kadar almış olduğu metaı tüccara devredenlerin dükkânı olmazsa bu esnaftır, bu tasarıya göre eğer şayet bir dükkân açmış ise toptancıdır ve Gelir Vergisine tâbidir. Maksat nedir, anlamıyorum? Dükkân açmak bir günâh mıdır? Kanunu gözden geçirdiğimiz zaman ve bendeniz esasen Komisyonda da bulundum. Buradaki dükkân kelimesinden bir şey anlıyamadım.

Vergi bakımından, vergi takibi bakımından bir mükellefin dükkân açması mı iyidir, yoksa gezginci olması mı iyidir? Bizce dükkânda iş yapanların mükellefiyet bakımından tercih edilmesi bunlara kolaylık gösterilmesi lâzımdır.

Bâzı arkadaşlar bugün, ve dünkü celsede ikinci fıkraya müstahsıl kelimesi konusuna, bizim bu mütalâaamıza cevap verilmiş olur diyorlar. Doğru. Ancak ben bilmiyorum sebebini! Uzman arkadaşlar diyorlar ki eğer buraya müstahsıl kelimesi konursa mükellef aleyhine olur. Sebebini arkadaşlar izah edecek. Bunu ben bilmiyorum. Bana göre oraya müstahsıl kelimesini korsak esnafı tarif ettiğimize göre toptancıya lüzum yoktur. O zaman ikinci fıkra efradını câmi ağarını mâni olur. Tam esnafı tarif eder. Şöyle olur; perakendeciler kelimesini çıkarırız. «Müstahsıldan kurumlardan bir takvim yılı içinde satın aldıkları veya ithal ettikleri emtianın tutarı 60 bin lirayı aşmamak» cümlesi meydana gelir ki o zaman benim de istediğim hâsıl olmuş olur. Esnaf muaflığı bölümünün dokuzuncu maddesinde buraya esnafı tarif için atıf vardır. Yoksa toptancının burada bir ilgisi yoktur. Bilmiyorum toptancı için burada ayrı mükellefiyet var mıdır? Gelir Vergisine tâbi olduktan sonra toptancı mükellef

de, perakendeci mükellef de aynıdır. Yeter ki ciro miktariyle esnaf olmasın, Gelir Vergisine tâbi olsun. Eğer ben bunda yanılıyorsam lûtfen mütahassıs arkadaşlar beni tenvir etsinler.

Arkadaşlar, vaktinizi çok israf etmiyeceğim, ben bu teklifi, toptancı tarifini çok şümullü görüyorum, hakikaten de esnaf olan vatandaşları toptancı tüccar olarak kabul ediyor, Gelir Vergisine tâbi tutuyoruz. Eğer biri müstahsıldan beş bin liralık, 10 bin liralık bir mal alıp bir tüccara satacak olursa ve dükkânı varsa gelir Vergisine tâbidir. 30 bin liradan noksan cirosu olan bu tacirin kabahati nedir, dükkânı olması mı? Bunun için Geçici Komisyondan rica ediyorum, bu fıkrayı alsınlar ve yeniden formüle etsinler.

Sayın arkadaşlarım, ciro miktarlarına gelince; ben bu hususta başka bir şey söyliyecek değilim. 30 bin liranın veya 60 bin liranın kâfi gelip gelmiyeceğini çok güzel delilleriyle arkadaşlarım izah ettiler ve bunun üzerinde durdular. Bu hususta takdir sizlerindir.

Fakat bu dükkân meselesi burada kaldıkça yarın çok geçmeden bu fıkra tekrar tadil edilmek üzere huzurunuza gelecektir. Bugün Kayseri'de, Samsun'da, şu veya bu vilâyete yüzlerce, belki binlerce vatandaş ancak çalışmalarının karşılığındaki kazançlarla maişetini temin eden insanlara biz defter tutmak mükellefiyetini koyuyoruz demektir. Bizim maksadımız nedir? Çok kazanandan bu kanuna göre çok vergi almaktır, adaleti temin etmektir. Zaten ne kazanıyor ki, ona defter tutma masrafı yükliyelim. Tasarıyı olduğu gibi kabul edersek yaptığımız hatayı anlıyacağız, bu esnaftır diye rücu edeceğiz, onu İşletme Vergisine tâbi tutacağız ve pek yakında tadil tasarısı ile karşılaşacağız. Esasen esnaf da vergi verecektir, fakat külfetli vergi değil, İşletme Vergisini verecektir. Aksi takdirde vatandaşı bir sene fuzuli defter tutmaya mecbur edeceğiz. Adalet şunu icabettiriyor ki, bu tasarıyı kanunlaştırmadan evvel, toptancı büyük iş yapan insanları bu fıkranın şümulüne sokalım. Küçük tacir dahi olmıyan bir esnafı, toptancı diyerek defter tutmakla, mükellef tutmıyalım. Mâruzatım bundan ibarettir.

Bu hususta bir de önergem vardır Bunun kabulünü icabediyorsa bu maddenin Geçici Komisyona bu sebeplerden iadesini isterken takdirin sizlere ait olduğunu arzederim.

KÂMİL ÇOŞKUNOĞLU (Manisa) — Muhterem arkadaşlar, madde üzerinde çok konuşuldu. Bendeniz uzun tafsilâta geçmiyeceğim. Yalnız arkadaşların temas ettiği bir iki nokta hakkında görüşlerimi arzedeceğim.

Arkadaşlardan bâzıları buradaki esnaf muaflığını ve onun hududunu tâyin eden maddeyi tenkit ederken nevama Gelir Vergisine tâbi olmayı tüccarlar için bir külfet, âdeta cezai bir vaziyet gibi mütalâa ettiler. Veyahut bendeniz de bu kanaat hâsıl oldu. Halbuki durum böyle değildir.

60 bin lira ciroyu geçiren tüccarlar doğrudan doğruya bilânço esasına göre defter tutacak ve külfetli hükümlere tâbi olacak değildir. Yüksek Kamutaya yakında sunulacak olan Vergi Usul Kanununda görülecektir ki, 60 bin liradan fazla ve fakat 200 bin liraya kadar mal alan, 220 bin liraya kadar da mal satan tüccarlar ancak birtek ve basit tasdikli işletme defteri tutacaklardır.

Hangi tüccar tasavvur edersiniz ki, 60 bin liralık bir alım ve satım yapmıştır. da hiçbir kayıt tutmamıştır. Elbette basit bir işletme defteri tutacaktır. Bu itibarla buradaki 60 bin liralık haddin az görüldüğü veya çok görüldüğü zaviyesinden mütalâa etmek doğru olmaz kanaatindeyim.

Vergi nispetine gelince; bir arkadaşımız esnafla bu muaflığı aşan ve Gelir Vergisine tâbi olan meselâ 61 bin lira ciro yapan bir tüccarı mukayese ettiler, ve Gelir Vergisine tâbi olanın vergisini ağır buldular. Fakat iki noktayı unuttular; biri; Gelir Vergisine tâbi olan şahıslarda en az geçim indirimi vardır, en az geçim indirimi yapıldıktan sonra elbette ki, bu iş vergi nispetine tesir edecektir. Ve Gelir Vergisine tâbi olanın vergisi düşecektir.

İkinci şık şu: Gelir Vergisine tâbi olan şahıslar zarar ettikleri takdirde, onların hesabı tetkik edilecek, mütaakıp iki senenin kârından bu zarar tenzil olunacaktır. Görülüyor ki, esnafa tanınmıyan bu haklar Gelir Vergisine tâbi olan mükellefler lehine bir vaziyet hâsıl ediyor. Ama bununla beraber nihayet nispet meselesinin tâyin mahalli şüphesiz Yüksek Meclistir, Meclisin hakkıdır.

Diğer temas edeceğim noktaya arkadaşımız Feyzullah Uslu'da temas buyurdular. Bendeniz

tekrar, biraz daha temas edeceğim.

Bu Gelir Vergisi Kanunu Ticaret Kanunu ile ve Esnaf Odaları Kanunu ile ilgili bir kanun değildir. Binaenaleyh buradaki tâbirler Ticaret Kanununda gösterilen tüccar vasfına dâhil olan kimselere tatbik edilirdi, Esnaf Odaları Kanununda yazılı hükme girerdi veya girmezdi gibi mütalâa ve düşünceler vârit değildir. Çünki biz Gelir Vergisini yalnız tüccarlara tatbik etmiyoruz. Bir vatandaş farzedin ki, ne ticaretle meşguldür ne de esnaftır. Bir işte yapmıyarak oturuyor fakat iradı vardır bununla geçiniyor. Bu zat tüccar olmadığı halde Gelir Vergisine tâbidir ve dâhildir. Ayni zamanda bir esnaf tasavvur ediniz ki, senede 50 - 60 bin liralık ciro yapıyor, Ticaret Kanunu hükmüne göre bu tacirdir. Fakat Gelir Vergisine göre bu tüccar Gelir Vergisine değil Esnaf Vergisine tâbidir. Binaenaleyh bu üç kanunu birbirine birleştirmek doğru değildir. Meselâ: Memurin Kanunun 8 nci maddesi memurları ticaret yapmaktan men eder. Fakat bunun hilâfına ticaret yaparsa Ticaret Kanununun hükümlerine tâbi olur. Ama Gelir Vergisine mi tâbidir?. Yoksa Esnaf Vergisine mi tâbidir?. Onu bu kanun tâyin edecektir.

Bu itibarla Ticaret Kanunu ve Ticaret ve Esnaf Odaları Kanunu ile bu kanunu alâkalı bulmak doğru değildir. Bu, kanun doğrudan doğruya gelir bakımından hususi bir tasnif kabul etmiştir, diğer kanunlarla alâkası yoktur.

Mâruzatım bundan ibarettir.

BAŞKAN — Necati Erdem.

NECATİ ERDEM (Muğla) — Sayın arkadaşlar; dünden beri 11 nci madde üzerinde konuşan arkadaşlarımın ekseriyetinin endişesine kısa bir yolda Yüksek Meclise arzetmek bir taraftan sözleri telhis ve tertip etmek ve diğer taraftan bütün endişelerin tekâsüf ettiği noktayı arzetmek istiyorum.

Bütün endişeler toptancı ile perakendeci arasında tasarının açtığı farktır. Böyle bir fark Hükümet gerekçesinin tetkikında tezahür etmiyor. Hükümet gerekçesinde umumiyet itibariyle kazanç iktisadi faaliyetin ve bu faaliyetin tezahürü bulunan sermayenin, iş hacminin bir neticesi olduğu bu sebeple hususi şartlarla esnaflık hududu çizilirken iş hacminin esas tutulduğu belirtilmektedir. Halbuki tasarı gerekçenin hilâfına iş hacmından ziyade kazanca esas olmıyan ferî hususlarla uğraşmaktadır. Filhakika hususi şartlar mülâhaza edilirken toptancı veya perakendeci olmak, dükkân açmak veya açmamak, elde ettiği malı tüccardan veya müstahsıldan tedarik etmek gibi ferî hususlara yer verilmemelidir. Asıl esas yani iş hacmı daima göz önünde tutulmalıdır. Tasarıya göre biri 15 diğeri 16 numarayı taşıyan ve birbirine bitişik bulunan iki dükkândan 15 numarada oturan o dükkâna koyduğu malı müstahsıldan tedarik etmiş, satarken de tüccarlara, kurumlara âmme müesseselerine satmış. Bu toptancıdır ve esnaflık muafiyetinden istifade edemez. Bir de bunun cirosunu nazarı itibara alalım; 15 numarada oturan toptancı, müstahsıldan 5 000 liralık mal almış, kurumlara ve tüccarlara 5 000 liralık mal satmış. Görüyoruz ki; iş hacmı çok küçük. İş hacmı küçük de olsa, 5 000 değil, 5 lira da olsa sen toptancısın, esnaf muafiyetinden istifade edemezsin diyor.

16 numarada oturan tacir 60 bin liralık malı tüccardan veya kurumlardan almış, müstahsıldan almamış, satarken de tüccarlara, kurumlara, âmme müesseselerine satmamış, müstehlike satmış. İş hacmı 60 bin lira, ötekinin 5 000 liradır. Bu esnaf muaflığından istifade ediyor. Burada neyi nazarı itibara aldık? Gerekçede tebarüz ettirilen iş hacmını mı, yoksa toptancı ve perakendeci gibi kazancına tesir ve taalluku bulunmıyan bir vakıayı mı? Yani iş hacmını bertaraf ederek kazançla alâkalı olmıyan toptancılık veya perakendecilik vasfını ileriye sürüyoruz. Bunda adalet tasavvur edilebilir mi? Vergi adaleti bu mudur? (Bravo).

İşte ekseriyetin zorlandığı nokta burasıdır. İş hacmı nazarı itibara alındığı takdirde elbette iş hacmı için bir son had konulacaktır. Kanun perakendeciler de 60 000 lirayı kabul ediyor. Bunu arkadaşlar az gürüyorlar. 60 000 lira 80 000 liraya çıkarılırsa biraz daha semahat gösterilir de 100 000 liraya iblâğ edilirse hiç kimsenin şikâyeti kalmıyacak sanırım. Eğer iş hacmı dar tutulacaksa toptancılık, perakendecilik, dükkân açmak, açmamak, dükkândaki malları müstahsıldan veya tüccardan, kurumlardan satın almak gibi ferî farkların nazarı itibara alınmaması lâzımgelirse maddei kanuniye şu şekli almalıdır. Okuyorum.

1. — Toptancı olmamak; (Müstahsıldan, tüccardan, kurumlardan, satınaldıkları veya ithal

eyledikleri mahsullerle emtiayı tüccara, esnafa, kurumlara ve kamu idare ve müesseselerine satanlar veya ihraç edenler toptancıdır. Müstahsıldan topladıkları malları dükkân açmaksızın satanlardan) ilh.. Bu fıkradan yani (müstahsıldan topladıkları malları dükkân açmaksızın satanlardan) cümlesini çıkarmak suretiyle maddeye devam edilirse : Ve (bir takvim yılında satınaldıkları veya ithal ettikleri emtianın tutarı 60 000 lirayı aşmıyanlar toptancı sayılmazlar) dersek.. Bütün endişeler zail olmuş, toptancı ile perakendeci farkı ortadan kalkmış bulunur.

Bir de 11 nci maddede miktralar, rakamlar ifade edilirken satış tutarı olan rakamlar gösteriliyor. Fakat perakendeciye geldiği zaman satınaldıkları miktar nazarı itibara alınıyor. Meselâ bir perakendeci 60 bin liralık mal almış, fakat bundan 20 bin liralık miktarını bir takvim yılı içinde ciro etmiş, mütebaki 40 bin liralık miktarı dükkânda kalmış. Bunlarla 60 bin liralık ciro yapanlar arasında tasarı bir fark mülâhaza etmiyor. Bu adaletsiz olur. Binaenaleyh bu 60 bin miktarını bu kemiyeti satınalınan mal miktarı olarak değil, satılan malın bedeli olarak kabul etmek icabeder. Onu da bu şekilde tashih etmek realiteye uygun olur.

Bir de perakendeci ile toptancı arasındaki farkı ifade eden şeylerden biri müstahsıldan satınalıp almamak meselesidir. Müstahsıldan satınalan toptancıdır. Müstahsıldan, başkasından, yani tüccarlardan, kurumlardan satınalan perakendecidir. Aradaki bu fer'î farkı kaldırmak için iki numaradaki perakendeciler kelimesinden sonra müstahsıldan kaydını koymak yerinde olur. Burada «perakendeciler: Tüccardan, kurumlardan» diye başlıyor. Buna bir ilâve yapacağız «perakendeciler, müstahsıldan, tüccarlardan kurumlardan bir takvim yılı içinde 60 bin liralık» diyeceğiz. Bu suretle bütün endişeler ortadan kalkar. Bunun böyle yapılması herhalde realiteye uygun olur, zannediyorum. Ticaret Kanunu ile Gelir Vergisi Kanunu arasındaki farka gelince, bu fark bu ayrılık yeni görülmüş şeylerden değildir. Diğer kanunlarda da böyle ayrılık vardır. Meselâ Memurin Kanununa göre memur başka, Ceza Kanununa göre memur başkadır. Ceza Kanununa göre memur olabilmek için Devletten bir hizmet deruhde etmek kâfidir. İster maaşlı olsun, ister ücretli olsun, ya olmasın, sicili bulunsun bulunmasın, parayı Muvazenei Umumiyeden alsın almasın sureti mutlakada memurdur. Meselâ köy muhtarı memurdur. Ama Memurin Kanunu tatbik edilirken memur diyebilmek için üç şartın bulunması lâzımdır : Muvazenei Umumiyeden maaş almak, sicili bulunmak, Devletçe bir hizmet deruhde etmek. Görülüyor ki, Memurin Kanunundaki memur başkadır, Ceza Kanunundaki memur başkadır, Gelir Vergisindeki tacir, esnaf başka, Ticaret Kanunundaki başkadır. Gelir Vergisindeki tarifler, kısımlar Ticaret Kanunu hükümlerine uymuyorsa hangi sebeple uymak mecburiyetinde olduğunu izah etmelidir. Gelir hukukundaki ıstılah bu, ticaret hukukundaki ıstılah odur.

Mâruzatım bundan ibarettir.

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI MÜNİR BİRSEL (İzmir) — Arkadaşlar, dünden beri bu konu üzerinde 17 arkadaş söz aldılar. Bu arkadaşların her birinin mütalâaları çok kıymetlidir. Zannediyorum ki dünden beri konuşan arkadaşların üzerinde durduğu noktalar hakkında umumi olarak mâruzatta bulunursak belki Büyük Meclisin müzakeresini kolaylaştırmış olur, ve arkadaşların zihinlerindeki bâzı istifhamların silinmesine sebep olur düşüncesi ile mâruzatta bulunmak istiyorum.

Arkadaşlar, bir kere esnaf muaflığı tâbiri üzerinde bâzı arkadaşlar durdular. Bunu bir kere arzedeyim ki dokuzuncu madde ile bu tâbir kabul edilmiştir, artık buna rücu etmek doğru olmaz. Böyle olmakla beraber hakikaten tatbikatta ve anlayışta bâzı yanlışlıklara meydan vermemek için bu noktada vuzuhu temin edecek açıklamalar yapmakta fayda vardır.

Burada Sayın Feyzi Uslu'nun söyledikleri tamamen bizim noktai nazarımıza uygundur. Dedikleri gibi, Ticaret Kanununun esnaf tarifi vardır, vergi kanunu bakımından, Gelir Vergisi bakımından, esnaf muaflığı namı altında ayırdığımız, ayrı bir mükellefiyete tâbi kıldığımız insanların vergi bakımından tefrik edilmesinin şartları ayrıdır. Buradaki esnaf, Ticaret Kanunu hükmüne göre, esnaf tâbirinin istilzam ettiği hükümlere müessir değildir. Biz açıkca bunu kanunda gösterdik.

Şimdi arkadaşlar; bu muafiyetin sebebini şöyle ifade etmek lâzımdır ki niçin bu yola gidildiği daha açıkca anlaşılmış olsun.

Bir kere Gelir Vergisinin umumiyet prensipine göre nazari ve medeni memleketlerin hemen hemen bir çoğunda böyle bir muafiyet, böyle bir tefrik yoktur. Yani herkes Gelir Vergisine tâbidir ve her ticaret ve teşebbüs erbabı defter tutar. Ama bizim memleketimizin bugünkü hususiyet ve şartları bakımından böyle bir tefrik kabul etmekte zaruret vardır diye düşündük.

Bu zaruret ikidir. Birinci zaruret; bizde öteden beri esnaf denilen küçük ticaret ve teşebbüs erbabının Gelir Vergisi bakımından defter tutma, hesap çıkarma bahsinde şimdiye kadar ki geleneklere göre mâruz kalabileceği müşkülâtı derpiş etmekliğimizdir.

İkincisi, nihayet bugün birkaç bin raddesinde olan beyannameyi birdenbire yüz binlerle sayılacak mükellefin hepsine tatbik etmenin hükümet ve maliye tatbikatı bakımından doğuracağı müşkülâtı göz önünde tutmak lâzımdır. Bu vaziyet karşısında idare bakımından da memleketin hususi şartlarına uygun olarak bütün ticaret ve teşebbüs erbabını aynı mükellefiyet usulüne tâbi tutmamak ve küçük teşebbüs erbabını Gelir Vergisinden ayrı bir usulde vergiye tâbi tutmak da zaruret ve fayda aşikârdır. Şimdi nasıl ayıralım ? Ticaret Kanununun dediği gibi, işi sermayesinden ziyade bedenî mesaisine müstenit bulunan ve iradı da ancak geçimine yetecek kadar olan, tâbiriyle iktifa edelim mi ? Vergi bakımından, tatbikat bakımından vergicilerle mükellefler arasında ihtilâflar çıkarmamak bakımından bu umumi şartı ifade etmekle mesele halledilir mi ? Biz o neticeye vardık ki tatbikat bakımından, bu şekilde iş halledilemez.

Binaenaleyh birtakım kıstaslar koyalım ki, bu kıstaslar aşağı yukarı katî bir şekilde vaziyeti tâyin imkânını versin, hem mükellefi hem tatbikatçıları büyük müşkülâttan ve ihtilâftan kurtarsın. Biz ticaret kanununun kıstasının buna esas olamıyacağına kaani olduk ve Ticaret kanunundaki iki kıstası da kâfi görmedik Muhtelif kıstaslara gittik.

Birinci kıstas olarak 10 ncu maddedeki umumi şartları kabul ettik, bir de 11 nci maddede, şimdi mütalâa ettiğiniz maddede, hususi şartlar diye ayrıca da kıstaslar tesbit etmeye zaruret hissettik.

Şimdi bu kıstaslar sayın Necati Erdem'in dediği gibi munhasıran kazancın veya cironun miktarından ibaret değildir. Bu kere 10 ncu maddedeki umumi şartların vücudu lâzımdır. Oradaki üç şartın birden vücudu lâzımdır. 11 nci maddenin muhtelif ticaret ve sanayi erbabı için lüzumlu kıldığı şartların her biri de ayrıca lâzımdır ve bu şartları böyle tesbit etmekte zaruret vardır. Bu itibarladır ki; biz bu kıstasları geniş şekilde ve tatbikatta kolaylık imkânını vemrek ve Gelir Vergisine tâbi olmıyacak, esnaf Vergisine tâbi olacaklar hakkında daha vazıh, daha belirli ve daha katî esaslar koymak için bu şekilde tesbit ettik.

Şimdi arkadaşlara şurasını da belirtmek isterim; Sayın Kâmil Coşkunoğlu da izah ve bahis buyurdular, zannedilmesin ki Esnaf Vergisi ile Gelir Vergisi arasında bir arkadaşın buyurduğu gibi uçurumlar vardır. Hayır uçurumlar yoktur arkadaşlar. Yalnız şu vardır ki; elbette esnafın vereceği verginin onun tam geliri ile mütenasip olması imkânı yoktur. Karine esasına dayanan Esnaf Vergisini verenler elbette tam kazancı ile mütenasip olmadan yani kazancı diğerinin aynı olmasa da muayyen şartlar altında, aynı vergiyi verecektir. Ama Esnaf Vergisi tasarısını konuşurken göreceğimiz veçhile, Esnaf Vergisi miktarlarının tesbiti bakımından da muhtelif esaslar kabul ettik. Şehirlerin nüfusuna, sanatın nev'ine göre vergi miktarını indirip çıkarttık. Bütün bunlar gösterir ki; Esnaf Vergisinde ayrı ayrı kıstaslar kabul edilmiştir.

Büyük bir şehirde oturan, birinci sınıf bir şehirde oturan ve muayyen meslek ve sanatı icra eden insanların vereceği Esnaf Vergisi ile, Gelir Vergisi vermiş olsa, bizim vasati olarak kabul ettiğimiz miktarlara göre Gelir Vergisi vermiş olsa, hemen hemen arada bir fark yoktur. Ama köyde oturan, küçük bir kasabada, bakkallık yapan insanın vereceği Esnaf Vergisi ile Gelir Vergisi tatbiki halinde miktarlar arasında elbette bir fark vardır. Ama esnafın hepsi köyde kasabade ve nahiyede oturmuyorlar ki. Ankara'da, İzmirde ve İstanbul'da da birçok esnaflar vardır. Bunları tabiî olarak Esnaf Vergisine tâbi tutuyoruz. Bunların bir kısmının vereceği miktarlarla Gelir Vergisi arasında bir uçurum hiçbir zaman şurasını da söylemek lâzımdır ki; Esnaf Vergisine tâbi olanlar mevzuubahis değildir. Gelir Vergisine tâbi olsalar dahi 200 bin liraya kadar cirolarında tutacakları defterler işletme

hesabından ibaret kalacaktır. Defter ve hesap tutma bakımından da küçük ticaret erbabının Esnaf ve Gelir Vergisi arasında büyük bir fark yoktur. Sonra şurasını da ilâve edeyim; Sayın Feyzullah Uslu arkadaşımızın dediği gibi esnaftan Gelir Vergisini vermek yolunu tercih etmek suretiyle bu yola gidebilmeleri uygun ve faydalı olur. Bugün biz tasarıyı müzakere ederken koymadığımız bir tercih hakkını bize hatırlattılar. Kendilerine teşekkür ederiz. Hakikaten Esnaf Vergisi yerine, Gelir Vergisi vermek istiyenleri serbest bırakmak yerinde olur. Esnafa böyle bir hakkı hıyar vermekte şahsan fayda mülâhaza ederim. Ama müsaade buyurursanız bunu Esnaf Vergisi Kanununu tetkik ederken mütalâa etmek daha yerinde olacağını zannediyorum. Maamafih takdir sizindir.

Arkadaşlarımın durduğu bahisler üzerinde ayrı ayrı duracağım. Birinci nokta: Toptancı olmamak. Toptancılık esasını komisyonunuz koymuştur. Toptancılık bizim anladığımıza göre, ciro miktarı ve kâr miktarı ile alâkalı bir şey değildir. Toptancı, müstahsıldan veya tüccardan alıp tüccara satan adamdır.

Hükümetin teklifinde her toptancı yani müstehlike perakende satmıyarak tüccara toptan mal satan yani tüccarlık yapan insan hesap tutmaya Ticaret Kanunu hükmü ile esasen mecburdur. Bu tüccarlar Gelir Vergisi için de hesabını tutmalı ve vergisini buna göre vermelidir. Bu mesele komisyonunuz önüne geldiği vakit arkadaşlar haklı olarak meseleyi şöyle mütalâa ettiler: Memleketimizin hususi şart ve icaplarına göre, bâzı insanlar vardır ki köylere gidip orada müstahsıldan mubayaatta bulunurlar ve bu malları şehir ve kasabalardaki tüccarlara satarlar. Bunlar da esnaf gibi küçük sermayeli, az kazançlı aynı zamanda mesaiyi bedeniyeleri fazla ve sermayesi az olan insanlarlır. Ama yaptıkları işin mahiyetine göre toptancıdırlar. Bunları da Gelir Vergisine tâbi tutmak, köy iktisadi düzeni üzerinde, bilhassa iç piyasamızda yerleşmiş olan bir sınıf üzerinde fena ve zararlı tesirler yapabilir, ve memleket bundan zarar görebilir, bunu nazara almak lâzımdır dediler. Bunun üzerinde komisyon durdu. Fakat diğer taraftan baktı ki bu nevi küçük toptancılar, çünkü bunlar hakikaten toptancıdırlar, vergi kaçakçılığına maalesef bâzı yerlerde bir vasıta bir menfez vazifesi görebiliyorlar. Bir misal ile arzedeyim.

Bir zat tütün tüccarıdır, ihracat yapıyor. Beş on kişiye para veriyor müstahsıldan tütün toplatıyor. Bu toptancılardan aldığı fatura ile sattığı fiyat arasında hemen hemen fark yoktur. Binaenaleyh beyannameye tâbi olan bu tüccar görünüşte hiç para kazanmamıştır. Bu suretle kazanan yalnız toplıyan adamdır. Bu şekilde vergi bir kaçak yol bulmaktadır. Buna da dikkat etmek lâzımdır. Zaten bu küçük toptancılığı bir hadle tahdit etmek lâzımdır. Ne yapalım dedik. Bunlar zaten mevsimlik iş gören adamlardır. Bunlar için, tüccara satacağı malın bedeli üzerinden bir kıstas tesbit ettik. Bunların bir senede göreceği iş 30 bin liradan aşağı ise bunlar Gelir Vergisinden muaftır esnaf vergisine tâbidir, diyelim dedik. Bizim yaptığımız budur. Burada Gelir Vergisi prensipine bu toptancılığın bir kısmını kabul etmekle biraz aykırılık yapıyoruz, ama memleketin şartları icabına göre uygun bir iş yapıyoruz. Yoksa sayın Necati Erdem'in buyurduğu şekilde esnaf muaflığı için yalnız ciro esasına dayanarak bir hüküm koymamış olduğumuz için, hükmün bu yolda ifadesini doğru buluyoruz.

Bu konuda ikinci söz, bu tüccarların (dükkânı olmaksızın iş görmeleri) kaydıdır. Dükkânı olmaksızın kaydından maksadımız bu konuda işi gezginci küçük toptancılar olarak mütalâa etmemizden mütevellittir. Ama hakikatihal şudur ki; bunların aldığı malı tüccara satmadan evvel bir yere koyması gayet tabiî ve zaruridir. O aldığı malları bir depoya dükkâna koydu diye bunları bu muafiyetten çıkarma yolunda bir niyetimiz yoktur ve mantıki de bulmayız. Eğer bu noktada arkadaşlarımız müphemiyet görürlerse derhal bu müphemiyeti izale edecek tedbiri almaya hazırız. Prensip itibariyle bu gibi mubayaacıların tüccara satmadan evvel, Veziroğlu arkadaşımızın da beyan ettikleri gibi, depolamak için belediyeden tüccardan yer tutup oraya mallarını koymaları halinde bu muafiyeti ortadan kaldırmaya biz razı değiliz. Bunu işin icabı olarak gayet tabiî gördük. Ve icabederse tavzihi için de gereken vuzuhu yaparız.

KÂMİL GÜNDEŞ (Kayseri) — Dükkân meselesi?

MÜNİR BİRSEL (Devamla) — Yani malını depolamak için, tüccarın satmadan evvel bir yere koyması ticaretin gayet tabiî bir neticesidir.

Bu noktada kıstas olarak aldığımız otuz bin lirayı daha fazla artıralım mı?

Şimdi memleketin şartlarını düşünmenizi rica ederim. 30 bin liralık bir malı bir mevsimde mubayaa edecek, tüccara satacak. Bunu hattâ işletme defteri gibi basit bir defter tutmaya bile mecbur kılmıyoruz. Bundan fazlasını alana da yapalım mı? Bu artık zaruri değildir, memleketin şartlarına göre zaruri görmedik 30 bir liralık, müstahsılı dolaşıp da mal alan ve tüccara satan insanlar bizim memleketimizin şartlarına göre köylerde yerleşen küçük toptancıları şununla içine alabilir. Bunu daha fazla teşmil etmenin tehlikesi, evvelce de arzettiğim gibi, şuradadır. Bunlar, beyannameye tâbi, kazançları üzerinden vergi veren tüccarların vergi kaçakçılığının vasıtası olmak gibi bir vaziyete düşebilirler. Hiçbir vatandaşı böyle bir zan altında tutmak istemiyorum, ama vakıa budur. Bâzı tüccarlar, bâzı suiniyet erbabı küçük sermayeli insanları vasıta yapabilirler. Onlardan aldıkları malların faturaları bütün yapılacak kârı içine alacak şekilde yaparlar ve kendileri için Gelir Vergisine tâbi olacak bir kâr kalmaz. Bu suretle vergi kaçakçılığı olabilir. Şimdi bir tâcir düşünelim ki; 5 tane adam buldu. Böylece 250 bin liralık iş yapar ve kârını kaçırabilir.

Yani Komisyon miktar bakımından memleketin ihtiyacına en uygun olanı bulmuş olduğuna kaanidir. Bunu daha fazla yükseltmek vergi kaçakçılığı bakımından da tehlikeli olur. Ve bundan da memleket bittabi zarar görür. Bu itibarla miktarımız budur, takdir sizindir.

Toptancıyı geçiyorum, perakendecilik bahsine geliyorum. Şimdi bir kere sayın arkadaşlarımın, nazarı dikkatini şu noktaya çekmek isterim. 60 bin liralık had perakendecilik noktasından, perakendecinin yalnız tüccardan mübayaa ettiği malın bedelidir. Yoksa kendisinin satışı bu 60 bin miktariyle alâkalı değildir. Perakendecinin tüccardan alacağı mal 60 bin olabilir, miktar 60 bin olabilir. Kendisinin satışı 80 000 lira 100 000 liraya çıkabilir. Bizim için kontrol edilecek şey bir perakendecinin tüccardan mubayaa ettiği mal bedelidir. Bu malın bedeli 60 000 lira olacaktır. Bâzı arkadaşlar buyuruyorlar ki, ikinci maddenin bu fıkrasına müstahsıldan mubayaa ettiği malı da ilâve edelim. Biz diyoruz ki, bu mükellefin aleyhine olur. Kâmil Gündeş arkadaşımız bunun da izahını istediler. Biz yalnız tüccardan mubayaa ettiği miktarın 60 bin lira olması lâzımdır diyoruz. Siz ne diyorsunuz? Müstahsıldan aldığını da tüccardan aldığını da bir araya koyalım, ikisinin yekûnu 60 bin olsun.

Halbuki biz, mustahsıldan ne kadar alırsa alsın buna karışmıyoruz ve bilhassa köy, kasaba ve küçük şehirlerimizdeki esnaflar için bu nokta gayet ehemmiyetlidir. Biz diyoruz ki : Yalnız tüccardan aldığı 60 bin lirayı geçerse, onu Gelir Vergisine tâbi tutcağız. Bu mükellef lehine değil midir? Bu, mükellef lehine koyduğumuz bir kayıttır. Ama siz dersiniz ki, tüccardan aldığı ile müstahsıldan aldığını da hesap edelim, bu mükellef aleyhinedir, takdir sizindir.

Bu şekilde 60 bin liralık had miktarı, bâzı arkadaşlarımın esnafın satış miktarı üzerinden istedikleri hadleri dahi arar. Yalnız tüccardan aldığı 60 bin lira hesap edilirse, müstahsıldan aldığı da hesap edilirse esnafın satışı belki 70 - 80 bin, belki de daha fazla olacaktır.

Ama biz perakendecinin satış bedelini nazara almak istemiyoruz. Bu noktada Hükümetin 30 bin lira olarak teklif ettiği haddi biz bugünün şartları ve para iştira kıymetini göz önüne alarak 60 bin liraya çıkardık. Biz zannediyoruz ki, bundan daha fazla iş yapan insanlar da işletme hesaplarını tutsunlar; bilânço değil ama işletme hesaplarını tutsunlar, ve vergiyi bu hesap üzerinden versinler.

Ben size 60 bin liraya niçin ve nasıl çıkarılmış olduğunu arzettim, takdir sizindir.

Şimdi arkadaşlar burada başka bir nokta kalmamıştır, yalnız şunu da müsaadenizle arzedeyim : Perakendecilerin ciro hadlerinin içinde bir kısmını toptan satabilmesi ihtimalini de düşündük, ve perakendecilerin lehinde buraya kayıt koyduk. İstemedik ki, bir perakendeci, bir esnafa mal satarsa, hemen toptancı diye yakalanmasın ve toptan olarak sattığı için esnaf muaflığından ayrılması bunun için de bir had kabul edelim. Yani perakendeci mubayaa ettiği malların yarısını toptan satabilsin, buna da imkân verelim dedik.

Küçük sanat meselesine geçiyorum. Küçük

sanat, nakliye ve tavassut işlerinde arkadaşlarım yalnız miktarlara iliştiler. Miktarlar üzerinde şunu arzetmekliğime müsaade buyurun : Biz muhtelif şekilde hesap yaptık :

Birisi, perakendecilerin kâr hadlerine göre % 20 olursa, % 15 olursa, % 10 olursa ne verir? Bir de, muhtelif cins emtiaya göre kabul ettiğimiz hadlerin ne kadar iş görebileceği hakkında bâzı hesaplar yaptık. Meselâ buğday için. 60 bin liralık buğdayda ne ticaret yapılabilir : Bu para ile 237 769 kilo miktarında buğday mubayaa edilebilir. Bilmem gaz için 250 ton, benzin için 181 ton, koyun için 53 571 kilo mal satın alabilir. Yani bu hadlerle temin edilecek olan kazançlar küçük sayılacak miktarlar değildir. Kaldı ki muhtelif esnafın kâr nispetleri hiç şüphesiz aynı olamaz; olmasına imkân yoktur. Ve biz aynı olarak mütalâa edeceğiz dersek, böyle bir kıstas koyacağız dersek hakikatieşyaya muhalif olur. Ama vasati bir şey almak lâzımdır. Şimdi bâzı arkadaşlarım % 10 kâr olur dediler, tâbiî % 10 dan fazla kâr edenler olduğu gibi az kâr edenler de vardır. Biz vasati olarak beşbin lira kazancı tıpkı ücrette ve tıpkı tavassutta kabul ettiğimiz gibi 5 000 lira menfaati vasati olarak mütalâa ettiğimiz içindir ki hesapları buna göre yaptık.

Sizden istirhamım şudur ki; bundan bir tek kalemi yükselir ve değiştirirseniz, arkasından diğerlerini mütenasiben çıkarmak zarureti vardır. Çünkü bunların hepsi muayyen hesaplara dayanarak vasati olarak hesap edilmiştir. Ama takdir tabiî sizindir.

Bundan çok kazanacaklar olmakla beraber az kazanacaklar da olabilmekle beraber esnaf Vergisine tâbi olan bir insanın bu riski hesap etmesi ve hesabına müsteniden Gelir Vergisi vermek istemiyenin böyle bir riski kabul etmesi lâzımdır. Beş bin lira kâr eden bir insanın Gelir Vergisinden muaf olmasını ve esnaf Vergisine tâbi olmasını kabul ediyoruz. 5 000 liradan yukarı olanların işletme hesabına tâbi tutulmasını arzediyoruz.

Şimdi ulaştırma işlerinde, 3 kamyon veya 3 otomobil yerine 5 olsun deniliyor. Biz hesap ettik ve zannediyoruz ki, hesabımıza göre 3 otomobili, 3 kamyonu olan bir insanın senelik kazancı beş bin liradan aşağı değildir. Belki bundan da yukarıdır, ama ne yapalım, bunun için de bir vasati, bir kıstas kabul etmeye mecbur olduğumuz için bu miktarı kabul ettik. Bu itibarla ben müsaadenizle rakamlar üzerinde pek durmıyayım ve ısrar etmiyeyim. Ama size arzediyorum, muayyen nispetlerde kârları göz önünde tuttuk, muayyen ölçü üzerinde muayyen cirolar üzerinde durduk. Bunların senelik vasatisinin ne olabileceğini düşündük. Katî rakam tesbitine imkân bulamadığımız için bir vasati aldık, bizim takdirimiz böyle tecelli etti. Burada bu miktarlardan bir tanesini bozarsanız, hepsini ona göre değiştirmek icabeder. Bu itibarla bu miktarları takdirinize arzediyoruz. Bizce bu miktarlar Gelir Vergisinin yerine Esnaf Vergisine tâbi kılmak hadleri noktasından bugünün şartlarına ve icaplarına uygun olduğunu mütalâa ettik. Zannederim ki, bütün arkadaşlarımızın üzerinde durdukları nokta için mâruzatta bulundum. Şimdi takrirler okunacaktır tekrar emir buyururlarsa izahat arzederim. Başkaca sualleriniz varsa yine emirlerine âmadeyim.

BAŞKAN — Bir soru vardır.

KÂMİL GÜNDEŞ (Kayseri) — Bir sual soracağım. Efendim, birinci fıkrada «müstahsıldan topladıkları malları dükkân açmaksızın satanlar» diyor. Bunların ardiye açmıyacaklarına dair bir hüküm yoktur. Zaten ardiyesi bulunabilir. Ben burada dükkân açmanın bir kabahat mı olduğunu soruyorum. Komisyonun (dükkân açmaya) doğru bir fikri var mıdır? Bu hakkı veriyor mu? Malını cebinde taşıyacak değil da! Bu cihetin açıklanmasını rica ediyorum.

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI MÜNİR BİRSEL (Devamla) — Arzedeyim; eğer bu müstahsıldan mubayaa eden küçük toptancı tüccara satıncaya kadar malını koymak ve işini görmek için bir yerde oturuyorsa, bunu dükkân açmak telâkki etmiyoruz ve bunu kaldırabiliriz.

KÂMİL GÜNDEŞ (Kayseri) — Dükkân açmaksızın, ibaresinin kaldırılmasını istiyorum.

MÜNİR BİRSEL (Devamla) — Bunu tavzih edebiliriz. Biz diyoruz ki, müstahsıldan mal mubayaa eden insanın elbette malını koyacağı, hesabını göreceği, müstahsılın kendisini bulacağı bir yeri olacaktır.

KÂMİL GÜNDEŞ (Kayseri) — Ve malını teşhir edeceği bir yeri olacaktır.

MÜNİR BİRSEL (Devamla) — Bunları gayet tabiî telâkki ediyoruz, bu noktanın tavzihini istiyorsanız tavzih ederiz.

AHMED VEZİROĞLU (Afyon Karahisar) — Dünkü konuşmamda, müstahsıldan mahsul toplıyanın bir ardiye tutabileceği hakkında ve aynı zamanda birinci maddenin birinci bendindeki 30 bin liranın 50 bin liraya çıkarılması hakkında iki teklif yapmıştım, şimdi Sayın Komisyon Başakanının izahatından anladığıma göre, ardiye işgal edebileceği hakkındaki teklifimin kabul edildiği mânasında telâkki ediyorum. Teklif kabul edilerek, takririmde arzettiğim veçhile, bu bende bu husus eklenecek midir? Bunu kabul buyuruyorlar mı? Bir de 30 bin liranın 50 bin liraya çıkarılmasını kabul buyuruyorlar mı? Bunların tasrihini rica ederim.

MÜNİR BİRSEL (İzmir) — Sayın Veziroğlu biz sizin dediğinizden daha ileriye gidiyoruz. Malını kendi yazıhanesine getirmek, yazı yazmak, malını teşhir etmek gibi hususları da bu arada kabul ediyoruz. Esasta mutabıkız.

50 bin liraya da çıkarılmasını kabul etmiyoruz. Şimdi köy köy dolaşarak ufak tefek mal mubayaa eden ve tüccara satan küçük toptancı dediğimiz - biz burada esnaf diyoruz, isterseniz böyle de söyliyebiliriz - kimselerin hesap tutmasına gitmemekti. Ama bunu genişlettiniz mi tehlike olabilir. Tekrar arzetmiş oluyorum, bunlar kâr üzerinden vergi vermek mevkiinde olan tüccarların vergi kaçakçılığı vasıtaları olabilirler. Bu yol tehlikelidir, vergi kaçakçılığının menfezidir. Biz bu menfezi kapamak için bu tedbiri alıyoruz. 30 bin liralık miktarlar memleketin şartlarına uygundur diyoruz. Bu suretle 30 bin lira ile meselâ; buğday mubayaa edebilecek olan bir insan, bugün 26 kuruştan mubayaa etmek şartiyle 120 ton buğday mubayaa eder. 120 tondan fazla buğday alan insan da işletme hesabı tutuversin. Vergi kaçakçılığına meydan vermiyelim, ihtiyaç ve zaruretleri miktarlarınca ölçelim.

BAŞKAN — Bir soru daha var.

ENVER KÖK (Sinob) — Efendim, küçük sanat ve inşaat işlerinde kırk bin lirayı aşmamak deniyor. Malûmu âliniz, küçük sanat işlerinde kalfaların, kuyumcuların, dün arzettiğim gibi, Anadolu'nun iç kısmında çalışan, kıymetli mal işliyen insanların işledikleri senelik mal miktarı kırk bin lirayı geçer, ama aldıkları kâr çok azdır. Tasavvur buyurun, badana sıva yapan bir insan büyük bir dairenin bir işini aldığı zaman 500 - 1 000 liralık malzeme sarfedecektir, bir kuyumcu 20 - 30 bin lira sarfedecektir. Bu rakam esnaf için, küçük sanatkâr için aynı mahiyette kalırsa doğru mudur? Bunları bir kategoriye ayırmak mümkün değil midir, çalıştıkları iş nevilerine göre?

MÜNİR BİRSEL (Devamla) — Şimdi arzedeyim efendim.

Bizim buradaki hesabımız şudur :

Biz vasati olarak imalât işlerinde ve bilhassa küçük sanat imalâtı işlerinde ya ücreti veya malzemeyi esas olarak aldık yahut malzeme ile beraber ücreti esas tuttuk. Malûmu âliniz bunlar üç paragrafta gösterilmiştir.

Şimdi biz, malzeme de kendisinden imalât yapanlarda mamulün vasati kıymetini % 50 ilâvesiyle bulduk. Kırk bin lira malzemeye % 50 ilâvesi 20 bin lira ücret almak demek olur, diye kabul ettik. Ve 20 bin lira ücret alınan işte âzami hesap şudur : 720 liradır. 600 lira da vergi koyduk vasati olarak. 6 000 lira da muharrik kuvvet malzemesi bilmem amortisman koyduk, 6 000 lira da işçilik koyduk, yekûnu 13 300 lira, geriye kalıyor, 6 700 lira kâr. İşte bu miktar bizim ve vasatimizin fevkindedir bu. Gerek ücret miktarında, gerek malzeme miktarında, miktarları tesbit ederken aldığımız ölçüler muayyen esaslara dağılır ve diğerleri ile mütenasip miktardadır.

Takdir sizindir.

BAŞKAN — Söz söylemek istiyen 4 arkadaş daha var. Bir de yeterlik önergesi var.

HULÛSİ ORAL (Denizli) — Şahsım mevzuubahis oldu, müsaade buyurun bir iki kelime arzedeyim.

BAŞKAN — Şahsınızın mevzuubahis olması kâfi değildir. Size sataşılmış olması şarttır ve sataşılmamıştır, ben böyle görüyorum. (Doğru sesleri)

HULÛSİ ORAL (Denizli) — Şahsıma tecavüz mahiyetinde bu kürsüden sözler söylenmiştir, bunlara cevap vermek isterim.

BAŞKAN — Sataşma yoktur. Israr ediyor musunuz?

HULÛSİ ORAL (Denizli) — Israr ediyorum.

BAŞKAN — Reye koyuyorum. Arkadaşımıza bu kürsüden söz söyliyen arkadaşlar sataşmışlar mıdır? Sataşma vâkı olduğunu kabul

edenler... Etmiyenler... Kabul edilmemiştir. Şimdi yeterlik önergesini reye koyacağım.

ŞAHİN LÂÇİN (Afyon Karahisar) — Sözcünün sözlerine mukabil söz söylemek isterim.

BAŞKAN — Yalnız yeterlik aleyhinde konuşabilirsiniz.

ŞAHİN LÂÇİN (Afyon Karahisar) — O halde yeterlik aleyhinde konuşacağım.

BAŞKAN — Evvelâ yeterlik önergesini okutayım, ondan sonra size söz vereceğim.

Yüksek Başkanlığa

Görüşmenin yeterliğinin oya konulmasını arz ve teklif ederim.

Zonguldak Milletvekili
Ahmet Gürel

BAŞKAN — Buyurun,

ŞAHİN LÂÇİN (Afyon Karahisar) — Muhterem arkadaşlar, şimdi yeterlik önergesi okundu. Halbuki mesele henüz tenevvür etmiş değildir. Komisyon başkanı arkadaşımız bâzı mütalâalar dermeyan ettiler, bu mütalâalarına bendeniz iştirak etmiyorum. Onun için burada onun mütalâalarına niçin iştirak etmediğimi izah etmek için kürsüye gelmiş bulunuyorum. Müsaade ederseniz onu izah edeceğim ve mütalâalarım kısa olacaktır.

BAŞKAN — Önergeyi tekrar okutup oya koyacağım. Kabul edilmezse size söz vereceğim.

(Zonguldak Milletvekili Ahmet Gürel'in önergesi tekrar okundu).

BAŞKAN — Madde hakkında görüşmenin yeterliğini oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Yeterlik önergesi kabul edilmiştir.

Şimdi önergelerin hepsini sırasiyle okutuyorum sonra birer birer oya arzedeceğim.

Yüksek Başkanlığa

Şifahen arzettiğim izahata göze 11 nci maddenin birinci bölümünün ikinci fıkrasındaki, kurumlardan kelimesinden sonra (Müstahsıldan) kelimesinin ilâvesini arz ve teklif ediyorum.

Afyon Karahisar Milletvekili
Şahin Lâçin

Yüksek Başkanlığa

Şifahen arzettiğim veçhile 11 nci maddenin muhtelif bölümlerindeki rakamlarını aşağıda gösterilen şekilde değiştirilmesini arz ve teklif ediyorum.

Afyon Karahisar Milletvekili
Şahin Lâçin

B.	F.	Maddedeki miktar	Değiştirilmesi istenen
1	2	60 000	100 000
2	1	40 000	60 000
2	2	20 000	30 000
2	3	40 000	60 000

Yüksek Başkanlığa

Şifahen arzettiğim sebeplerden ötürü 11 nci maddenin 1 numaralı bendinin birinci fıkrasındaki (Müstahsıldan topladıkları malları dükkân açmaksızın satanlardan) ibaresi çıkarılarak bu ibare yerine (Bunlardan) kelimesi ilâve edilip fıkra bu şekilde düzeltilerek maddenin oya konulmasını talep ve teklif ederim.

Fıkranın yeni şekli :

(Müstahsıldan, tüccardan, kurumlardan satın aldıkları veya ithal eyledikleri mahsullerle emtiayı tüccara, esnafa, kurumlara ve kamu idare ve müesseselerine satanlar veya ihraç edenler toptancıdır. Bunlardan bir takvim yılı içindeki satışların tutarı 30 bin lirayı aşmıyanlar toptancı sayılmaz.)

Kayseri Milletvekili
K. Gündeş

Yüksek Başkanlığa

Şifahen arzettiğim veçhile esnafın Gelir Vergisinden hususi muafiyetine ait 11 nci maddenin birinci fıkrasındaki 30 000 liranın 50 000 liraya çıkarılmasını arz ve teklif ederim.

Trabzon Milletvekili
Reşit Tarakçıoğlu

Yüksek Başkanlığa

Şifahen arzettiğim veçhile esnafın Gelir Vergisinden hususi muafiyetine ait 11 nci maddenin 2 nci fıkrasındaki 60 000 liranın 80 000 liraya ve aynı fıkrada 30 bin lira haddinin yukarıki fıkraya mütenazır olarak 50 bin liraya çıkarılmasını arz ve teklif ederim.

Trabzon Milletvekili
Reşit Tarakçıoğlu

Yüksek Başkanlığa

Arzettiğim sebepler dolayısiyle 11 nci maddenin birinci fıkrasının parantez içindeki birinci bendi sonuna aşağıda yazılı teklifimin eklenme-

sini arz ve teklif ederim.

Eklenecek fıkra :

(Bu gibiler müstahsıldan satın aldıkları malları satıncaya kadar depolamak maksadiyle ve 10 ncu maddenin 2 nci fıkrası hükmüne uymak şartiyle bir ardiye işgal edebilir.)

Afyon Karahisar Milletvekili
Ahmed Veziroğlu

Yüksek Başkanlığa

Arzettiğim sebepler dolayısiyle 11 nci maddenin birinci fıkrasının birinci bendinin parantez içinde yazılı 30 bin lira haddin 50 bin liraya çıkarılmasını arz ve teklif ederim.

Afyon Karahisar Milletvekili
Ahmed Veziroğlu

Yüksek Başkanlığa

Şifahen arzettiğim sebeplere binaen 11 nci maddenin birinci fıkrasının birinci bendindeki (Dükkân açmaksızın) kaydının kaldırılmasını arz ve teklif eylerim.

Niğde Milletvekili
Rifat Gürsoy

Yüksek Başkanlığa

1. Şifahen arzettiğim sebeplere binaen tasarının 11 nci maddesinin üçüncü fıkrasının (1) ve (2) bendindeki kara nakliyatında iş sahibinin üç taneden fazla otomobil veya kamyon veya otomobil ve kamyonun (5 kamyon veya otomobil) olarak tashihini arz ve teklif eylerim.

2. Dördüncü fıkranın tavassut işlerinde bir takvim yılı içinde alınan ücretlerin tutarı 5 000 lira yerine (10 bin) olarak tadilini arz ve teklif ederim.

Sinob Milletvekili
Enver Kök

Yüksek Başkanlığa

Arzettiğimiz sebeplerle 11 nci maddenin de 10 ncu madde ile birlikte bir defa daha gözden geçirilmesi için Komisyona verilmesini arz ve teklif ederiz.

Konya Milletvekili Mitat Şakir Altan — Niğde Milletvekili Vehbi Sarıdal

Yüksek Başkanlığa

11 nci maddedeki nakliyat sözlerinin Büyük Meclisçe onanmış olan 13 anlaşmada kullanılan ulaştırmaya çevrilmesini teklif ederim.

Samsun Milletvekili
Cemil Bilsel

MİTAT ŞAKİR ALTAN (Konya) — Takriri izah edeceğim.

BAŞKAN — Bundan evvel söylenmiş olan sözler takrirleri izahına aittir. İçtüzük hükümlerine göre önergeler okunur ve reye konurken söz verilmez.

KÂMİL GÜNDEŞ (Kayseri) — Bir şey hatırlatacağım. Komisyon birinci fıkrayı tekrar formüle edecekti. «dükkân açmaksızın» kaydı kalmasın veya tavzih edilsin dedik, eğer o yapılırsa teklifimizi geri alırız.

BAŞKAN — Şimdi soracağım Komisyona. İstical etmeyin. Meşgulüm bu işle.

MİTAT ŞAKİR ALTAN (Konya) — Bir şey rica edeceğim.

BAŞKAN — Aynı şeyi söyliyeceksiniz.

Oradan söyleyiniz. Ne istiyorsunuz?

MİTAT ŞAKİR ALTAN (Konya) — Bizim teklifimizin istihdaf ettiği maksat şudur: Hazırlanan metinde mutabıkız. Yalnız bir memur bahsi geçti. Memur her yerde memurdur. Bir yerde memur bir yerde başka bir şey değildir. Tabip her yerde tabiptir. Eczacı her yerde eczacıdır. Yüksek Komisyon muvafık görürse bu kısmın başlıklarını Esnaf Vergisi muaflığı değil de Esnaf Vergisine tâbi olanlar diyelim. Bu şekilde yazmak için maddeyi, onuncu madde ile birlikte alsınlar.

BAŞKAN — Efendim, bütün bu önergeleri yüksek oyunuza arzedebilmek için şöyle bir tasnif yapılması lâzımdır. Evvelâ iki arkadaşımız verdikleri bir önerge ile şimdi izah ettikleri sebeplerden dolayı 11 nci maddeyi, komisyon alsın, diyorlar. Bu en geniş bir önergedir.

Bundan sonraki önergeler ibare tashihleridir Bir de miktarlara taallûk eden önergeler vardır.

Şimdi evvelâ tensip buyurursanız maddenin komisyona verilip, verilmemesi hakkında ki, bu en geniş önergeyi reyinize arzedeyim.

Ondan sonra tashihlere ait önergeleri oyunuza sunacağım.

Ondan sonra da miktarlara ait olanları. Bir defa komisyon bu 11 nci maddeyi almak istiyor mu?

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI MÜNİR BİRSEL (İzmir) — Komisyon Mitat Şakir arkadaşımızın mütalâalarını 9 ncu maddede mevzuubahs olacağından ancak kanunun ikinci müzakeresinde mevzuubahs olacak bir mesele ad-

deder. Ve komisyon muayyen bir şeyi nazara almak suretiyle bir emri olmazsa, Yüksek Kamutayın, maddeyi komisyona vermesinde bir fayda mütalâa etmez.

BAŞKAN — Komisyon maddeyi geri almak istemiyor. Şimdi önergeleri tekrar okutuyorum:

(Niğde Milletvekili Vehbi Sarıdal ve Konya Milletvekili Mitat Şakir Altan'ın önergesi tekrar okundu)

BAŞKAN — Önergeyi oyunuza sunuyorum. Nazarı itibara alanlar... Almıyanlar... Önerge nazarı itibara alınmamıştır.

Şimdi Şahin Lâçin'in önergesini okutuyorum.

(Afyon Karahisar Milletvekili Şahin Lâçin'in birinci önergesi tekrar olundu)

BAŞKAN — (Toptancılar) kelimesinden sonra (müstahsıldan) kelimesinin ilâvesini istiyor. Buna Komisyon ne diyor?

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ MÜNİR BİRSEL (İzmir) — Komisyon mükellefin aleyhine addettiği için bunu doğru bulmamaktadır. Tasarıda 60 bin lira haddi yalnız tüccardan, kurumlardan aldığı mal bedeline hasrettiğimiz için bunu muvafık bulmamaktayız.

BAŞKAN — Komisyonun noktai nazarı kısaca budur.

Bu önergeyi nazarı itibara alanlar... Almıyanlar... Nazarı itibara alınmamıştır.

(Kayseri Milletvekili Kâmil Gündeş'in önergesi tekrar okundu)

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI MÜNİR BİRSEL (İzmir) — Bu fıkra, fıkranın mâna ve hüviyetini tamamen değiştirmektedir. Yalnız «Dükkân açmaksızın» kaydının kaldırılması hakkındaki Rifat Gürsoy'un takririne iltihak ediyoruz.

VEHBİ SARIDAL (Niğde) — Usul hakkında bir şey söyliyeceğim, önergeler verildikten ve müzakere kesildikten sonra komisyo ne diyor diye bir sual sorulacağına dair İçtüzükte bir hüküm yoktur. Komisyon ne diyor diye sorulunca bize de sorulmalıdır, biz ne diyoruz?

BAŞKAN — Kamutayı birçok önergeler müvacehesinde tenvir edebilmek için komisyon ne diyor diye soruyorum. Eğer istenmiyorsa sormam. Fakat günlerden beri müzakere didilmiş ve üzerinde konuşulmuş, neticede teklifleri Riyasete gelmiş hususlar hakkında unutulmuş bir cihet olmasına mebni Komisyona soruyorum, bundan ne mahzur telâkki ediliyor? (Doğru, doğru sesleri).

VEHBİ SARIDAL (Niğde) — Komisyon ehlivukuf değil ki.

BAŞKAN — Efendim, Komisyon Rifat Gürsoy arkadaşımızın önergesiyle mutabık bulunmaktadır, onun için evvelâ onu okutup oyunuza sunacağım, ondan sonra sıra ile diğer önergeleri oyunuza arzedeceğim.

(Rifat Gürsoy'un önergesi tekrar okundu).

SAİT KÖKSAL (İsparta) — Önerge hakkında Komisyondan sual soracağım.

BAŞKAN — Sual de, söz de yoktur. Bana sorun.

SAİT KÖKSAL (Devamla) — (Dükkân açmaksızın) kaydı kalktığı takdirde ikinci bentteki son fıkra ile bu fıkra arasında ne fark kalır?

BAŞKAN — Birincisi toptancı kısmı, ikinci bent perakendeci kısmı.

SAİT KÖKSAL (Devamla) — O kayıt kalktığı takdirde bu iki hüküm birbirine karışmaz ve mükellefin aleyhine veya lehine netice vermez mi?

MÜNİR BİRSEL (İzmir) — Birinci fıkra toptancılar, ikinci fıkra perakendeciler hakkındadır.

Toptancılıkla perakendecilik işlerinin hüviyeti ve târifi dükkân açmak veya açmamakla mukayyet değildir. Toptancı, müstahsıldan, tüccardan alır tüccara toptan satar; perakendeci muhtelif yerlerden aldığını doğrudan doğruya müstehlike satar. Şimdi dükkân açıp açmamak gibi bir tefrikle bunu alâkalı görmüyoruz. Binaenaleyh bunu kaldırmakla ikinci fıkraya münafi hiç birşey görmüyoruz.

SAİT KÖKSAL (İsparta) — İkinci fıkraya dükkân açmak kaydı konulduğu takdirde maksadı ifade ediyor, birinci fıkraya lüzum kalmıyor.

BAŞKAN — Komisyonun ve arkadaşımızın noktai nazarı anlaşılmıştır.

Arkadaşımız diyor ki, bu dükkân açmak kaydı çıkarsa ikinci fıkra ile birinci fıkra arasında fark kalmamış olur.

Komisyon diyor ki, birincisi toptancılara taalluk eder, ikincisi perakendecilere. Halbuki perakendecilerle toptancıları tefrik eden yalnız dükkân açıp açmamak değildir. Diğer vasıfları da vardır.

SAİT KÖKSAL (İsparta) — Toptan devir mevzuubahistir.

BAŞKAN — Müsaade buyurun.

KÂMİL GÜNDEŞ (Kayseri) — Efendim müsaade eder misiniz?

BAŞKAN — Şimdi sizin önergenizi ayrıca okutacağım. Bir defa bu kısım kabul edilmiş olsun da.

(Niğde Milletvekili Rifat Gürsoy'un önergesi tekrar okundu).

BAŞKAN — Bu önergeyi nazarı dikkate alanlar... Almıyanlar... Önerge nazarı dikkate alınmıştır.

Filhal kabul ediyor musunuz?

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI MÜNİR BİRSEL (İzmir) — Evet.

BAŞKAN — «Dükkân açmaksızın» kaydı, kelimeleri çıkarılmıştır.

Şimdi Kâmil Gündeş'in takririni okutuyorum.

(Kayseri Milletvekili Kâmil Gündeş'in önergesi tekrar okundu).

KÂMİL GÜNDEŞ (Kayseri) — Müsaade buyurun birşey soracağım, ozaman belki önergemi geri alırım.

BAŞKAN — Peki, yerinizden sorunuz.

KÂMİL GÜNDEŞ (Kayseri) — Burada (müstahsıldan topladıkları) deniliyor, topladıklarından maksat satın almak mıdır? (Topladıkları) yerine (Satın aldıkları) tâbirinin konulmasında mahzur var mıdır?

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI MÜNİR BİRSEL (İzmir) — Evet, topladıklarından maksat, satın aldıklarıdır ve (Topladıkları), yerine (Satın aldıkları), tâbirinin konulmasını kabul ediyoruz.

KÂMİL GÜNDEŞ (Kayseri) — Ben de takririmi geri alıyorum.

BAŞKAN — Şu halde, bunu Komisyon düzeltmiş oluyor.

(Ahmed Veziroğlu'nun birinci önergesi tekrar okundu).

BAŞKAN — Veziroğlu birşey diyeceğiniz var mı?

AHMED VEZİROĞLU (Afyon Karahisar) Satın alma kaydı kabul edildiği için maksat hâsıl olmuştur, geri alıyorum.

BAŞKAN — Pekâlâ.

(Samsun Milletvekili Cemil Bilsel'in önergesi tekrar okundu).

BAŞKAN — Komisyon ne diyor?.

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI MÜNİR BİRSEL (İzmir) — Tamemen iştirak ediyoruz.

BAŞKAN — Bu şekilde bu kelimeyi düzeltiyoruz.

Şimdi miktarlar hakkında önergelere geliyorua.

Afyon Karahisar Milletvekili Ahmed Veziroğlu'nun ikinci önergesi tekrar okundu).

BAŞKAN — Arkadaşların bu miktarlara ait ayrı ayrı teklifleri var. Müsaade ederseniz fıkra fıkra oyunuza arzedeyim.

Komisyon Başkanı noktai nazarını izah etti, tehlike vardır. Büyük tüccarların bunu vasıta olarak kullanmaları ihtimali vardır diyerek takdirinize bıraktı.

Tarakçıoğlu'nun, Ahmed Veziroğlu'nun önergelerini reyinize arzediyorum: 30 bin liranın 50 bin liraya çıkarılmasını kabul edenler.... Kabul etmiyenler... Artırmak kabul olunmadı.

(Şahin Lâçin'in ikinci önergesi tekrar okundu).

(Mustafa Reşit Tarakçıoğlu'nun ikinci önergesi tekrar okundu).

BAŞKAN — Şahin Lâçin arkadaşımız 60 bin liranın 100 bin liraya çıkarılmasını istiyor, daha yüksek bir rakam olduğu için evvelâ bunu oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmemiştir.

Şuhalde 60 bin liranın 80 bin liraya çıkarılması hakkındaki M. Reşit Tarakçıoğlu'nun teklifini kabul edenler.... Etmiyenler... Kabul olunmamıştır.

Ayni fıkradaki.

(Trabzon Milletvekili Mustafa Reşit Tarakçıoğlu'nun 30 000 liranın 50 000 liraya çıkarılması hakkındaki fıkrası tekrar okundu).

MUSTAFA REŞİT TARAKÇIOĞLU (Trabzon) — Onu geri alıyorum.

BAŞKAN — Şahin Lâçin yine ayni önergesinde (40 bin lirayı aşmamak) kaydının (60 bin lirayı aşmamak) şeklinde tadilini istiyor. Nazarı itibare alanlar.... Nazarı itibare almıyanlar... Önerge kabul edilmemiştir.

Şahin Lâçin'in önergesindeki (20) bin liranın (30) bin lira olarak değiştirilmesi hakkındaki fıkrasını oyunuza sunuyorum: Kabul edenler... Etmiyenler... Arttırmak kabul olunmadı.

Ayni önergede 40 binin 60 bin olması da isteniyor.

BAŞKAN — Kabul edenler.... Etmiyenler.... Kabul olunmadı.

(Enver Kök'ün önergesinin birinci fıkrası tekrar okundu).

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul olunmadı.

(Ayni önergenin ikinci fıkrası tekrar okundu)..

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmiyenler... Bu da kabul edilmemiştir.

Maddeyi yapılan tadil ve tashihlerle tekrar okutuyorum.

Esnaf muaflığının hususi şartları

ON BİRİNCİ MADDE — Esnaf muaflığının işin nevi ve mahiyetine göre değişen hususi şartları şunlardır:

I - Küçük ticaret işlerinde:

1. Toptancı olmamak (Müstahsıldan, tüccardan, kurumlardan satınaldıkları veya ithal eyledikleri mahsüllerle emtiayı tüccara, esnafa, kurumlara ve kamu idare ve müesseselerine satanlar veya ihraç edenler toptancıdır. Müstahsıldan satınaldıkları malları satanlardan bir takvim yılı içindeki satışlarının tutarı 30 000 lirayı aşmıyanlar toptancı sayılmaz.);

2. Perakendecilerde: Tüccardan, kurumlardan bir takvim yılında satın aldıkları veya ithal ettikleri emtianın tutarı 60 000 lirayı aşmamak (Perakendeciler doğrudan doğruya müstehlike satış yapanlardır. Bunların yıllık tutarı 30 000 lirayı aşmamak üzere tüccara, esnafa, kurumlara, kamu idare ve müesseselerine toptan satış yapmaları perakendecilik vasıflarını değiştirmez.);

II - Küçük sanat ve inşaat işlerinde:

1. Satınalınan iptidai madde ve yardımcı malzemenin yıllık tutarı 40 000 lirayı aşmamak;

2. Gelir Vergisine tâbi tüccara, kurumlara ve kamu idare ve müesseselerine ücretle yapılan işler mukabilinde bir takvim yılı içinde alınan ücretlerin tutarı 20 000 lirayı aşmamak;

3. Hem kendi hesabına inşaat ve imalât hem de 2 numaralı fıkrada yazılı olanlara ücretle iş yapılması halinde, bir takvim yılı içinde alınan ücretlerin iki katı ile satınalınan iptidai madde ve yardımcı malzeme tutarının yekûnu 40 000 lirayı aşmamak;

III - Ulaştırma işlerinde:

1. a) Kara ulaştırmalarında; İş sahibinin 3 taneden fazla otomobil, veya kamyon veya otomobil ve kamyonu veya 10 dan fazla arabası olmamak;

b) Su üzerindeki ulaştırmalarında: İş sahibinin işlettiği nakil veya cer vasıtalarının rüsum tonilâto tutarı 300 tondan fazla olmamak;

2. Tüccara, kurumlara ve kamu idare ve müesseselerine yapılan hizmetler mukabilinde bir takvim yılı içinde alınan bedellerin tutarı 40 000 lirayı aşmamak;

IV - Tavassut işlerinde:

Tavassut işlerinde bir takvim yılı içinde alınan ücretlerin tutarı 5 000 lirayı aşmamak;

V - Küçük maden işletmeleri ile taş ve kireç ocaklarında, tuğla harmanlarında, kum ve çakıl istihsal işlerinde: Bir takvim yılı içindeki satışların tutarı 60 000 lirayı aşmamak.

BAŞKAN — Maddeyi bu şekilde yüksek oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Bu şekilde 11 nci madde kabul edilmiştir.

Teneffüs için on beş dakika fâsıla veriyorum.

Kapanma saati: 16,57

İKİNCİ OTURUM

Açılma saati : 17,15

BAŞKAN — Başkanvekili Raif Karadeniz

KÂTİPLER : Necmeddin Sahir Sılan (Tunceli), Sait Köksal (İsparta)

BAŞKAN — Yoklama yapacağız.

(Afyon seçim çevresinden yoklama yapılmaya başlandı.).

BAŞKAN — Müzakereye başlıyoruz.

Hususi şartları gösterilmiyen işler

ON İKİNCİ MADDE — Esnaf muaflığının hususi şartları gösterilmiyen işlerle uğraşanlar, yalnız onuncu maddede yazılı umumi şartlara

göre esnaf muaflığından faydalanırlar.

BAŞKAN — Madde hakkında söz istiyen? Yoktur.

Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler.. Etmiyenler.. Madde kabul edilmiştir.

Esnaf muaflığının kalkması

ON ÜÇÜNCÜ MADDE — 10 ve 11 nci maddelerde yazılı şartlardan her hangi birini takvim yılı içinde kaybedenlerin esnaf muaflığı ertesi takvim yılının başında kalmış olur.

MALİYE BAKANI İSMAİL RÜŞTÜ AKSAL (Kocaeli) — Efendim bu maddede iki nokta vardır. Birincisi, 10 ncu maddeye atıf yapıyor ki o madde komisyona havale edilmiştir.

İkinci bir nokta da «10 ve 11 nci maddelerde yazılı şartlardan her hangi birini takvim yılı içinde kaybedenlerin esnaf muaflığının ertesi takvim yılının başında kalkacağı» hükmü konulmuştur.

Burada sonradan tetkiklerimiz neticesinde bir kanaate vardık. Sene içinde esnaf muaflığından istifade edenler geniş mikyasta olacaktır. Fakat o sene esnaf muaflığından dolayı Gelir Vergisine tâbi tutulmıyacaklardır. Bu itibarla bugünkü yanlış tatbikatın bir devamı demek olacaktır. Onun için bir defa daha tetkik edilmek üzere maddenin komisyona havale edilmesini rica ediyorum.

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI MÜNİR BİRSEL (İzmir) — Komisyon muvafakat etmektedir.

BAŞKAN — Maddeyi Komisyona veriyoruz.

Esnaf muaflığının hududu

ON DÖRDÜNCÜ MADDE — Esnaf muaflığı, yalnız bu bölümdeki şartlara göre muaflığa giren ticaret ve sanat işlerinden elde edilen kazançlara münhasırdır. Bu muaflıktan faydalananlar, varsa, diğer kazanç ve iratları üzerinden umumi hükümler dairesinde vergiye tâbi olurlar.

Esnaf muaflığı kollektif ve komandit şirketlerin ortaklarına ve ikrazat işleriyle uğraşanlara şâmil değildir.

BAŞKAN — Madde hakkında söz istiyen var mı?

VEHBİ SARIDAL (Niğde) — Diğer kazanç tâbirinden maksat nedir?

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI MÜNİR BİRSEL (İzmir) — Bu esnaf muaflığı yalnız ticaret ve sanat işlerinden elde edilen kazançlara mahsus serbest meslek veya iratlardır, menkul iratlarla alâkası yoktur. O bakımdan konmuştur.

VEHBİ SARIDAL (Niğde) — Kazancı biz ticari kazanç dedik. Ondan maada iradı koyduk. Diğerine ücret koyduk. Esnaf Vergisine göre kazancını ödemiştir. Ayrıca kazancı yoktur. Buradaki (Kazancı) kelimesinin tayyını teklif ediyorum. Bu hususta da bir önerge takdim edeceğim.

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI MÜNİR BİRSEL (İzmir) — Serbest meslek kazancını da irat mı telâkki ediyorlar, bu kazanç değil mi, ârızi kazanç yok mu? Serbest meslek erbabınınki kazançtır, irat değil, ârızi kazançlar da vardır o da irat değildir.

VEHBİ SARIDAL (Niğde) — Esnaf doktor, esnaf dişçi olur mu?

BAŞKAN — Önerge veriyor musunuz?

VEHBİ SARIDAL (Niğde) — Hayır zapta geçsin kâfi.

BAŞKAN — O halde maddeyi kabul edenler ... Kabul etmiyenler ... Kabul edilmiştir.

İkinci Bölüm

Diğer muaflıklar

Diplomat muaflığı

ON BEŞİNCİ MADDE — Yabancı Devletlerin Türkiye'de bulunan elçi, maslahatgüzar ve konsolosları (Fahrî konsoloslar hariç) ile elçilik ve konsolosluklara mensup olan ve o memleketin tabiiyetinde bulunan memurları, Türkiye'de resmî bir vazifeye memur edilenler bu sıfatlarından dolayı ve mütekabiliyet şartiyle Gelir Vergisinden muaftırlar.

Bu muaflığın menkul sermaye iradı üzerinden tevkif suretiyle alınan vergiye şümulü yoktur.

CEMİL BİLSEL (Samsun) — İkinci fıkra hakkında Komisyonun izahat vermesini rica ediyorum.

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI MÜNİR BİRSEL (İzmir) — Efendim, menkul sermaye, biliyorsunuz, esham ve tahvilât ve şirketlere iştirak hisseleridir. Bunlardan esasen tevkif su-

retiyle vergi alınmaktadır. Bilmiyorum bunu mu anlamak istediler?

CEMİL BİLSEL (Samsun) — Elçilikler şahsi vergiden muaftırlar, bunlardan vergi alınmasına imkân görmüyorum, eğer burada onlardan vergi alınması derpiş ediliyorsa bu (Devletler hukukuna) muhaliftir.

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI MÜNİR BİRSEL (İzmir) — Efendim, aşağıda diplomat muaflığının şümulünü gösteren hüküm vardır.

BAŞKAN — Madde hakkında başka mütalâa yoktur. Maddeyi Oyunuza sunuyorum. Kabul edenler ... Etmiyenler ... Kabul edilmiştir.

Ücret istisnası

ON ALTINCI MADDE — Yabancı elçilik ve konsoloslukların 15 nci maddeye girmiyen memur ve müstahdemlerinin yalnız bu işlerinden dolayı aldıkları ücretler mütekabiliyet şartiyle Gelir Vergisinden istisna edilir.

BAŞKAN — Madde hakkında söz istiyen yoktur. Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler.. Kabul edilmiştir.

Göçmen ve mülteci muaflığı

ON YEDİNCİ MADDE — İskân Kanunu hükümlerine göre göçmen ve mülteci sayılanlarla yerleştirilenler, mezkûr kanunda Kazanç Vergisi muaflığı için konulan kayıt ve şart ve sürelerle Gelir Vergisinden muaf tutulurlar.

Bu muaflığın, menkul sermaye iradından tevkif yolu ile alınan vergiye şümulü yoktur.

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI MÜNİR BİRSEL (İzmir) — Efendim, son zamanlarda memlekete hicret vâkı olması sebebiyle bâzı hâdiseler bu şekildeki muafiyetin bâzı kayıt ve şartlarla tahdit edilmediği takdirde büyük kaçakçılık yollarına meydan verdiği şeklinde bâzı malûmat ve bilgi edindik. Bittabi arkadaşlarım kabul buyururlar, söylemeyi bilhassa istiyorum, Hükümet arkadaşlarımız çalışmış olmakla beraber elbette sonradan öğrendiğimiz veya hata edebildiğimiz şeyler oldu. Biz bunu edindiğimiz bâzı malûmat sebebiyle Komisyonun bir daha tetkik etmesini uygun buluyoruz. Müsaade buyurursanız maddenin Komisyona iadesini rica ediyoruz.

BAŞKAN — Maddeyi Komisyona veriyoruz.

Üçüncü Bölüm
Kazançlarda istisnalar

Telif kazançları istisnası

ON SEKİZİNCİ MADDE — Telif, tercüme, heykel ve resim (bu mahiyetteki güzel sanat eserleri dâhil) yapanlarla nota yazanların bu işlerinden bir takvim yılında elde ettikleri kazançların 5 000 lirası Gelir Vergisinden müstesnadır.

Yukardaki istisnanın, bu işleri memur veya müstahdem olarak veyahut bir daire veya müesseseye mukavelename ile veya mukavelename olmamakla beraber devamlı mahiyet arzeder şekilde yapanların bu yönden kazançlarına şümulü yoktur.

BAŞKAN — Adnan Adıvar.

Dr. ADNAN ADIVAR (İstanbul) — Efendim, bu telif maddesinin hikâyesine benim de iştirakim oldu. Tâli Komisyon teşekkül etmiş ve bu madde oraya havale edilmişti. Gazeteciler de bulunmuşlardı. Onlarla beraber ben de bulundum. Hükümetin teklifinde istisna yalnız üç bin lira idi. Bendeniz o zaman 6 bin liraya çıkarılmasını teklif ettim. Nihayet beş bin lira olarak yapıldı. Bu hikâyeden sonra asıl mesele şudur : Prensip itibariyle bendeniz orada söyledim. Gelir Vergisinde hiçbir istisnaya taraftar değilim. Çünkü en ufak bir istisna feci akıbetlere yol açar diye düşündüm. Fakat bunun beş bin liraya kadar yüksek bir hadde çıkarılmasının sebebi şudur :

Bizim memleketimiz henüz telif, tercüme, sanat gibi şeylerde geridir. Onlara bir vüs'at vermek ve yardım etmek lâzımdır. Bundan dolayı bunu tasvib ettik.

Yalnız bu maddenin alt tarafındaki 19 ncu maddeden o zaman henüz haberim yoktu. O maddede göreceksiniz ki bütün ziraat meseleleri tamamen vergiden muaftır. Küçüğü, büyüğü, azı, çoğu. Bu istisna bahsine girmiyorum. Yalnız o maddeye bakınca, o istisnaya bakınca acaba bunu da istisna etmek kabil değil mi idi diye hatıra geliyor.

İstisna bahsine girmiyorum. Çünkü istisnayı doğru bulmuyorum. Ziraatta bu memleketin büyük faydası vardır. Toprağı işletiyorlar. Fakat bunlar da, muharrirler, sanatkârlar da beyni, dimağı işletiyorlar. Onlar da dimağı iş yapıyorlar, onların da bir mevkii olmak lâzımdır. Sonra

bunun ikinci bir kısmı var, orada diyorlar ki; «yukardaki istisnanın, bu işleri memur veya müstahdem olarak veyahut bir daire veya müesseseye mukavelename ile veya mukavelename olmamakla beraber devamlı mahiyet arzeder şeklinde yapanların bu yönden kazançlarına şümulü yoktur.»

Yani bir dairede, bir müessesede veya bir gazetede falan aylıklı müstahdem iseniz, mukavelenameli müstahdem iseniz yazacağınız yazılardan, telif edeceğiniz eserlerden, hepsi için beyanname vereceksiniz ve beyanname neticesinde ayrıca onlardan da vergi vereceksiniz.

Sonra bu da kâfi gelmemiş, daha şümullendirmek için demişler ki, «devamlı mahiyet arzeder surette yazanlar» Bu gayet güçtür, ne demektir devamlı mahiyet arzeder, bunun içinden çıkmak biraz müşküldür.

Şimdi arkadaşlar, biliyorsunuz ki telif ve tercüme hayatında kazanç çok basittir. Bunlardan alacağımız para âdeta lâşey mesabesinde demektir. İçlerinde belki bir iki tane olabilir. Bunlardan beş bin lirası Gelir Vergisinden müstesna olduğuna göre bendenizce de kâfi bir istisna yapılmış demektir. Yapılmamışsa hepsinde almak lâzımdır. Ben buna taraftarım. Fakat 19 ncu maddede bu istisnaiyet pek âlâ kabul edilmiştir. Bunların içinde kimler ikinci kısma dâhildir ? Bunlardan başka bir de Üniversite profesörleri, hocaları, bâzı makaleler yazarlar. Ve bâzan da kitap yazarlar. Bunlardan muayyen birşey alınacak ve kendileri de beyannameye tâbi tutulacaktır. Fakat bunlar senede bir tane kitap yazarlar veya yazamazlar, fakat beş tane makale yazmıştır. Onlar da beyannameye tâbidir. Ve ondan da bir miktar para alınacaktır. Bunu arzetmek istediğimin sebebi şudur ki : Fikir hayatında çok darlık yapacaktır. Bu ufak tefek kazançlardır. O kadar büyük birşey görmüyorum.

Bu maddenin yazılışında demin arzettiğim, daimî ve devamlı mahiyet arzeder, bu müphemdir. Buraya gelmeden evvel bu sabah bir Amerikan gazetesinden bir makale okudum. Bu makale Kazanç Vergisi üzerine yazılmış. O kadar karma karışık yazılmıştır ki, burada bir hâkim diyor ki, birtakım tenkisat yapılıyor, o kadar karma karışık ki vaz geçtim, vergiyi tam vereceğim diyor. Bunu arzetmekten maksadım, böyle devamlı mahiyet arzeden maddelerin sarih yazılmasını temenni etmek içindir.

İkinci bir nokta; birinci fıkrada, heykel ve resim yapanlar, deniliyor, bu ne demek? Heykel yapmak demek heykeltraş demek değildir, heykeli dökenler de vardır. Heykel yapanlara heykeltraş, resim yapanlara ressam, denir, her resim yapana da heykeltraş ve her resim yapana ressam denmez, yalnız sanatkârlara derler. Parantez içinde de «güzel sanat eserleri dâhil» deniliyor. Bilâkis, güzel sanat eserleri dendikten sonra ötekiler istisna ediliyor bu dâhil demektir. Yani dâhil olan şeyi bu tarafa almalıdır.

Binaenaleyh arzetmek istiyorum ki, bu maddenin ikinci fıkrası kaldırılırsa Türk fikir hayatına çok hizmet etmiş oluruz.

NECATİ ERDEM (Muğla) — Sayın arkadaşlar bu maddedeki telif, tercüme, ressamlık, heykeltraşlık umumi mahiyette mülâhaza edilmiştir. Yani bu faaliyetler ister serbest meslek haline gelmiş ister gelmemiş olsun her iki takdirde de şu mahdut muafiyete nail olacaktır. Yüksek Heyetinizin malûmudur ki, bu muafiyetin sebebi ilim, kültür, güzel sanatların memlekette inkişafı gelişmesi bunlara rağbetin temin edilmesidir. Eğer maksat bu ise bunlar iki kısma ayırmalıdır. Birinci kısım meslek haline gelmiyen faaliyetler.. Bunlar topyekûn muafiyete tâbi olmalıdır. Yani bunların muafiyeti bir hudutla tahdit edilmemelidir. Meselâ ders okutmakla meşgul olan bir profesör vaktinden tasarruf etmiş, bir kitap yazmış. Bunun mesleki profesörlüktür. Telif onun için bir serbest meslek haline gelmiş değildir. Onu muaf tutmalıdır. Çünkü bu miktar faaliyet yekûn tutmaz. Onun için bir profesör bir telifi yaparken hiçbir müşkülle karşılaşmaz, hiçbir vergi endişesi mülâhaza etmez. Bu itibarla meslek haline gelmiyen faaliyetler doğrudan doğruya hudutsuz muafiyete tâbi olmalıdır. Meslek haline gelmiş olanlar, şu maddede yazılı olduğu gibi gelirin, beş bin lirası muafiyete tâbi, üst tarafı muafiyetten hariç olmalıdır. Gerekçeye uygun şekil budur. Bir de meslek haline gelsin gelmesin şu faaliyetlerin muafiyete tâbi tutulması ve fakat memur ve müstahdemlerin faaliyetlerinin muafiyetten istisnası evvelce arzetmiş olduğum mucip sebebe, gerekçeye pek uygun düşmez. Memur müstahdem sıfatiyle heykeltraş, serbest meslek halinde heykeltraş şu iki gurupu birbirinden ayırmak birisini maaş ve ya ücretle çalıştığı için

vergi muafiyetinden mahrum etmek gerekçede ileri sürülen sebeplere uygun düşmez. Yani memlekette ilmin, kültürün, güzel sanatların inkişafını temin etmek maksadiyle kabîli telif olmaz. Maksada aykırı bir hareket teşkil eder.

Bir de efendim bu maddede parantez içinde (bu mahiyetteki güzel sanat eserleri dâhildir) diyor. Bunu maliyeciler tatbik edecek. Bir malmemurunun güzel sanatların tarifini bilmesi lâzımgeliyor. Bu mümkün değildir. Bugün bana sorsanız güzel sanatları güzelce bir tarif et deseniz yapamam. Binaenaleyh bir malmemurunun karşısına resim, heykeltraşlık, nota yazmak, telif, tercümę haricinde bir iş çıkarsa ve bunun güzel sanatlara dâhil olup olmadığında tereddüt edilirse, mükellef güzel sanatlara dâhildir derse ve malmemuru da güzel sanatları bilemediği için tereddüt ederse birçok itirazlara, bilâsebep uğraşmalara sebebiyet verir. Ya buradan bu fıkrayı kaldırmalı veyahut güzel sanatlar ne ise burada bir tarifi yapılmalıdır.

BAŞKAN — Başka söz istiyen yok. Önergeleri okutacağım.

Yüksek Başkanlığa

18 nci maddenin ikinci fıkrasının hazfını, şifahen arzettiğim mütalâalara binaen teklif ederim.

İstanbul Milletvekili
Adnan Adıvar

MALİYE BAKANI İSMAİL RÜŞTÜ AKSAL (Kocaeli) — Efendim, Adnan Adıvar arkadaşımıza cevap vereyim. Dediler ki; 18 nci maddede muafiyet 5 000 lira ile tahdit edilmiştir. Zirai mahsuller istisna edilince bu fikrimden de vaz geçerek telif kazançlarının topyekûn istisnası icabedeceği neticesine vardım, dediler.

Efendim; tasarının heyeti umumiyesi hakkında verdiğim izahatta zirai kazançların istisnasını icabettiren sebepleri uzun uzadıya arzetmiştim. Burada tekrar edecek değilim. Onunla bunun alâkasını görmüyorum.

Zirai kazançları, oradaki mucip sebeplerle istisna etmiş bulunuyoruz. Fakat bu oraya girmez.

Sonra ikinci fıkrayı kaldırmak için verdikleri takrirleri bizce şayanı kabul değildir. Çünkü ikinci fıkra birtakım muvazaaların önlenmesine mâtuf bir hükümdür. Bir gazetede çalışan bir adam ecir olduğu için vergiye tâbi olacak halbuki, telgraf başına bir anlaşma yapacak olanlar vergi vermiyecek; binnetice bir gazetede veya başka bir yerde ecir olarak çalışanlar vergiye tâbi tutulurken makale başına veyahut telgraf başına yazı yazanların istisnası doğru değildir. 2 nci fıkranın, bu gibi muvazaaları karşılayıcı hüküm olarak nazarı itibara alınması icabeder. Bu bakımdan bu takriri kabul etmemek icabeder.

Nihayet bu işi meslek ittihaz etmiş olsun olmasın bunlara bir şey gözetilmemiştir, böyle bir teklifi yapmak çok güçtür. Ama bunların hepsine şâmil olmak üzere beş bin liralık muaflık kabul edilmiştir.

KEMAL CEMAL ÖNCEL (Denizli) — Bir sual soracağım. Efendim, heykeltıraşla heykel yapan değişecek mi değişmiyecek mi

MALİYE BAKANI İSMAİL RÜŞTÜ AKSAL (Devamla) — Bu redaksiyon meselesidir. Heykeltıraşlık bu istisnaya girecektir, ancak heykel yapan ticari gaye takip ediyor demektir; bu vergiye tâbi tutulacaktır.

NECATİ ERDEM (Muğla) — Efendim, Hükümetin teklifinde, arzettiğim gibi, bu iki kısma ayrılmıştır, Hükümet olarak buna muhalefet edemezsiniz gibi geliyor. Ama orada imzası olan Bakan başka şimdiki Bakan başkan olsa dahi, Hükümet olmak itibariyle Hükümetin teklifini kabul etmek zorundasınız gibi geliyor bendenize.

MALİYE BAKANI İSMAİL RÜŞTÜ AKSAL (Kocaeli) — Bendeniz böyle bir mecburiyet görmüyorum ben ozaman Bakan değildim bir defa Komisyonun Sözcüsü idim. Kaldı ki, Komisyonla Hükümet muayyen bir noktada birleşirse Hükümet olarak burada ısrara mahal kalmaz zannederim.

NURİ ÖZSAN (Muğla) — Adnan Adıvar arkadaşımızda temas ettiler; devamlı vaziyet arzetmek tatbikatta ihtilâflar doğuracaktır. Kazanç Vergisi Kanununda da vardır. Bir müessesede devamlı iş görenler müstahdemin vergisine tâbi bulunurlar. Bu devamlı vaziyet arzetmek için kıstas nedir iki midir, üç müdür, beş midir?. Hangisini kabul edeceğiz?. Lütfen izah buyururlar mı?.

MALİYE BAKANI İSMAİL RÜŞTÜ AKSAL (Kocaeli) — Bu mesele komisyonda da mevzuubahis oldu. Bu devamlı kaydına şimdiden bir kıs-

tas koymak mümkün değildir. Biraz da bu işte Jürisprüdans'a yer vermek lâzımdır. Gözle görünür bir kıstas bulmak mümkün bulunmamaktadır. Bunu tatbikata bırakmak icabeder, bunu ancak Jüris prüdans halledecektir.

ENVER KÖK (Sinob) — Efendim, anıt müsabakaları vardır. Bazen bunların tutarı on bin lira, 20 bin lira olarak Maarif Vekâletince bir sanat müsabakası yapılır. Acaba bu müsabakalar için bir istisna yapılması veya bir had tâyin edilmemesi mümkün değil midir?.

MALİYE BAKANI İSMAİL RÜŞTÜ AKSAL (Kocaeli) — Bunlar zaten muaftır.

Dr. ADNAN ADIVAR (İstanbul) — Efendim, Bendenizin mâruzatım yanlış anlaşıldı galiba. Vekil Bey buyurdular ki, 19 ncu maddeyi görünce büsbütün istisna istedi. Böyle birşey söylemedim. Bidayette de söylediğim gibi istisnanın tamamiyle aleyhindeyim. Fakat 19 ncu maddede ziraatin istisnasını görünce böyle küçük birşeyin de istisna edilebileceğini sandım.

İkinci fıkraya gelince; bu kadar zannettikleri gibi mühim değildir. Muvazaa yapılır falân, bunlar uzak görüştür. Hiçbir gazetede maaşsız adam yoktur. Gazetelere makale yazanlar 5 bin lirayı tutarsa zaten verecek. Bu memlekette gitgide vasfı düşen bir yazıcılık sanatı vardır. Burada arkadaşlarımın içinde yazıcılık sanatiyle iştigal edenler söylesinler, yazıcılık sanatı gittikçe düşmektedir. Böyle olunca büsbütün düşecektir.

Sonra imzasız makaleler yazılmaya başlıyacak. Makale imzasız olunca vergiyi nereden alacaktır, imzasız makalecilik devrine geçeceğiz. Bunun için Bunun için bu fıkranın kaldırılmasını istiyoruz. Bu fıkra 100 binlerce lirayı kaybettirecekse o başka; fakat ben zannetmiyorum. Bu ziraat meselesini misal getirişim bunun içindir. O mesele ayrı bir maddedir tabiî.

Sonra, bir kitap yazmak buyurdular. Basit bir iş değildir. 10 senede yazılır bir kitap. 10 senede yazılan kitabın vergisini bir senede mi alacaksınız? Amerikalılar, İngilizler böyle yapmıyorlar. Ya? 10 seneye taksim ediyorlar; bir âlim oturmuş bir kitap yazmış, 10 sene çalışmış çalışmış bundan 6 bin lira kazanmış. Vergiyi bir senede mi verecek? Hayır. Böyle olmaz. Onun için ben diyorum ki, bu madde o kadar basit değildir. Rica ederim Komisyon bizi dinliyebilir. Heykeltraş başka, ressam başkadır. Bunu kabul etmiyecek bir şey yoktur. Kabul etmek de bir kabahat değildir.

FERİDUN FİKRİ DÜŞÜNSEL (Bingöl) — Reis Bey, söz istiyorum.

Efendim, buradaki «Devamlı» kelimesi tatbikatta bir haylı taş söktürür. Onun için Sayın Bakan bunu Juris pridan'sa bırakırız, dedi. Fakat Juris pridans vazıı kanundan ilham almak mecburiyetindedir. Bendeniz hatırlamıyorum, sair malî kanunlarda «Devamlı» kelimesi hakkında bir şey varmıdır? - tabiî Hükümet daha iyisini bilir - bunun bir prensip değilse bile prensipe yakın, hiç değilse mehakime ve icabında Danıştaya tetkik ve istinada imkân verecek bir şeyler söylemeleri ve bu sözlerin zabıtta bulunması lâzımdır. Sayın Bakan arkadaşımız şimdiye kadarki tatbikatta, maliyemizde «Devamlı» kelimesine verilmiş olan mânaya yakın bir ifadede bulunurlarsa faydalı olur aksi takdirde bu hususdan dolayı birçok münazaata sebebiyet verilmesine müntehi olur. Hükümetten ve komisyondan rica ediyorum, mesele üzerinde ben de biraz imalı fikredeyim. Bu bir senelik mühlet midir, bir sene müddetle bu işi görmek midir, yoksa bir kaç işi görmek midir? Bunlar hakkında biraz bir şeyler söylemek lâzımdır. Vazu kanun bunu burada halledemezse, idare, mehakim, Danıştay buna ne der? Çünkü hiçbir plâtformu olmıyan bir ibarenin mevcudiyetine, mehakim için de zor olur. Hükümet hiç değilse kanunun ikinci müzakeresine kadar bu «Devamlı» kelimesi hakkında tetkikat yaparak Meclise bir arz da bulunsun. Bu çok faydalı olur.

MALİYE BAKANI İSMAİL RÜŞTÜ AKSAL (Kocaeli) — Efendim, sayın Adnan Adıvar üstadımıza cevap arzedeyim: Belki ben yanlış anladım kendileri, ziraat kül hâlinde vergiden istisna edildi, bunlar da edilmelidir, dediler.

ADNAN ADIVAR (İstanbul) — Hayır, edilmeli değil, edilebilir, dedim.

MALİYE BAKANI İSMAİL RÜŞTÜ AKSAL (Devamla) — O halde müsaade buyurunuz arzedeyim, bizim dâvamız işin malî bakımdan, verim noktasından, nazarı itibara alınmamıştır. Yani ziraatin istisna sebeplerini evvelce uzun uzadıya arzettim tekrar başınızı ağrıtmak istemem.

Bu 18 nci madde mevzuunda malî saikler

ortaya atılmamıştır. Fakat ikinci fıkrayı koymaktan maksadımız, tatbikatta aynı mahiyetteki insanların bir kısmını vergiye tâbi tutmak, bir kısmını tâbi tutmamak gibi bir neticeye ve her hangi bir muvazaaya sebebiyet vermemek ve aynı şekilde çalışan, aynı vasıfta olan insanlar arasında bir fark yaratmamak için bu ikinci fıkra konulmuştur. Bu ikinci fıkra kalktığı takdirde bu fark yaratılacaktır. Mahzur malî bakımdan ziyade yaratılacak fark bakımından önemlidir. İfade bakımından 2 nci fıkra üzerinde durulabilir.

Sonra daimiyet mevzuu; bu mevzu komisyonda konuşuldu. Hakikaten burada muayyen kıstaslar bulmaya imkân yoktur. Bir adam ayda 10-20 makale yazıyor, devamlılık arz eder. Bunu jürisprüdons'a bırakmak lâzımdır. Bir kıstas bulunamamıştır. Gelir Vergisinde esasen bâzı hallerde takdir hakkının olacağını kabul etmek lâzımdır. Bütün hayatın hâdiselerini kalıplaştırmak, maddelere sokmak imkânı yoktur. Binaenaleyh bu işte biraz takdire yer bırakmak icabediyor. Eğer daha sarih kıstas bulmak imkânı olsaydı maddeye koymamak için sebep yoktu. Bâzı kıstaslar komisyonda bâzı arkadaşlar tarafından ileri sürüldü fakat nihayet bu mevzuda biraz takdire yer bırakmanın zarureti hâsıl oldu. Mâruzatım bu kadardır.

BAŞKAN — Önergeyi okutuyorum:

(İstanbul Milletvekili Dr. Adnan Adıvar'ın önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Önergeyi kabul edenler.. Kabul etmiyenler.. İhtilâf var, önergeyi kabul edenler lütfen ayağa kalksınlar.. Etmiyenler.. Ayağa kalksınlar.. Önerge nazarı itibara alınmıştır, maddeyi komisyona veriyoruz.

Zirai kazançlar istisnası

ON DOKUZUNCU MADDE — Zirai faaliyetten elde edilen kazançlar Gelir Vergisinden müstesnadır.

Zirai faaliyet arazide ekim, dikim, bakım ve yetiştirme yollariyle nebat, orman, hayvan ve hayvan mahsulleri istihsalini, yetiştiricileri tarafından muhafazasını, naklini ve bunların dükkân ve mağaza açılmaksızın satılmasını ifade eder.

Zirai işletme mahsullerinin, değerlendirilmesi maksadiyle sınai bir müessese ehemmiyet ve genişliğinde olmamak şartiyle ve zirai istihsale müteferri olarak, işlenmesi ve bunların bu suretle veya başka yerlerde işletildikten sonra yetiştiricileri tarafından dükkân ve mağaza açılmaksızın satılması da zirai faaliyete girer.

(Yetiştiricilerin zirai faaliyetle ilgili alım, satım işlerinin tedviri için açtıkları yazıhaneler dükkân ve mağaza sayılmaz.)

Zirai mahsullerin yetiştiricileri tarafından dükkân, mağaza veya sınai bir müessese açılmak suretiyle satılması halinde mahsullerin bu yerlere gelinciye kadar geçirdikleri safhalar zirai faaliyet sahasında kalır.

BAŞKAN — Söz istiyen var mı?

SEDAD ÇUMRALI (Konya) — Değerli arkadaşlarım; Zirai kazançların istisnasını teşkil eden 19 ncu maddenin altına 71 arkadaşımla birlikte bir fıkra eklenmesini arz ve teklif ediyoruz. Bu maksatla söz almış bulunuyorum. Yorulduğunuzu bildiğim için evvelâ teklifimizi sonra da kısaca gerekçesini arzedeceğim. Teklifimiz çiftçiye ait her türlü istihsal vasıtalarının çiftçilerin istihsal işlerinde ücretle çalıştırılması da zirai faaliyetlerden sayılır. Takririn istihdaf ettiği, iki tarafın da çiftçi olmasıdır. Çiftçinin diğer bir çiftçiye ücretle yardım etmesi işinin de zirai faaliyetlerden ve yukarda konan birinci fıkra mucibince Gelir Vergisinden istisnasını istihdaf etmektedir.

Gerekçemiz şudur : Halen memleketin iç ziraat bünyesi sabandan pulluğa dahi henüz geçmiş değildir. Bu halde memlekette teknik ziraat alet ve vasıtalarının yerleştirilmesi, kökleştirilmesi ve benimsenmesini istihdaf ediyoruz. (Doğru sesleri) Çiftçi olan bir zatın, meselâ 200 - 400 dönüm araziye malik olan bir zatın kendisine ait olan her türlü ziraat vasıtasiyle, orak makinesi, biçer-döver makinesi, traktör gibi vasıtalarla kendi işini bitirdikten sonra yanı başında bunları almaktan mahrum olan yapamıyan küçük çiftçiye de yardım etmesi küçük çiftçinin de teknik vasıtalarla istihsal yapabilmesini sağlamayı kasdetmiş bulunuyoruz. Kısaca gerekçemiz budur. Fazla rahatsız etmemek için önergeyi yüksek tasvibinize arzediyoruz.

BAŞKAN — Vehbi Sarıdal.

VEHBİ SARIDAL (Niğde) — Muhterem arkadaşlar, küçük zirai işletmelerimizin Gelir Vergisinden muaf tutulması şüphesiz çok ha-

yırlı bir maksattır. 19 ncu maddenin mutlak ibaresi ile küçük zirai işletmeleri Gelir Vergisinden hariç tuttukları için gerek tasarıyı hazırlıyan ve teklif eden Hükümete ve gerek inceliyen Komisyonumuza şükranlarımı arzederim. Türk küçük çiftçileri adına.

Ancak şunu da arzetmek isterim ki bizim memleketimizde ortalama bir hesapla 8 milyar lira gibi bir kemiyette hesap ve tahmin edilen millî gelirimizin en az % 50 si, yani 3,5 - 4 milyarı zirai faaliyetimizden gelmektedir. Bu miktarı Devletin kamu masraflarına iştirakten hariç tutmak her halde Devlet Hazinesini büyük bir gelir kaynağından mahrum etmek demek olacaktır. Biz bir taraftan ücretlileri, emeklileri, küçük esnafı, ticaret erbabını, küçük irat ve gelir sahiplerini dahi Devlet masraflarına Gelir Vergisi itibariyle katarken, iştirak ettirirken aynı mahiyette ve belki de daha üstün bir mahiyette aşağı yukarı bir ticari işletme, bir sınai işletme mahiyetinde memleketimizde toprak işleri ile meşgul olan büyük ve orta çiftçiliği Gelir Vergisinden müstesna tutmayı bâzı arkadaşlarla beraber doğru bulmuyoruz. Sayın Maliye Bakanımız Gelir Vergisinin tümü hakkında izahlarda bulunurken toprak üretiminin maliyetini hesap etmek güç olduğunu ve hesap edilemiyeceği için bizzarure âdeta bir feragat ifade eder gibi Devlet için ve millet için, mühim bir kaynak teşkil eden bu zirai gelir, yani orta ve büyük işletme mahiyetinde olan zirai gelirin vergiden istisnayı zaruret olarak kabul ettiklerini söylediler.

Şunu müsaadeleriyle arzedebilirim ki, bizim kasdettiğimiz ve Toprak Kanununda mevzuubahis olan, işletme mahiyetindeki toprak faaliyetlerimiz yani orta ve büyük çiftçiliğimiz öyle sanıldığı gibi büsbütün maliyet hesaplarından ve zirai muhasebeden mahrum değildir. Nasıl olabilir ki Ege'de ve Seyhan ve Trakya, Marmara mıntakasında hattâ meselâ Kastamonu ve bâzı vilâyetlerimizde mevcut olan orta ve büyük çiftçilerimizin ve büyük çiftliklerimizin hesapları bulunmasın, evet kabul ederiz.. Küçük köylü işletmelerinin hesabı yoktur. Onları bu vergiden muaf tutmak lâzımdır. Memleketin zirai kalkınması bakımından. Fakat 1 000 dönümden üstün bir toprak sahasında tütün eken, pamuk eken, hububat eken, bakliyat eken, keten eken, ve her türlü zirai faaliyetlerde bulunan çiftliklerimiz ve onların gelirleri Gelir Vergisinden muaf tutmak zannederim ki biraz fazla semahat olur. Bu kısa mülâhazamızı kabulünüze arz için Başkanlığa bir takrir sunuyoruz ve diyoruz ki; adı geçen 19 ncu maddeye 1 000 dönümden üstün topraklarda zirai faaliyette bulunanların gelirleri Gelir Vergisine tâbidir, kaydının ilâvesini ve bu esas kabul edildiği takdirde maddenin ona göre yazılmasını rica ediyoruz.

İHSAN OLGUN (Yozgad) — Muhterem arkadaşlar, ben de Sarıdal arkadaşım gibi düşünüyorum. % 80 köylerde oturan ve bilfiil çiftiyle çalışan küçük rençperleri ve müstahsılı himayeyi candan arzu ederim. Fakat, büyük bir zeytinliği var, hiç emeği yok, senede 30 - 40 bin lira gelir temin ediyor, tütün, üzüm, incir müstahsılıdır, palamutu vardır, pamuğu vardır, portkal bahçeleri vardır bunlar senede 40 - 50 - 60 bin lira gibi büyük gelir sağlarlar. Bunları neden muaf tutuyoruz? Bunları muayyen bir kıstasla sınırlıyarak vergiye tâbi tutmakta ne gibi bir mahzur olabilir? Hakiki içtimai adalet, hakiki mükellefiyet burada belli olacaktır. Tarlada kendisi çalışan Türk müstahsılını himaye için para verelim. Prim verelim, kredi açalım, her türlü kolaylığı gösterelim. Fakat 10 tane portakal bahçesi vardır, 15 - 20 bin lirayı ağacın dibinde alır. Pamuk tarlası var, zeytinliği var, üzümü, inciri var, traktörü var, amele çalıştırır, böyle bir adamı, bir patronu biz nasıl himaye ederiz, bu kapitalisti himaye etmek doğru mudur?

Ben Şark bölgesinde çok gezdiğim için iyi bilirim, bâzı adamlar vardır, bahar geldi mi, parasını cebine koyar, oba oba, yayla yayla, dolaşır, hayvan mubayaa eder, sürüler yapar, sonbahara kadar besler, sonbaharda bunları İstanbul'a, şuraya buraya sevkeder, yarım milyon liradan fazla para kazanır. Onu da muaf tutuyoruz.

(O tüccardır sesleri) Efendim tüccar değildir, ayrıca yetiştiricidir, Hakikaten birkaç sürüsü var. Bunları yetiştirme sırasında müemmelen işini yapıyor. Yük yüklen deyince kuşum, uç deyince deveyim diyor. Yani ben gerek büyük sürü sahiplerini, gerek böyle zeytin, pamuk, portakal ve haşaş yetiştiriciliği gibi memlekette geniş ziraat yapanların Gelir Vergisine tâbi tutulmasında içtimai adalet görürüm. Bunların

muafiyetinden, esas müstahsıl lehine hiçbir fayda hâsıl olmaz. Eğer biz korumak istiyorsak tarlasında, tırpaniyle, döğeniyle ve elleriyle iş göreni koruyalım. Çukurova'da çalıştım ve çalışan arkadaşlar bilir : Büyük bir çiftliği vardır, Orta Anadolu'dan büyük çalışma mevsimlerinde gelen 300 - 500 ameleyi büyük çiftliklerinde çalıştırır. Ve senede büyük istihsaller yapar. Traktörü vardır, emrinde birçok adamları vardır, vasıtaları vardır. Bunların kâffesini muaf tutmak içtimai adalete uyar mı? Hükümetin söylediği şey bunların ticari kazançları ile zirai kazançlarını tefrikteki kıstasın zorluğudur. Neden zor olsun? Bir beyannameye tâbi tutulur, beyanname ne ise onunla iktifa edilir.

Sonra arkadaşlar, tasavvur buyurun, ücret, maaş alanlardan vergi alıyoruz. Yani Devlet kadrosunda bulunan bir adamın muayyen ücretinden, maaşından vergi alıyoruz, esnaftan alıyoruz, gayrimenkulden alıyoruz. Esas büyük toprak sahiplerinden almıyoruz. Bunda içtimai adalet yoktur.

Sonra Garp'lıları örnek tutacak olursak Garp'ta Gelir Vergisi sisteminde büyük topraklardan vergi alınmaktadır. Ve Gelir Vergisini tatbik eden büyük Garp Devletlerinde topraktan vergi alınmaktadır. Toprağın himaye edilecek kısmı muayyen bir dekarla tahdit edilebilir muayyen kıstaslar, ölçüler konulabilir. Esas büyük toprak sahipleri Garp'ta dahi vergiye tâbidir. Bizde de hiç olmazsa bunun ilk kademesini kuralım ve bunlardan alınacak vergi ile küçük müstahsılı, himayeye muhtaç çiftçiyi kalkındırmak daha kolay olacaktır. Binaenaleyh bunların vergiye tâbi tutulmasına taraftarım.

Mâruzatım bundan ibarettir.

BAŞKAN — Nuri Özsan.

NURİ ÖZSAN (Muğla) — Vergi Kanunlarında takdirin fazla yer almasından daima endişe duyuyorum. Çünkü tatbikatta bu yüzden namütenahî ihtilâf doğar. Vergi memurları mükellefe daima bir vergi kaçakçısı nazariyle bakar mükellef de acaba vergi memuru benim neremden canımı yakacak diye düşünür ve bu endişeyi içinde taşır ve bu işler temyiz ve itiraz komisyonlarında senelerce sürünür.

Şimdi burada böyle takdire taalluk eden bir hüküm var. O da «Sınai bir müessese ehemmiyet ve genişliğinde olmamak şartiyle» deniyor. Bu nasıl takdir edilecektir? Kıstas nedir? Fazlaca takdire gidilmiştir. Alt tarafta yine takdire taalluk eden 2 nci bir hüküm var. «Yetiştiricilerin zirai faaliyetle ilgili, alım satım işlerinin tedviri için açtıkları yazıhaneler, dükkân ve mağaza sayılmaz.»

Zirai faaliyetle ilgili, deniyor nasıl tâyin edilecektir, binaenaleyh burada yine takdire gidilmiştir. Birçok ihtilâfata yol açacaktır. Bu maddeyi tatbik edeceklere kanuni bir kolaylık vermek ve mükellefin de anlıyabileceği şekilde tavzih etmek yerinde olacağı kanaatindeyim. Komisyondan izahat rica ediyorum.

BAŞKAN — Dr. Aziz Köksal.

Dr. AZİZ KÖKSAL (İçel) — Vaz geçtim.

BAŞKAN — Ahmed Veziroğlu.

AHMED VEZİROĞLU (Afyon Karahisar) — Sayın arkadaşlar; Sedad Çumralı arkadaş, teklifini izah ederken, noksan bulduğum bir cihetı arzetmek isterim.

Arkadaşımız bu noktayı da belirtmiş olsalardı bendeniz söz almaya lüzum görmezdim.

Kendisi çiftçi olmak şartiyle, ziraatte kullanılan vasıtalarını işini bitirdikten sonra, diye izah ettikleri için, meselâ olabilir ki, kendi mahsülü kemale gelmeden, diğer bir çiftçiye yine ücretle çalışabilir. Bu tasrih edilmezse ilerde Maliyeciler burada bir hataya düşebilirler. Sen kendi mahsulünü kaldırdıktan sonra yapsaydın vergi almıyacaktık, fakat daha evvel yaptığın için vergi tahakkuk ettiriyoruz diyebilirler.

Bunun için bir takrir sunuyorum bu daha şümüllüdür. Kabulünü rica ederim. (Kendisi çiftçi olmak şartiyle ziraatte kullandığı vasıtalarını diğer bir çiftçiye ücretle kullandığı takdirde de zirai muaflığa girer)

BAŞKAN — Sadi Irmak.

Dr. SADİ İRMAK (Konya) — Muhterem arkadaşlar, zannediyorum ki, önümüzdeki tasarının hemen hemen en önemli maddesine gelmiş bulunuyoruz. Çiftçiler memleketin yalnız istihsal bakımından en büyük sektörü mensupları değildir. Aynı zamanda memleketin belkemiğini teşkil eden sınıfın kaderiyle ilgilidir. Bu mevzuda istisna kabul etmekle Hükümet ve onu teyit eden Komisyon 25 yıldan beri tatbikına ehemmiyet verdiğimiz, özlediğimiz bir ziraat, daha doğrusu bir sosyal politikanın gereğini ifa etmiş oldular. Eğer bunun aksini yapsalardı takip ettiğimiz umumi politika ile bir tezada

düşmüş olduklarını kendilerine hatırlatmak vecibesiyle karşı karşıya kalacaktık.

Arkadaşlar, hiçbirinizin meçhulü değildir ki, memleketimiz, küçük hattâ küçüğün büyüğü bir zirai işletme memleketidir. Büyü işletme zaten Toprak Kanunu ile ortadan kaldırıldı. Bu gün Kanada ve Amerika'da olduğu gibi geniş işletme memlekette filhal mevcut değildir. Ve olanlar da Toprak Kanunu ile peydarpey oradan kalkmaktadır. Binaenaleyh memleketimizde küçük, orta ve ortaması işletmelerden bahsedilebilir. Bunların sayısı da, eski bir tâbiri kullanmama müsaadenizi rica ederim, lâşey mesabesindedir ve nesilden nesle giden, miraslarımız dolayısiyle babadan evlâtlara kaldıkça küçülen bir vaziyette bu orta işletmeler de küçük işletmeler haline gelmektedir. Sayın Maliye Bakanının söyledikleri gibi bu küçük işletmelerimizin gelir de, asgari geçim haddinin de maalesef çok dunundadır. Bu çok acı bir vakıadır, hatırlatmak isterim.

Arkadaşlar, bu elîm vaziyet böyle devam edemez. Mutlaka toprakla uğraşan bu büyük kütlenin hayat sıtandardını yükseltmek mecburiyetindeyiz. Ancak bu suretle köylünün bir aileye kavuşacağını ümit edebiliriz. Yoksa bugünkü durumiyle, 3 yaşından yukarı çocuklariyle çalışan insanlar için köylü ailemiz vardır diye bahsedebilir miyiz Devletçe yapılması mümkün olan kolaylıkların en sonlarına kadar gitmek lâzımdır. Ve bunları bir an evvel asgari bir insan standardına ulaştırmak için teknikleştirmek de hayati bir zarurettir.

Arkadaşlar, bundan sonra adalet prensipleri de vardır. Ziraat mahsulleri, gerek harb gibi fevkalâde zamanlarda ve gerek onun dışında daimî olarak Devletin kontrolü, hattâ Devletin tasarrufu altındadır. Malûmu âliniz İstiklâl Harbinde % 40 vergi aldık. % 40 gibi bir vergiyi hangi zümre veriyor Fakat bizde çiftçi her zaman verdi. Buğdayın hayli para ettiği bir zamanda bir tahdit vaz'ettik, memleketin yüksek menfaati için yapılan bu tahdide çiftçiler boyun eğmiştir ve hâlâ da devam etmektedir. Şu halde Devletin yalnız kontrolü altında değil, tasarrufu altında da olan bir meta üzerinde yine Devletin birtakım fedakârlıklara katılması adlî ve hattâ vicdani bir vecibedir.

Maliye Bakanımızın burada işaret ettikleri gibi, bir an için ortaması sayılabilecek işletmelerden vergi almaya kalktığımız zaman karşımıza gelecek müşkülâtın hudutsuzluğunu da hatırlatmak istedim. Çünkü bunlarda defter ve saire tanzim etmek külfeti çok ağırdır.

Bir kelime de değerli arkadaşım Sedad Çumralı'nın teklifi üzerinde söyliyeceğim. Bu teklif bilhassa Marshall Plânı dolayısiyle memleketimizin dostlarımızın yardımına teknik vasıtalarına kavuşmak imkânını bulduğu şu sırada bu imkânı iyi istismar etmek, süratli istismar etmek gayesini de istihdaf etmektedir. Biz bugünkü ziraat tekniğimizde bir ziraat memleketiyiz. iddiasında asla bulunamayız.

Bu bir perişanlıktır. Memlekete ne pahasına olursa olsun çok bol miktarda ziraat aletleri sokmak, iyi kullanmak, ucuza mal etmek mecburiyetindeyiz.

Bir noktayı dikkatinize arzetmek isterim ki birçok ziraat âletlerinin haczedildiği, satılığa çıkarıldığı hakkında, masraflarını korumadığı hakkında misallerle karşı karşıya bulunmaktayız, ve bunun bizi düşündürmesi icabeder.

Teklifte hakkaniyete uygun olan ticaret erbabını bundan hariç tutmak için çiftçinin getirdiği ziraat aletlerinin kendi istihsalâtında boş kaldığı zaman diğer çiftçilere yardım etmesini sağlıyan bu fıkranın da yüksek tasvibinize mazhar olmasını rica ediyorum.

ENVER KÖK (Sinop) — Sayın arkadaşlarım; bu memleketin temelini teşkil eden çiftçilerin Gelir Vergisinden muafiyetinin sağlanmasını bâzı arkadaşlarım tenkit ettiler. Ben bu kanaattte değilim. (Bravo sesleri). Bugün sanayiimizin, her şeyimizin temelini çiftçi ve onun mahsulü teşkil eder. Ben çiftçiyi ve toprak mahsulleri ile uğraşan insanları bu memleketin bir nevi ihtiyat akçası telâkki ederim. Büyük Harbde, İstiklâl Harbinde ve bu son harb sıralarında köylü mahsulünden alınan % 25 ler, işte onlar daima ve daima, bâzı yerli, bâzı yersiz alınmış kararlarla birer ihtiyat akçası vazifesini yapmışlardır. Türk çiftçisi daima bunu aynen ve herkesten fazla vermiştir. Bu bakımdan bu istisna çok yerindedir. Filvaki düşünülebilir. Aman efendim, Turhal'da bir adam pancar ekiyor, senede 80 bin lira para kazanıyor, Adapazarı'nda bir çiftçi patates ekiyor, 40 bin lira para kazanıyor.

Fakat arkadaşlar; bâzı istisnalar vardır ki,

ne kadar para kazansalar bu zirai kazançları elde ettikleri halde bunu bir meskene yatırsalar, apartman yaptırsalar, tasarının o haddi olan 2500 ü geçtiği halde, bu plânları ve mülkleri nasıl olsa vergiye matrah olacaktır.

Bâzı arkadaşlar, 500 dönümden fazla olan arazileri vergiye tâbi tutalım diyorlar.

Türkiye'nin birkaç iklim taşıyan sahalarını tetkik ederseniz burada görürsünüz ki, beş yüz dönüm hiçbir şey vermez. Bâzı yerde beş dönüm beş yüz dönümün vereceği masulü verir. Girift bir hâdise olur, bu bakımdan da istisna yerindedir. Arzettiğim gibi bâzı çiftlikler pamuk ekerler ve sınai şeylerle pamukları tamamlarlar. Nasıl olsa oradaki fabrikası dolayısiyle vergisini veriyor. Bu istisna hadlerini çerçevelemek pek de kolay olmıyacaktır. İstisnanın tam olarak kabulü yerindedir ve Türk Çiftçisi bunu istiyor. (Bravo sesleri).

FAİK YILMAZİPEK (Bursa) — Sayın arkadaşlar, efendimiz dediğimiz köylülerimizin mahsulünden vergi almıyalım, kısaca, ben de bu kanaatteyim. Evet, bâzı çiftçilerin geniş mikyasta bâzılarının para kazandıklarını görüyoruz ama bunlar birçok seneler zarar da ederler ve bu müstahsılların çoğu tüccarın esiri gibidir. Daha mahsulünü idrak etmeden avans alarak tüccara bağlanır. Bu toprak mahsüllerinden alelûmum istifade edenler zirai mahsülleri satan tüccarlardır. Onlardan da vergi alındığına göre burada vergi alınmasına taraftar değilim. Tekrar ediyorum, efendi olan köylülerimize lâfzan değil, biraz da hareketimizde saygı gösterelim.

Sayın Komisyondan şu noktanın tavzihini rica ederim: Zirai mahsüllerinin değerlendirilmesi maksadiyle sınai bir müesseseye gider.

Sayın arkadaşlar, Birinci Cihan Harbinden evvel memleketimizde 18 milyon kilo koza çıkıyordu. Bu harbden sonra Anadolu istilâya uğradı ve istihsalât 800 bin kiloya düştü. Alınan tertibat ve teşvikten sonra da bu miktar şimdi ancak 3,5 veya 4 milyona çıkmış bulunuyor. Bu koza denilen nesne vücuda geldikten 17 - 18 gün sonra mihnaka girmezse işe yaramaz, kelebek çıkar, nihayet koza ticari kıymetini gaip eder.

Şimdi zürra bu 3,5 milyon kilo kozadan 2,5 milyon kilosunu kendisi ihnakını yapar bir milyona yakın olanını da fabrikalara ihnak ettirir. Fabrikalarda ihnak ettirmez de geri götürürse bundan dolayı kozalar mahvolmaya mahkûmdur. Bu büyük bir teşkilâtı da nazarı itibara alsak burada ihnak muamelesi için çalıştırılacak işçiler için vergiye tâbi olacak mıdır? Bu hususun tasrihini rica ediyorum. İhnak işine munhasır olmak üzere fabrikanın yaptığı işten esasen fabrika birşey kazanmıyacaktır, kendi mevaddı iptidaiyesidir.

Dr. SAİM ALİ DİLEMRE (Rize) — İhnak nedir?

FAİK YILMAZİPEK (Devamla) — İhnak, ipek böceğinin koza içinde kendisini hapsettikten sonra kelebek olarak dışarıya çıkması sırasında koza içinde öldürülmesi demektir. Malûmu âliniz böceğe koza sardırmak için dut ağaçları kesilir, üzerine konur hepsini hapseder. Kurt kozanın içine girer. İnsanlar anneden doğar, bu annesinin içine girer.

Bunu fabrikalara veririz bu, 13 ilâ 17 gün arasında yaptığımız fırınlarda 70 - 90 derece buharla işlenir. Bunlar ihnak olmazsa kozalar mahvolur.

BAŞKAN — Hilmi Öztarhan.

HİLMİ ÖZTARHAN (Manisa) — Muhterem arkadaşlarım, bâzı arkadaşlar zirai kazançların da vergiye tâbi olmasını istediler. Bu memlekette zirai kazançların Gelir vergisine tâbi olması için bâzı şartların tahakkuk etmesi lâzımdır. Bunların birincisi; memleketimizde zirai kalkınmanın tam mânasiyle tahakkuk etmiş olmasıdır. Ben bu arkadaşlardan rica ediyorum, acaba zirai kalkınma şartları bu memlekette tahakkuk etmiş midir?

Çiftçinin aletle, tohumla ve çeki hayvanlariyle teçhiz edilmesi lâzımdır. Acaba bütün memleket çiftçisine bu lüzumlu olan şeyler verilmiş midir?

ENVER KÖK (Sinob) — Hâşâ.

HİLMİ ÖZTARHAN (Devamla) — Sonra arkadaşlar; ziraat mahsullerini değerlendirmek mevzuu vardır. Memleketimizde henüz ziraat sanatları inkişaf etmiş değildir. Ziraat sanatlarının inkişafı da şarttır.

Hulâsa çiftçiliğe; müstakarımın, ve devamlı kazanç temin ettikten sonradır ki, ancak Gelir Vergisi bahis konusu olabilir. Bunun da tahakkuk etmesinin zamanı mümkün olabileceğini arkadaşlarım elbette takdir buyururlar. Kaldı ki, bugün çiftçiler Arazi Vergisi, Yol Vergisi, Hayvanlar Vergisi öderler. Ayrıca salmalarla umumi hizmetlere de katılırlar.

Hulâsa olarak arkadaşlarım, yapılmış olan teklifin yerinde olmadığını ve zirai kazançların istisnadan mahrum edilmemesi icabettiğinin zaruret ve lüzumunu arzediyorum. (Yeterlik önergesi var, reye sesleri).

BAŞKAN — Kâmil Coşkunoğlu.

KÂMİL COŞKUNOĞLU (Manisa) — Vaz geçtim.

BAŞKAN — Komisyon.

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI MÜNİR BİRSEL (İzmir) — Efendim, çok başınızı ağrıtmıyacağım. Yalnız bâzı noktaları belirtmekle beraber kısaca da muafiyet hakkında ve hakikaten arkadaşlarım bunu çok güzel belirtmiş olmakla beraber bendeniz de yalnız teknik bakımdan bir iki şey arzedeceğim.

Şimdi arkadaşlar; şurası muhakkak ki, zirai işletmede büyük ve küçük diye ayırmak için, kıstas bulabilmek, gelir bakımından bir meseledir. Arkadaşların verdikleri takrirde 1 000 dönüme kadar ziraat yapanlar küçük ziraat sayılmış.

Sorarım sizlere, Anadolu ve Ege ve memleketin diğer zirai bölgelerinde bu dönüm bir kıstas olabilir mi? Gelir bakımından toprak dönümüne dayanan bir kıstas bulmamıza imkân yoktur.

Sonra yapacağımız herhangi bir kıstas esaslı bir etüd ve teknik kaidelere dayanmadıkça indî bir kıstas olur.

Sonra zirai muhasebe tesisi; bütün memleketlerde tam bir şekilde mümkün olamamıştır. Bir kere misalleri var önümüzde. Fransa'da ve diğer memleketlerde zirai kazançlardan elde edilen vergi miktarları hakkında esbabı mucibe raporunda da misaller arzedilmiştir. Bizdeki şartlara göre, zirai istihsallerden kârı kazancı bulmak suretiyle temin edilecek vergiler, yapılacak zahmet ve masrafa tekabül etmiyeceği kanaatindeyiz. Velhasıl bugün için buna imkân görülmemiştir.

Zirai âletlerin başka çiftçilerin işlerini görmek suretiyle elde edilecek ücretin Kazanç Vergisinden muaf tutulması hakkında Mecliste bir teklif vardır, komisyonlardadır. Öğrendiğimize göre komisyonlar ve Hükümet esas itibariyle bu teklifi kabul etmiş bu takririn komisyona verilmesini rica ediyorum. Biz bunun prensipine muhalif değiliz, fakat bir formül bulmak için bunun komisyona verilmesine müsaadenizi rica ederim.

Şimdi, sınai müessese ehemmiyet ve mahiyetinin nasıl tesbit edileceği bahsine geçiyoruz. Bugünkü Kazanç Kanununda da bu vardır, Ticaret Kanununun 19 ncu maddesinde de bu hüküm vardır. Bunun jürüsprüdansı teessüs etmiştir, hiçbir müşkülât görülmemektedir. Bugün de tatbik edilmektedir. Bundan sonra da müşkülât çıkmıyacağını zannediyorum.

RECAİ GÜRELİ (Tokad) — Efendim, palamut mahsulü orman mahsulü meyanında mıdır? Burada; dikim, diyor. Bu ağaçlar kendisi tarafından dikilmiş değil, armanda hüdayinâbit yetişmektedir. Orman Kanununda bu orman bölgesine alınmış bir maddedir. Bu, dâhil midir, değil midir?

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI MÜNİR BİRSEL (İzmir) — Dâhildir.

RECAİ GÜRELİ (Tokad) — İkincisi, benim bin, bin beş yüz ağaç zeytinim var. Bunu alıyorum fakat başkasına satıyorum. Kendim zeytinyağı istihsal ediyorum. Elde ettiğim yağ mahsulü de buna dâhil midir, değil midir?

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI MÜNİR BİRSEL (İzmir) — Efendim, maddenin üçüncü fıkrası bunu açıkca göstermektedir. (Zirai işletme mahsüllerinin, değerlendirilmesi, maksadiyle sınai bir müessese ehemmiyet ve genişliğinde olmamak şartiyle ve zirai istihsale müteferri olarak, işlenmesi ve bunların bu suretle veya başka yerlerde işletildikten sonra yetiştiricileri tarafından dükkân ve mağaza açılmaksızın satılması da zirai faaliyete girer.)

Madde vazıhtır, bu da zirai muafiyete dâhildir.

RECAİ GÜRELİ (Tokad) — Mesele yoktur.

Dr. FUAD UMAY (Kırklareli) — Teşekkül etmiş ve teşekkül edecek zirai kooperatifler buraya giriyor mu?

MÜNİR BİRSEL (Devamla) — Bunu Kurumlar Vergisinde mütalâa etmemize müsaade ediniz. Burada zikri geçen hükümler ancak, gerçek kişilere ait zirai faaliyetlerdir.

NİHAT ERDEM (Kırşehir) — Efendim, bâzı müteşebbisler vardır, bunların arazisi yoktur, aletleriyle, traktör veya batöz gibi makineleriyle başkalarına ziraatin de yardım ederler. Bunlar kazançlarından dolayı vergiye tâbi tutulacaklar mıdır?

sinesi de, bir müteşebbis çıkıyor, haşarat mücadelesi için alet getiriyor, zeytin sinekleriyle, elma kurdu ile ve saire ile mücadele ediyor. Bunlar da vergiye tâbi midir?

MÜNİR BİRSEL (Devamla) — Alet bahsindeki arzularımızın sualini formüle ederken bunu da nazara alabiliriz. Şahsan benim kanaatimce bunlar da zirai faaliyetlere girer. Tasrih edilmesinde fayda umduğumuz içindir ki, ayrıca formüle edeceğiz. Mahsulün yetiştirilmesine ait her faaliyeti biz zirai faaliyet addediyoruz.

FAİK YILMAZİPEK (Bursa) — Sualime cevap alamadım.

MÜNİR BİRSEL (Devamla) — Arzedeyim. Kozaları zirai mahsul addediyoruz. Bunun için de zamanı gelince kozalarını kurutulması için tesisat yapılmasını, diğer zirai mahsullerin istihsali ve yetiştirilmesi gibi işlerin mütemmim bir cüzü addederiz. Başka türlüsü zaten tasavvur olunamaz.

FAİK YILMAZİPEK (Bursa) — Bu diğer mahsullerin değerlendirilmesine bakmaz. 18 nci gün bitti mi mahvolur.

BAŞKAN — Kabul ediyor.

FAİK YILMAZİPEK (Bursa) — Anlıyamamıştım.

Pekiyi, teşekkür ederim.

BAŞKAN — Ahmet Oğuz.

AHMET OĞUZ (Eskişehir) — Zirai faaliyet tarif edilirken : « zirai faaliyet ..... hayvan ve hayvan mahsulleri istihsalini, yetiştiricileri tarafından muhafazasını » denilmektedir.

Şimdi hayvan ve hayvan mahsulleri istihsali haricinde, hayvan yetiştirenlerin haricinde bir de (besicilik) diye bir ziraat sanatı vardır. Zayıf hayvanları semirtmek, kıymetlendirmek gibi bir branş çıktı son yıllarda. Bu da zirai faaliyetlerin içinde midir? Teyidinde her halde fayda vardır.

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI MÜNİR BİRSEL (İzmir) — Sizin okuduğunuz kısımlarda bir hece noksan olduğu için yanlış anlaşılıyor, zannındayım. Bu hüküm yetiştiricileri tarafından muhafazasını, naklini ve bunların mağaza ağmakasızın satışını istihdaf eder. Besiciliği şahsan ben bir hayvan mahsulünü iyileştirmek, ıslah etmek gibi bir faaliyet addederim. Kendi tarafından yapılması icabeden muhafaza, nakil ve saire içine girmez. Fakat ben yetiştiriciyi de zirai faaliyet meyanında mütalâa ediyorum.

AHMET OĞUZ (Eskişehir) — Bizim eski mânada bildiğimiz yetiştirici, hayvan sahibidir, sürüleri vardır, ağılları vardır. Bahar gelince döl alır, muayyen yıllar sürer bu, tekrar döllendirir, bu bir dâvadır. Bu bir yetiştiriciliktir.

Bir yandan da bir yıl içinde ziratte kullandığı hayvanları onlara bir miktar daha hayvan katarak yine yetiştirir ve üretir. Ömürüne tâbi olarak, onun seyri altında, bunları muayyen bir rejime tâbi tutarak ve yem vererek besler.

Buradaki yetiştiricilik, eskiden çobanlığın seyri altındaki bir nevi döl alma ve bunları ağıllara götürmeden ibarettir.

Bir de bunun yanında besicilik vardır ki, o da, daha fazla, kasaplık hayvan yetiştirmek ve binnetice onu satmaktır. Binaenaleyh bu işi sarahatle ifadede fayda vardır. Yarın tatbikatta müthiş müşkülâtla karşılaşmak ihtimali mevcuttur. Bilhassa pancar mahsulü karşısında köylünün zirai kalkınmasında büyük çapta ehemmiyeti olan bu besicilik dolayısiyle büyük şehirlerin beslenmesi bahsindeki faaliyeti, ticari faaliyet olarak aldığımız gün, o mesleki kökünden kesmiş bulunuyoruz. Bugünkü zirai verimin ehemmiyetli olan bu konusunu rencide ederiz.

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI MÜNİR BİRSEL (Devamla) — Bir çiftçinin her hayvanı kendi elinde doğmuş olmaz. Kendi elinde doğan hayvanlara başkasının elinde doğan hayvanları da katarak çoğaltır. Bu zirai faaliyetten ayrı mı sayılır?

AHMET OĞUZ (Eskişehir) — Bu iki mânada alınıyor.

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI MÜNİR BİRSEL (Devamla) — Arzettiğim şekilde hayvan yetiştirmeyi zirai faaliyet haricinde görmek için hiçbir sebep görmüyorum.

FERİDUN FİKRİ DÜŞÜNSEL (Bingöl) — Şahsı âliniz namına söylediniz, Komisyon namına konuştuğunuzu söylemenizde fayda vardır.

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI MÜNİR BİRSEL (Devamla) — Arkadaşlarım, Komisyonun sayın üyeleri lûtfu itimatlarını halen de idame ediyorlar ama Komisyonda mevzuubahsedilmemiş olan bir mesele burada konuşulursa onlar tarafından itiraz edilmedikçe Komisyon

üyelerinin de mâruzatımı tasvip etmiş olması şeklinde mütalâa buyurulması doğru olur diye düşünürüm.

HİLMİ ÖZTAHAN (Manisa) — Bir arkadaşımız hayvan yetiştiricilerden bahsetti; kendisi yetiştirir veya başka bir yerden satın almış olabilir, ağıl ve ahırları vardır, yemleme yapar, arazi kiralar veya kendisinindir, bu hayvanları orada yetiştirir, nihayet kasaplık haline gelince satar bunları zirai faaliyettir buyurdunuz.

Bir de celepler vardır, hayvan mubayaa eder ağıl veya ahırları yoktur, muayyen zaman beslerler ve sonra satarlar bunlar da zirai faaliyet sahasına dâhil mi?

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI MÜNİR BİRSEL (İzmir) — Hayır. Sayın Ahmet Oğuz'un tavsif ettiği şekle bu girmez. Onlar celeptir, ticaret maksadiyle almış ve satmışlardır, zirai faaliyetin tamamiyle dışındadır.

BAŞKAN — Kifayet önergesini okutuyorum :

Yüksek Başkanlığa

Görüşme yeter, oya sunulmasını arzederim.

Giresun Milletvekili
E. Dizdar

BAŞKAN — Önergeyi oyunuza sunuyorum: Kabul edenler... Etmiyenler... Müzakerenin kifayeti kabul edilmiştir.

Madde hakkında önergeleri okutuyorum:

Yüksek Başkanlığa

19 ncu maddenin sonuna aşağıda yazılı fıkranın eklenmesini arz ve teklif ederiz.

«Çiftçiye ait her türlü istihsal vasıtalarının başka çiftçilerin zairai istihsal işlerinde ücretle çalıştırılması da zirai faaliyetlerden sayılır.»

Konya	Amasya	Diyarbakır
S. Çumralı	A. K. Yiğitoğlu	F. Kalfagil
Çorum	Sivas	Balıkesir
N. Yücer	H. Işık	M. Akpınar
Antalya	Konya	Ankara
M. Korkut	Dr. S. Irmak	H. O. Bekata
Tunceli	Denizli	Maraş
N. S. Sılan	C. Çalgüner	A. Yaycıoğlu
Siird	Amasya	Samsun
S. Çeliktuğ	Z. Tarhan	M. Köprülü
Samsun	Konya	Gazianteb
Ö. Karataş	N. H. Onat	C. Alevli
Konya	Manisa	Kastamonu
H. Ulusan	F. Uslu	F. Mağara
Tokad	Erzurum	Konya
F. Eken	S. Altuğ	Ş. Ergun
Manisa	Bolu	Sivas
Y. Özey	C. Özçağlar	İ. M. Uğur
Denizli	Kars	Antalya
K. C. Öncel	Z. Orhon	Dr. G. Kahraman
Kocaeli	Hatay	Niğde
A. F. Abasıyanık	R. Yurdman	İ. R. Soyer
Kastamonu	Yozgad	Hatay
H. Çelen	F. Akgöl	S. B. Uluç
Maraş	Urfa	Niğde
E. Soysal	S. K. Yetkin	F. Ecer
Aydın	Yozgad	Erzincan
S. Akın	İ. Olgun	Z. Ağca
Samsun	Kastamonu	Erzincan
Y. Kalgay	B. Tümtürk	S. Sağıroğlu
Niğde	Kastamonu	Kırşehir
R. Gürsoy	A. Toközlü	Ş. Torgut
Çorum	İsparta	Niğde
N. Atalay	K. Turan	H. Ulusoy
İsparta	Edirne	İsparta
K. Aydar	M. E. Ağaoğulları	Ş. Yalvaç
Ağrı	Kars	Çorum
M. Aktan	A. Sürmen	E. Alpsar
Tunceli	Elâzığ	Kırklareli
M. Tan	M. Arpacı	Ş. Ödül
Zonguldak	Zonguldak	Kırşehir
İ. Ergener	N. Tarhan	S. Kurutluağlu

Okunamadı.

Yüksek Başkanlığa

Arzettiğim sebeplerle :

19 ncu maddenin sonuna aşağıdaki fıkranın eklenmesini arz ve teklif ederim.

Fıkra : (Kendisi çiftçi olmak şartı ile ziraatte kullandığı vasıtalarını diğer bir çiftçiye de ücretle çalışmak suretiyle kullandığı takdirde zirai muafiyete girer.)

Afyon Karahisar Milletvekili
Ahmed Veziroğlu

Yüksek Başkanlığa

Şifahen arzettiğim üzere 1 000 dönümden yukarı miktarda zirai faaliyette bulunanların Gelir Vergisine tâbi tutulmasını teklif ederiz.

Niğde Milletvekili	Niğde Milletvekili
H. Ulusoy	Vehbi Sarıdal

BAŞKAN — İlk iki önerge birbirine müşa-

bihtir. üçüncü önergeyi reyinize arzedecek, müteakiben diğerlerini oyunuza sunacağım.

Niğde Sarıdal ve Hüseyin Ulusoy'un önergesi tekrar okundu).

BAŞKAN — Nazarı itibara alanlar... Almıyanlar... Alınmamıştır.

Diğer iki önerge mahiyeten birdir. Oyunuza sunuyorum: «zirai aletlerin zirai işlerde kullanılması halinde vergiden muaf olması» mahiyetinde olan önergeleri kabul buyuranlar... Etmiyenler... Önerge nazarı itibara alınmıştır.

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI MÜNİR BİRSEL (İzmir) — Bunu maddenin haricinde mütalâa ediyoruz. Müsaade buyurursanız madde aynen kabul edilsin, biz bu kaydı icabeden yerlere eklemek suretiyle nazarı itibara alırız.

BAŞKAN — İçtüzük hükümlerine göre aynen kabul etmediğiniz takdirde maddeyi reye koyamam.

MÜNİR BİRSEL (Devamla) — Formül belli değildir. Formülü düşünmeden birşey arzetmekliğimiz doğru olmaz.

BAŞKAN — Maddeyi şimdilik tehir ediyoruz. Bilâhara reye koyacağım.

Avcılık ve balıkçılık kazançları istisnası

YİRMİNCİ MADDE — Kara ve su avcılığı işlerinden doğan kazançlar, zirai kazanç istisnasına ait şartlar dâhilinde, Gelir Vergisinden müstesnadır.

RECAİ GÜRELİ (Tokad) — Maliye Bakanından bir sual soracağım.

Efendim, bu su avcılığında sünger mahsulü dâhil midir? (Dâhildir sesleri).

BAŞKAN — Dâhildir. Maliye Bakanı sünger avcılığı da dâhildir diyor.

Madde hakkında söz istiyen? Yoktur. Oyunuza sunuyorum. Maddeyi kabul edenler... Etmiyenler... Madde kabul edilmiştir.

Maden suları kazançları istisnası

YİRMİ BİRİNCİ MADDE — 927 sayılı Kanunun 1 nci maddesine göre verilen sıcak ve soğuk maden suları imtiyazının işletilmesinden elde edilen kazançlar, ihaleyi takibeden yıldan itibaren beş yıl müddetle, Gelir Vergisinden müstesnadır.

BAŞKAN — Söz istiyen? Yoktur. Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Madde kabul edilmiştir.

Dördüncü Bölüm

Sermaye iratlarında istisnalar

Gayrimenkuller ve haklar

YİRMİ İKİNCİ MADDE — Gayrimenkullerin ve hakların kiralanmasından elde edilen ve bir takvim yılında toplamı 2 500 lirayı aşmıyan kiralarla bir takvim yılı içinde toplamı 10 000 lirayı aşmıyan kiraların 2 500 lirası Gelir Vergisinden müstesnadır.

Bu istisnanın Vergi Usul Kanununa göre defter tutmak mecburiyetinde olan Gelir Vergisi mükellefleri ile gelirleri bunlar tarafından bildirilecek olan kimselerin iratlarına şümulü yoktur.

BAŞKAN — Söz istiyen.

Ali Rıza Işıl.

ALİ RIZA IŞIL (Trabzon) — Muhterem arkadaşlar; bu maddede ki 2 500 liraya kadar bina iradının muafiyeti Komisyonda görüşülürken bendeniz bu maddeye muhalif kalmıştım. Onun için burada kendi görüşlerimi arzedeceğim.

Muhakkak ki, Gelir Vergisinin prensipi mükellefin beyanına göre vergilendirilmesidir. Vergi mükellefin bütün iratlarının toplamından alınacaktır Memleketimizin birçok hususiyetlerine göre Gelir Vergisinde öyle gedikler açtık ki, bunların misali esnaf muafiyeti ondan sonra zirai istihsalâtın vergiye tâbi olmaması, tercüme ve telif işlerindeki istisnaiyetler ve bu maddenin bünyesinde 2 500 liraya kadar olan iradın vergilendirilmemesi ve daha ilerde gelecek birçok hükümler; bunlar Gelir Vergisinin ruhuna ve prensipine aykırıdır fakat memleket bünyesine uydurmayı zaruri olarak mütalâa etmiş bulunuyoruz.

Yüksek Meclisin malûmudur ki; memleketimiz her bakımdan imara muhtaçtır ve bilhassa büyük şehirlerimizde mesken sıkıntısı da halen tam mânasiyle hüküm fermadır.

Yine tahattur buyurursunuz ki, Yüksek Meclis bir Mesken, inşaatı teşvik Kanunu ile birçok muafiyetler kabul etti. Ve bu arada vergi muafiyeti de kabul etti. Şimdi bu yüksek duygu karşısında böyle herhangi bir mükellefin işletme sermayesine dâhil bulunmıyan bir gayrimenkul iradının getirip de diğer gelirleriyle birleştirip müterakki bir nispete tâbi tutarsak yüksek bir vergiye tâbi olacak. Ve binaenaleyh bu gibi sermaye erbabı gayrimenkul iradına para yatırmaktan kaçınacaktır.

Kaçınırsa ne olacak? Memlekette mesken buh-

ranı devam edecek ve binnetice memleket imar görmiyecektir.

Şimdi bu maddenin bünyesinde on bin liraya kadar gayrimenkul îradı olan mükellefin 2 500 lirasını istisna ediyor ve bunu defter tutmaya tâbî olmıyan mükelleflere hasrediyoruz. Halbuki defter tutup da umumi geliri daha az olanlara teşmil etmiyoruz. Bu doğru değildir ve bunu yaparken, bütün vatandaşlara aynı hakkı vermek icabeder. Kanaatimce kanunun ruhuna aykırı düşüyor. Maliye Bakanı, diğer arkadaşlarımız diyecekler ki, efendim, Gelir Vergisi prensipine aykırıdır. Yukarda da arzettim. Hakikaten Gelir Vergisi prensipine aykırıdır. Ama zaten, Gelir Vergisi prensipine aykırı birtakım hükümlerle bu yolu açtık. Bu itibarla kendi şahsi kanaatim, hiç olmazsa işletme sermayesine dâhil olmıyan gayrimenkul iradı ayrı beyanname ile vergiye tâbi tutulsun. Bu arada da 10 bin liralık hat diğer mükellefler hakkında da kabul edilsin. Yüksek Meclisten istirhamım budur. Bunun için de bir takrir takdim ediyorum, kabulünü rica ederim.

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI MÜNİR BİRSEL (İzmir) — Efendim, 2 500 liraya kadar olan irat sahiplerini, hesap tutmak, beyanname vermek gibi mükellefiyet içine almamak istedik. Anladığıma göre arkadaşım buna zaten itiraz etmiyor, yalnız diyorlar ki: on bin liraya kadar olanları bu 2 500 liralık muafiyetten istifade ettiriyorsunuz ama defter tutmak mecburiyetinde olan tüccarlara onları işletme halinde dahi olsa, istifade ettirmiyorsunuz diyorlar.

ALİ RİZA IŞIL (Trabzon) — Yanlış anlaşıldı bendeniz esasına itiraz ettim, mesken inşaatını baltalamamak için. gayrimenkul geliri diğer gelirlerle toplanmamalı, ayrı bir beyanname ile olmalıdır.

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI MÜNİR BİRSEL (İzmir) — Yani on bin liradan fazla iradı olanların da 2 500 liralık gibi istisna edilmesini istiyorsunuz.

ALİ RİZA IŞIL (Trabzon) — Evet ayrıca 1 000 liraya kadar iradı olan mükellefler hakkında kabul edilen hükmün defter tutmaya tâbi olan mükelleflere de tatbikını istiyorum.

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI MÜNİR BİRSEL (İzmir) — Efendim, defter tutma mecburiyeti olan tüccarın bu defter tutma mükellefiyetini kaldırıcı bir şey olur. En az geçim indirimi, gayrimenkulün vergisi, sigortası, tâmiri gibi masraflarını da buna sokarsak ne olacak?

Tüccar, beyanname veren tüccar zaten bu indirmeyi yapacaktır, O defterinde bunun muhasebesini yapacaktır. Bunun ve inşaatına müessir olacağını mütalâa etmek mümkün değildir. Bu itibarla bunları alıp umumi masraflara sokmanın ve buna teşmil etmenin yeri olmadığına kaniim.

ALİ RİZA IŞIL (Trabzon) — Ortak gayrimenkullerde de herkesin hissesi ayrı ayrı nazarı itibara alınacak mıdır?

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI MÜNİR BİRSEL (Devamla) — Gayet tabiî, şahsi vergidir. Öyle mütalâa edilecektir.

ALİ RİZA IŞIL (Trabzon) — Efendim, Komisyon Başkanı arkadaşımız buyurdular ki, tüccarlarınki zaten defterde dâhildir Bu defterler mucibince beyanname verirken onun beyannamesinde gösterilecektir. İşletme sermayesine dâhil olan gayrimenkul iradı deftere kaydedilir. Halbuki bendeniz işletme sermayesine dâhil olmıyan gayrimenkul iratları hakkında izahatta bulundum.

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI MÜNİR BİRSEL (Devamla) — Efendim, burada tüccarın, işletmenin haricindeki iratları toplama girecektir. Toplama girmesin mi? Girmezse umumiyet prensipini ihlâl etmez mi? Vergi adaleti bakımından himaye edilecek bir mevzu diye telâkki etmiyorum.

RECAİ GÜRELİ (Tokad) — Efendim, Ali Rıza Bey arkadaşımı ben şu bakımdan biraz haklı buluyorum. Şimdi bir koyundan iki post çıkıyor. Bina sahipleri yani akar sahipleri iratlarından evvelâ bir Bina Vergisi vermektedirler. Bina Vergisinin nispeti % 12, on bin lira bir iradı olan arkadaş, vatandaştan 2 500 lirayı tenzil edeceğiz, geriye 7 500 lira kalacak ama buna mukabil bu 10 bin liranın % 12 sini de vermektedir. İki defa alınıyor bu suretle. Filhakika Bina Vergisi tenzil ediliyor ama nihayet miktar itibariyle geriye kalan 2 500 lira bana bir aileyi geçindirmez gibi geliyor. Bunu biraz fazlalaştırmak haklı ve yerinde olacaktır. 3 000 veya 4 000 lira tenzil edelim.

Meselâ bir dul aile vardır, bütün geçimi bütün varidatı, nihayet iki katlı, üç katlı bir ev-

den bir meskenden, bir apartımandan aldığı kiradan ibarettir. Bundan 4 000 lira, 5 000 aldık mı nihayet kalan bin liradır. Beş nüfuslu farzedelim bu aileyi, bu bin lira ile geçinebilir mi? Bu miktarı biraz artırsak yerinde olur, adilâne olur, bilmem arzedebildim mi? (Takrir ver sesleri)

Ne takrir vereyim.

HULÛSİ ORAL (Denizli) — Arkadaşların bu işte biraz hakları var. Ali Rıza arkadaşım haklıdır. Çünkü bir apartımandan 10 bin liraya kadar geliri olan bir vatandaşın, 2 500 lirasından Gelir Vergisi alınmıyacak, fakat öbür taraftan mahiyeti itibariyle bu miktar gayrimenkulün 2 500 lirasından Gelir Vergisi alınmaması kabul edildikten sonra, diğerine, sen tüccarsın, senin bankalarda paran var, şu var, bu var, bu şekilde vergiye tâbi tutulduğun ve defter tutmıya mecbur olduğun için seni istisna etmiyorum, demek, maadeletle kabili telif değildir. 10 bin liraya kadar gelir temin eden gayrimenkul sahiplerini, tüccar olsun, ne olursa olsun, bu istisnadan istifade ettirmelidir.

Kurumlardan şu veya bu şekilde vergi alınsın. Fakat ötekiler bu istisnadan istifade etmelidir. Adalet bunu icabettirir.

FAHRETTİN TİRİTOĞLU (Balıkesir) — Efendim; bugün için Bina Vergisi olarak mülk sahiplerinin dediği vergi % 20 nispetine baliğ oluyor. % 12 Bina Vergisidir. 1/3 nispetinde yani % 4 İktisadi Buhran, yine 1/3 nispetinde yani % 4 Millî Savunma Vergisi öder. Nispet tarifeye göre % 20 dir. Yani vatandaşların bugün ödediği Bina Vergisi nispeti % 20 dir.

Halbuki Gelir Vergisi olarak, bahsi ilerde gelecek, Yüksek Komisyona arzetmiş olduğumuz teklifte nispetler 2 500 liraya kadar gelir için % 15 2 500 liradan sonra gelen, 5 000 lira için % 20 ve beş bin liradan sonra gelen 10 000 lira için % 25 ve ilâhiri. Artan bir vergi tarifesine tâbi tutulmaktadır. Şu hale göre 2 500 lira geliri olan bir mülk sahibinin bugün ödediği Bina Vergisine nazaran Gelir Vergisi mükellefiyetinin nispeti daha dun nispettir. Belki % 16 veya 16,5 gibi bir nispet olacaktır. Esasen bu miktar vergi muaflığının içinde olacaktır. Hattâ 7 500 liranın üstü olan 500 lira bu % 20 nispetinde vergi ile mükellef tutulacaktır. Şu halde bir adamın mülklerinden aldığı 7 500 lira geliri Gelir Vergisiyle mükellef tutulmıyacaktır. Çünkü Komisyonumuzun kabul ettiği metin tasvip buyurulursa Bina Vergisi olarak ödenecek miktar Gelir Vergisine mahsup olunacaktır.

Şunu da Yüksek Kamutaya arzetmekte fayda bulurum. Bir mülkten alınan kira sâfi irat değildir, bir mülkten alınan kirası gayrisâfi irattır. Bu gayrisâfi irattan % 20 si Bina Vergisi Kanunu mucibince çıkarılır üst tarafı sâfi irat sayılır. Yani on bin lira kira alan bir adamın sâfi iradı 8 bin liradır. On bin lira kira alan bir adam bu kanun kabul buyurulduğu takdirde, hemen hiç vergi ödemiyecektir. Büyültecek birşey yok. Muaf haddi Hükümetin teklifinde 1 500 lira idi. Geçici Komisyonunuz bunu 2 500 liraya çıkarmıştır.

Komisyon adına mâruzatımız bundan ibarettir.

Arkadaşların eğer bu hususta söz ve arzuları varsa cevap vereyim.

NURİ ÖZSAN (Muğla) — Burada maddenin sonunda (. . . . gelirleri bunlar tarafından bildirilecek olan kimselerin iratlarına şumulü yoktur.) deniyor, izahını rica ediyorum.

KOMİSYON ADINA FAHRETTİN TİRİTOĞLUŞ (Balıkesir) — Efendim küçük yaşta olan çocuklarla vesayet ve hacır altında bulunanların, ki vasileri veya velileri tarafından bildirilecektir.

Dr. SAİM ALİ DİLEMRE (Rize) — Efendim, geçen gün burada bir ciro meselesinden bahsedildi. Orada geçinme istandardı azdır diye beş bin lirayı gürültüye götürdünüz. Bu adamın boğazı da başka türlü değil ki.. Bunlarda da hayat istandardını yükseltmek lâzımdır. Küçük esnaf için bu kadar şey yaptınız, küçük irat sahipleri için de yapın.

MUSTAFA KORKUT (Antalya) — Fahri Bey komisyon adına demek istedi ki, on bin liraya kadar olan gelirlerden Gelir Vergisi alınmıyacaktır. Bu ne demektir?

G. K. B. MÜNİR BİRSEL (İzmir) — Efendim, bir gelirin toplama girmesi vardır. Bu toplama girmesinde on bin liraya kadar olan binalarda 2500 lirası matraha alınmıyacak demektir. Fahri Beyefendinin buyurduğu malûmuâliniz binalar bir de Bina Vergisine tâbidir. Bina Vergisi verenden bir ikinci vergiyi aynı matrahtan almayı Komisyonumuz kabul etmediği için bir binanın iradından verilen Bina Vergi-

sini Gelir Vergisine mahsup ediyor, Gelir Vergisinden tenzil ediyor. Demek ki Fahri Beyin arzettiği bu. Fahri Bey demek istiyorlar ki 10 bin liraya kadar iradı olan gayrimenkulden sahibinin vereceği Bina Vergisi nispeti o kadar yüksektir ki bunu Gelir Vergisine tâbi tutsanızda mahsubu icra edileceği için geriye Gelir Vergisi diye ayrıca bir şey vermeğe mecbur olmıyacaktır. Bunu ifade etmek istediler. Şimdi anlaşıldı mı?

(Anlaşılmadı sesleri)

EŞREF DİZDAR (Giresun) — Anlıyamadım.

G. K. B. MÜNİR BİRSEL (Devamla) — Efendim meselâ bir zatın 10 bin lira iradı var farzediyoruz, gayrimenkul iradı. Bunun 2500 lirası hiç Gelir Vergisi mevzuu değildir. Bir de en az geçim indirimi vardır. Onu da indireceğiz. Gerisi Gelir Vergisine mevzu olacak. Tamam mı?

Gelir Vergisini hesap ettik. Gelir Vergisi 200 lira çıktı. Bu zat 150 lira Bina Vergisi vermiş ise 200 liradan 150 çıkacak, 50 lira Gelir Vergisi ödiyecek. Ama Bina Vergisi o miktardadır ki...

EŞREF DİZDAR (Giresun) — Ne olursa olsun.

G. K. B. MÜNİR BİRSEL (Devamla) — Arkadaşım B. Fahri'nin ifadesini arzediyorum.

Bugün Bina Vergisi o miktardadır ki on bin lira iratta Bina Vergisi bu miktar iradın Gelir Vergisinin çok üstündedir. Bu iradın Gelir Vergisine Bina Vergisi mahsup edilince geriye başka bir şey kalmıyor. Şimdi sayın doktora şunu arzedeceğim. Böyle beş bin lira muaf kıldığımız hiçbir yer yoktur. Öteki bahiste beş bin lira esası Esnaf Vergisine tâbi olma bakımından kıstas diye arzedildi. Burada ise 2 500 lirayı vergiden muaf tutuyoruz. Şimdi bunu artırmak hakikaten ücretle çalışan, aylıkla çalışan esnaflık yapan insanların mazhar olmadığı bir muafiyeti bunlara daha büyük bir şekilde vermek olur. Bunlara biz muvafakat etmiyoruz.

MUSTAFA KORKUT (Antalya) — Yeni tahrir görürse vergi yine bu matrahtan mı alınacak?

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI MÜNİR BİRSEL (Devamla) — Yeni inşa edilen binaların Bina Vergisi muafiyeti, yine nazara alınacaktır. Muaf olan Bina Vergisi sanki ödenmiş gibi Gelir Vergisinden tenzil edilecektir. (Kâfi sesleri)

BAŞKAN — Ali Rıza Işıl.

ALİ RIZA IŞIL (Trabzon) — Arkadaşlar; af buyurun huzurunuzu lüzümsuz yere işgal ettiğim için üzülüyorum.

Benim mâruzatım iki noktadan ibaretti.

Birisi, böyle gayrimenkul iratları ile iratlarını birleştirip bir toplam üzerine vergiye tâbi tutarsak müterakki nispet dolayısiyle gayrimenkul iradının vergisi artacaktır. Binaenaleyh sermaye sahiplerinin gayrimenkule para yatırması cazip olmıyacak ve memleket imar edilmiyecek ve mesken sıkıntısı da devam edecektir.

İkincisi, bâriz bir haksızlık var, Bunu sözcü arkadaşımız izah ettiler, 10 bin lira gayrimenkul geliri olan ibr mükellefe diyoruz ki, sen 2 500 lirasından muafsın, yani 2 500 lirayı gelirden indireceksin. Diğer taraftan defter tutan bir mükellefe de diyoruz ki, sen bu istisnadan istifade edemezsin. Çünkü sen defter tutuyorsun. Bu mükellef defter tuttuğundan dolayı böyle bir şeye mâruz kalıyorsa ve bunu belki de, ailesinin vaktiyle babasından intikal etmiş miras suretiyle emlâki varsa neden bunun 2 500 lirasından istifade etmesin? Yani mademki, Yüksek Meclis atifet gösteriyor, on bin lira kadar geliri olana bir imtiyaz tanıyoruz, bunu diğer mükelleflerde de tanımalıyız. Benim mâruzatım budur.

MUSTAFA KORKUT (Antalya) — Bir sual soracağım.

BAŞKAN — Sizden evvel İsmail Sabuncu soru soracaktır. Sonra siz sorarsınız.

İSMAİL SABUNCN (Giresun) — Komisyondan bir sual soracağım, burada ikinci fıkrada: Bu istisnanın Vergi Usul Kanununa göre defter tutmak mecburiyetinde olan Gelir Vergisi mükelilefleri » deniliyor. Vâkıa ben görüştüm kendileriyle dediler ki: Bundan maksat, ticari kazanç yapanların tutacağı defterdir.

Ben de dedim ki, ama, bir maddeye atıf olmadığı için vergiyi tatbik edenlerin hepsi bunu sizin anladığınız gibi anlamazlar, mükellefe, gayrimenkulün gelirini tesbit bakımından bir defter tutmak mecburiyetindesin derler. Elimizde Usul Kanunu olmadığı için bilemiyoruz,

eğer bu kanunda falan maddeye diye atıf yapılırsa, bu karışıklığın önüne geçilmiş olur, veya burada tavzih ederlerse benim için maksat yine hâsıl olur.

MUSTAFA KORKUT (Antalya) — Efendim, yeni bina yapanların 10 sene vergiden muaf olacağına dair kanun çıkardık. Şimdi bu binaların gelirleri bu kanuna tâbi oluyor mu? Bunu anlamak istiyorum.

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI MÜNİR BİRSEL (İzmir) — Sayın Sabuncu arkadaşımızın Usul Kanununun filânca maddesine diye bir atıf yapmamızı söylediler; Usul Kanunu henüz çıkmış değildir, çıkmş olsa da böyle madde numarası göstererek bir atıf yapmanın lüzumu olduğuna kaani değilim. Usul kanununda defter tutmak mecburiyetinde olanlar muayyendir. Bunun için srar etmemelerini rica ederim. Bunlar çıkacak olan Usul kanununda taayyün etmiştir. Yeni bina inşasından mütevellit Bina Vergisi Kanunundaki muafiyet, tıpkı Bina Vergisi veriyormuş gibi tahakkuk edecek Gelir Vergisinden Bina Vergisine göre taayyün edecek muaflık miktarı tenzil etmek suretiyle idame edilmektedir. Yani Bina Vergisinden muaf olan bir binadan alınan iradın Gelir Vergisi, o muafiyet miktarınca, sanki Bina Vergisini ödemiş gibi, mahsup suretiyle tenzil edilecektir.

MUSTAFA KORKUT (Antalya) — Yine Gelir Vergisi alınacak o halde...

NECATİ ERDEM (Muğla) — Muhterem arkadaşlar; defter tutma mecburiyetinde bulunan tacirler, esnaf muafiyetinden bile istifade etmiyen, vaziyeti iktisadiyesi düzgün adamlardır. Halbuki, gayrimenkul iradındaki istisna, gayrimenkul iradına taallûk eden vergi istisnası, iktisadi vaziyeti düzgün olmıyan, maişeti ve geçimi gayrimenkul iradına bağlı olan kimseleri korumaktır.

Bir taraftan küçük esnaf, küçük ticaret sahibinin daha fevkinde olduğu cihetle, defter tutma mükellefiyetine mâruz olan bir adamın vaziyeti iktisadiyesi düzgünken bunun, tarafından icara verilen bir gayrimenkulün irat bedelinden istisna yapmakta mâna yoktur. Burada ben hiç tereddüt etmiyorum. Fakat hayat ve maişeti gayrimenkul iradına bağlı bulunan fukarayı korumak zihniyeti nazara alındığı takdirde, 2 500 lira azdır. Bir aile bu zamanda, paranın iştira kabiliyeti az olduğu bir zamanda, şu pahalılık devrinde 2 500 lira ile geçimini temin edemez. Binaenaleyh, ilk istisna 4 000 olmalıdır, ikincisi için 2 500 ü kabul ediyorum. 4 000 liraya kadar olan, 4 000 lira müstesnadır, fakat on bin liraya bâliğ olursa, gayrimenkul iradı on bin lyira olursa, yalnız 2 500 lirası müstesna. on bin liradan yukarı çıkarsa hiç istisna yok; burayı kabul ediyorum. Fakat on bine varmıyan üç bin, dört bin, beş bin lira irat getiren bir gayrimenkulden, 4 000 liraya kadar vergi alınmasın, birinci merhalede bu miktarı istisna etmek lâzımgelir zannediyorum.

BAŞKAN — Önergeleri okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Şifahen arzettiğim sebeplerle 22 nci maddenin son fıkrasının kaldırılmasını arz ve teklif ederim.

Trabzon Milletvekili
Ali Rıza Işıl

Yüksek Başkanlığa

Yirmi ikinci maddede birinci fıkradaki miktarın dört bin liraya iblâğını dileriz.

Antalya — Tokad
M. Korkut — Recai Güreli ve arkadaşları

Yüksek Başkanlığa

Şifahen arzettiğim veçhile (22) nci maddenin ikinci fıkrasının kaldırılmasını teklif ederim.

Denizli Milletvekili
Huluûsi Oral

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI MÜNİR BİRSEL (İzmir) — Şimdi ikinci fıkranın kaldırılmasını teklif eden arkadaşların istinat ettikleri esbabı mucibe, tüccarlar hakkında da aynı muameleyi tatbik etmek şeklinde bir esbabı mucibeye dayanıyor. Halbuki ikinci fıkra hükmü yalnız bundan ibaret değildir. İkinci fıkra hükmü bir aile reisinin karısının ve evlâtlarının malı için de birlikte vereceği beyannamedeki matrahtan yalnız 2 500 lirayı indirmeyi istilzam eder. Eğer bunu kaldırırsanız bir aile içinde gayrimenkul iradı, efradı aile miktarına göre, her biri için 2 500 lira inecektir. Budur mesele, ikinci fıkrayı lûtfen okuyunuz.

İkincisi, 2 500 tenzili esbabı mucibesini arzettim. Nihayet küçük irat sahiplerini himayeye mâtûf bir iştir. Bir taciri işletmeye malik ve bir beyanname verenler için bu yolda mua-

fiyet verilmesini Komisyon uygun mütalâa etmemektedir. Bu bakımdan bunu teşmil zarureti fayda değil belki mahzur tevlit eder.

Kaldı ki ikinci fıkrayı kaldırırsak, Komisyon ağır neticeler veren yani her aile efradı için iki bin beş yüz lira indirmek gibi bir netice de vücuda gelecektir. Bunu doğru bulmıyacağımızı sanıyorum.

2 500 lira muafiyetin dört bin liraya çıkarılmasını bâzı arkadaşlar istiyorlar. Bu muafiyetten sonra bir de asgari geçim indirimi yapılacaktır. İşçiye böyle bir muafiyeti kabul etmiyorsunuz, memura kabul etmiyorsunuz, başka irat sahiplerine kabul etmiyorsunuz; işçiden ve memurdan yapmadığımız bir muafiyet dört bin liraya çıkarılmak isteniyor. Bunu Kamutay üyelerinin yapmalarını rica ediyorum.

EŞREF DİZDAR (Giresun) — Bendeniz bir şey soracağım. Yeni yaptıracağım bir apartman için on sene vergi verecek miyim, vermiyecek miyim?

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI MÜNİR BİRSEL (İzmir) — Size tekniği izah etmezsem, vermiyeceksiniz dersem ve niçin vermiyeceğinizi izah etmezsem tatbikatçılar yanlış anlarlar. Bu işin tekniği şöyledir : Gelir Vergisi tarh edilecektir Bina Vergisi verdinizse tenzil edilecektir, muafsa vermişsiniz gibi o da tenzil edilecektir.

EŞREF DİZDAR (Giresun) — Yani Gelir Vegisi vereceğiz.

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI MÜNİR BİRSEL (İzmir) — Tenzil edildikten sonra geriye kalan için..

EŞREF DİZDAR (Giresun) — Yani muafiyet yok.

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI MÜNİR BİRSEL (Devamla) — Var, sanki vergi vermişsiniz gibi tenzil ediyoruz.

EŞREF DİZDAR (Giresun) — Yani bunda on senelik muafiyet yoktur.

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI MÜNİR BİRSEL (Devamla) — Yanlış telâkki buyurmayınız farzediniz ki yüz bin liralık gelir temin eden bir irada maliksiniz bunun vergi muafiyeti Bina Vergisi muafiyetine munhasırdır. Bina Vergisi, farzediniz ki on bin liradır, ve yine farzediniz ki yüz bin lira için 30 bin lira Gelir Vergisi verilmesi lâzımdır. Bu 30 bin liranın 10 bin lirasını Bina Vergisi muafiyetini indiriyoruz. Gerisinden Gelir Vergisi alıyoruz.

EŞREF DİZDAR (Giresun) — A Beyim desene ki muafiyet yoktur.

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI MÜNİR BİRSEL (İzmir) — Vardır efendim, 10 bin lirayı indiriyoruz. İstiyormusunuz ki hepsini muaf tutalım. Yani mevcut olan Bina Vergişi muaflığından başka, bir de Gelir Vergisi muaflığı tesis edelim.

Bu yoktur.

BAŞKAN — Şimdi okunan önergelerin ikisi de son fıkranın kaldırılmasına mütaalliktir, ikisini birden oyunuza sunuyor. Nazarı itibara alanlar.. Almıyanlar.. Nazarı itibara alınmamıştır, Fıkra maddede kalmıştır.

Şimdi diğer önergeyi oyunuza sunuyorum. Bu da maddedeki 2 500 liranın 4 bin liraya çıkarılmasına dairdir.

RECAİ GÜRELİ (Tokad) — Geri alıyorum efendim.

BAŞKAN — Şu halde maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler.. Etmiyenler.. Madde aynen kabul edildi.

Encümene verdiğimiz 19 ncu maddeye eklenecek fıkrayı encümen hazırladı, getirdi, onu okutuyorum :

Komisyonun maddenin sonuna eklenmesi kaydiyle getirdiği fıkra :

(Çiftçiye ait her türlü istihsal vasıtalarının başka çiftçilerin zirai istihsal işlerinde ücretle çalıştırılması da zirai faaliyetlerden sayılır)

BAŞKAN — Nazarı dikkate alınmış önergeyi Komisyon bu şekilde formüle etti. Bunu 19 ncu maddenin sonuna ekliyeceğiz. 19 ncu maddeyi bu ekleme ile beraber oyunuza sunuyorum. Kabul edenler.. Etmiyenler.. Madde bu suretle kabul edilmiştir.

Menkul kıymetler ve mevduat

YİRMİ ÜÇÜNCÜ MADDE — Aşağıda yazılı menkul sermaye iratları Gelir Vergisinden müstesnadır :

1. Hususi kanunları veya Devletle akdedilmiş mukavelelerle her türlü vergiden istisna edilmiş olan menkul kıymetlerin faiz, temettü ve ikramiyeleri ;

2. Mevduat ve hususi alacaklar mukabilinde bir takvim yılında alınan faizlerin 200 lirası (muhtelif müesseselerden alınnan mevduat faiz-

lerinde bu had her müessese için ayrı ayrı nazara alınır.) .

BAŞKAN — Şahin Lâçin.

ŞAHİN LÂÇİN (Afyon Karahisar) — Muhterem arkadaşlar, bugün bütün bankalar sermayelerinden ziyade topladıkları mevduatla iş görmektedirler. Sermayeleri gayrimenkullerini bile karşılayamıyacak bir vaziyettedir. Biz bankalardaki mevduatı, mevduatın gelirlerini Gelir Vergisine tâbi tutarsak mevduat bankalardan çekilecektir.

Şimdi bunu izah edeceğim. Niçin çekilecektir ve nasıl çekilecektir ?

Arkadaşlar, 1942 senesinde Varlık Vergisi Kanunu çıktığı zaman bankalardaki mevduatın çok mühim bir kısmı bankalara olan hücum neticesinde çekilmiş ve bankalar müşkül bir duruma girmişlerdi. 1942 den bu yana ikramiyeler, evler, otomobiller, bilmem neler, mükâfat vadedilmek suretiyle tasarruf mevduatı yükseltilebilmiştir. Bendeniz tam 20 sene bir bankada çalıştım. Küçük bir memur iken bankanın idaresine kadar vazife aldım. Ve bu vazifeler esnasında halkla sıkı temasta bulundum. Halkın ahvali ruhiyesi bu gibi işlerde daima müteyakkız bir vaziyette bulunmalarını icap ettirmektedir. Mevduat sahipleri kendilerinden bu maddenin 2 nci fıkrasında zikredilen 200 liralık faiz gelirinin indirilmesi kabul edilmesine rağmen yine bankadaki, mevduatımızdan vergi alınacaktır diye düşünecekler. Ve bankalardaki mevduatını çekmek istiyeceklerdir ve bu suretle çekilecek paralar yüzünden iktisadiyatımız sarsılmış olacaktır. Buradan temin edeceğimiz az bir miktar gelir bize ümit edemiyeceğimiz kadar fena neticeler verecektir. Onun için bu maddenin bu şekilde kalmasını bendeniz muvafık bulmuyorum. Şimdi mevduat sahipleri bankalardan paralarını çektikleri zaman ne yapacaklar, ya saklıyacaklar, ya mücevherata yatıracaklar veyahut da şimdi kabul ettiğimiz 22 nci madde mucibince gayrimenkul irat temin etmiye teşebbüs edeceklerdir. Çünkü gayrimenkul iratta 2 500 liralık bir indirme mevzubahistir. Halbuki diğer mevduat hükümlerinde yalnız 200 lira kabul edilmektedir. Bugün burada 2 nci fıkrada muhtelif müesseselerden alınan mevduat faizlerinde bu hadler müessese için ayrı ayrı nazara alınır denilmekte ise de bu fıkra bankalardaki mevduatı bir bankadan ziyade, bankalara taksim etmek mecburiyetini doğuracaktır. Her vilâyette, her kazada mütaaddit bankalar yoktur. Bir veya iki banka vardır. Bu iki bankada on bin lira parası olan bir tasarruf mevduat sahibi beşer binden vermek üzere ancak on bin lirasını muaf tutturabilecektir. Halbuki bunun yirmi bin lirası var ve bir ticaretle iştigal etmiyorsa, ne yapacak ? Bu parayı başka yerdeki bankalara yatırmak suretiyle bunu, vergiden kurtarmak istiyecektir. Niçin bu eshabı mevduatı başka yerlere sevkedelim, ben bunu anlamıyorum.

Sonra, mevduatı durdurmakta ne gibi fayda hâsıl olacaktır ? İktisadiyatımızı alt üst edecek olan bu işin nazarı itibara alınmamasını iyi bir hareket olarak kabul etmekteyim. 1947 senesi sonunda bankalardaki tasarruf mevduatının miktarı şudur: 263 milyon 700 bini vâdesiz, 100 milyon 700 bini vâdeli tasarruf, bunun haricinde 338 milyonu vâdesiz ticari mevduat, 27 milyon 600 bini vâdeli ticari mevduat vardır ki, yekûnu 730 milyonu bulmaktadır. Emisyon mevcudumuz 930 milyon olduğuna göre bunun 730 milyonu mevduat hesaplarıdır. Bu memleketin iktisadiyatının yükselmesi için bu para daima hali faaliyettedir. Biz 363 milyon lira tutan tasarruf mevduatı faizlerini Gelir Vergisine tâbi tutmak suretiyle karşılıyacak olursak bundan şüphesiz ki, iktisadiyatımız çok müteessir olacaktır. Onun için bendeniz bir teklifte bulunuyorum: Bu teklifim; «mevduatta küçük cari hesaplar için - miktarı ne olursa olsun - tahakkuk ettirilecek faizler» ibaresinin üçüncü fıkra olarak bu maddeye ilâvesini teklif ediyorum.

Sonra, mevduattan cari hesaplardan da şimdiye kadar faizlerden vergi alındığı komisyon raporunda zikredilmektedir. Esasen bu mevduat vergiye tâbidir diye bir ibare gördüm. uzun seneler bankada çalıştım ve tatbik ettim hiçbir zaman böyle bir vergi verildiğini görmedim, tatbik etmedim. Bunu nereden çıkardıklarını izah etmelerini rica edeceğim.

NURİ ÖZSAN (Muğla) — İkinci bent hükmüne göre: Mevduata mukabil bir takvim yılında elde edilen faizlerin 200 lirası muaf diğerleri vergiye tâbidir.

Dünyanın her tarafında bir mevduat mahremiyeti vardır, Ne mevduat sahibini ne de mevduat miktarını banka hiç kimseye söylemez. Bu

bizde de caridir ve kanuni müeyyide altına alınmıştır. Şimdi bu hükme göre bir şahıs filân bankada şu kadar, filân bankada bu kadar mevduatım var şu kadar faiz alıyorum diye beyanname vermekle mükellef tutuluyor. Ve beyannamenin hakikate mutabık olup olmadığını tesbit için de banka nezdinde baştan aşağı tetkik etmek yetkisi doğuyor. Şu vaziyete göre mevduat mahremiyeti denilen şey tamamen ortadan kalkıyor. Eğer mevduat mahremiyetine ihtiyaç varsa bu prensipi ortadan kaldırmış olan bu hükmün mahzuru da aşikârdır. Tasarruf mevduatının ehemmiyetini tekrara lüzum görmüyorum. mahremiyetin kaldırılması behemehal mevduata müessir olacaktır. Bu mevzuda fazla gelir temin edileceğini zannetmiyorum, faydasından ziyade zararı olacağına eminim.

Bir de yine arkadaşımın tebarüz ettirdiği gibi, bir veya muhtelif bankalara verilmekle herbirinde ikişer yüz lira muafiyet temin edilmesine rağmen, bütün parasını bir bankaya yatıran için ancak bir tek 200 liralık muafiyet tanınıyor, parasını bir bankaya vermekle muhtelif bankalara verilmesinde fark gözetilmesinin sebebini anlıyamadım.

MÜNİR BİRSEL (İzmir) — Efendim, Hükümetin tasarısında mevduat için vergi bakımından hiçbir istisna yoktu. Komisyonumuz bilhassa memleketin tasarruf terbiyesi üzerinde müessir olabilecek tasarruf terbiyesini teşvik edebilecek, bunun gelişmesine yardım edebilecek bir tedbir olarak, bu hükmü koyduk. Bu hükmü koymadan evvel bir komisyona işi verdik, iki arkadaşımız millî bankalar nezdinde tetkikler yaptılar bankaların tasarruf hesabı carilerinin adedi ve miktarları bakımından da istatistikler aldılar. Teessür demiyeyim biraz gayrimemnun olarak ifade etmek istiyorum, belki de bir bakımdan tasarruf terbiyesinin memlekette geniş bir kütlede husulünü gösteren bakımdan iyidir, mucibi memnuniyettir, ama miktar bakımından mucibi memnuniyet değildir. Meselâ size bir hesap arzedeyim :

Arkadaşlar, bir bankada 177 453 hesabın - ismini istememenizi rica ederim - 122 148 i âzami miktarı 500 liraya kadar olan mevduat teşkil etmektedir. Bir diğerinde 122 bin küsur hesabın da 96 bini âzami miktarı 500 liraya kadar olan mevduat teşkil etmektedir.

Ticari hesabı cariler faizleri hiç şüphesiz bir tüccarın defterinde kâr ve zarar hesabına tesir eden bir gelirdir. O bakımdan elbette vergi matrahına kendiliğinden girer. Bunun hilâfına başka türlü tasavvur edemem. Bilmiyorum Şahin Lâçin arkadaşımız bunun hilâfına nasıl düşünürler?

Şimdi biz, ticari hesabı cari faizlerini matrahtan çıkaracak değildik. O yürüyecektir. Ama bizim hedefimiz Bankalar Kanununa göre küçük tasarruf hesabı dediğimiz, bilmiyorum arkadaşım da onu mu kasıt buyuruyorlar, 5 000 laraya kadar olan hesapların faizini vergiden muaf tutalım, dedik. Bu 5 000 lira da senede % 4 hesabiyle 200 lira faiz veren bir şeydir. Bu suretle 200 liralık faizi vergiden muaf tuttuk. Komisyonunuz memleketin tasarruf gelişmesi bakımından bu mevzuda hassasiyetle durdu ve hesaplara istinat etti. Bu hükmün memlekette geniş mikyasta bir tasarruf terbiyesine imkân vereceğini göz önünde bulundurduk. Bu şekilde huzurunuza sunduk.

Artık bundan yukarısı bir tasarruf diye telâkki etmemize imkân var mı?

Hiçbir ticaret işiyle meşgul olmıyan ve fakat bankada binlerce lirası bulunan bir adamın aldığı faizi istisna mı edelim. Tasarruf mevduatının haddi bizce, Bankalar Kanununda yazılı olduğu üzere beş bindir. Beş bin liralık bir mevduat tasarruf demektir. Şimdi arkadaşlar, bankaların ve noterlerin mahremiyeti aşikârdır. Ama, bir tacirin beyannamesini tetkik eden bir hesap uzmanının o tüccarın hesap hilesini veya, kazancına gelirine müessir olan bir hususu üzerinde bankadan birşey sormaması mı lâzım gelecektir?. Elbette soracaktır. Mevduat Faizleri Vergisi bankalara istopaj suretiyle tevkif edilecek bir şeydir. Mevduat faizi olarak beyannameye dâhil bir hesap hakkında inceleme yapılırken icabında bankaya sorulduğu zaman filân senede, filân adama ne kadar faiz verildi diye sorulacaktır. Bu bütün dünya da böyledir. Bankaların mahremiyeti ile vergi kaçakçılığı işi hal ve telif edilmiştir. Hesabı tetkik edenlerin muhafazaya mecbur oldukları sırrı ifşa edenler elbette cezalarını göreceklerdir. Bunlar yalnız bizim memleketimizde değil, diğer memleketlerde de halledilmiş işlerdir. Bu bakımdan bendenizce memleket tasarruf hesabı için endişe edilecek hiçbir şey yoktur. Biz, sizin de hassas olduğunuz şekilde tasarruf terbi-

yesinin gelişmesi için bütün gayretimizi sarfederek tetkikatımızı yaparak huzurunuza bunu getirdik.

EŞREF DİZDAR (Giresun) — Beş bin liraya kadar vergi alınmıyor, mütaaddit bankalara beşer bin lira korsa .

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI MÜNİR BİRSEL (İzmir) — Mütaaddit bankalara beşer bin liraya kadar korsa yine alınmıyacaktır. Çünkü, bankalarda istopaj suretiyle tevkif edilecek olan bu verginin muhtelif bankalardan isimleri toplayıp da acaba başka bankada da mevduatı var mıydı gibi birtakım tetkiklere yol açacak bir şekle gitmiyelim, dedik. Bunun için de 200 liranın altındakiler vergiden muaf olsun dedik. Bunu işin kontrolü noktasından da faydalı gördük.

ŞAHİN LÂÇİN (Afyon Karahisar) — Efendim, beş bankada beşer bin liradan 25 000 lira küçük tasarruf hesabı olan bir şahsın her bankadan aldığı 200 lira faizin vergiye tâbi olmıyacağı ifade olunuyor, bundan bu mâna çıkıyor.

Siz yalnız beş bin lirayı nazarı itibara alarak 200 lirasının vergiden muaf olduğunu izah buyurdunuz. Şimdi 25 bin lira tarassuf mevduatı olarak kabul edildiğine göre niçin 5 000 lirayı yalnız 5 000 lira olarak tasarruf mevduatı kabul ediyorsunuz?

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI MÜNİR BİRSEL (Devamla) — Lâçin arkadaşıma şunu söyliyeyim ki, 5 000 lira Bankalar Kanunu mucibince tasarruf mevduatıdır. Beş bankada 25 000 lira olursa, bu mevduat, Bankalar Kanununa göre her bankada tasarruf hesabıdır. Şimdi itirazımızı şuna tevcih buyurunuz: Muhtelif bankalarda bir şahsın mevduatı bulunursa bunlar bir araya getirilerek, fazlası vergi mevzuu olsun diyebilirsiniz. Yoksa hesabı cari bir bankada ne kadar olursa, bundan faizi müstesna tutun demeyin. Eğer maksat toplamaksa size sebebini söyledim. Eğer mükellefleri bu külfete sokmaya değer buluyorsanız, 2 - 3 bankadan alacağı faizi bir araya toplıyarak vergi mevzuu yapın derseniz mesele yoktur.

BAŞKAN — Önümüzdeki birleşimde görüşme tekrar açılacaktır. Binaenaleyh Pazartesi günü saat 14 de toplanmak üzere birleşime son veriyorum.

Kapanma saati : 20

T. B. M. M. Basımevi